

**WÓJT GMINY
JUCHNOWIEC KOŚCIELNY**

**ZMIANA STUDIUM
UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY JUCHNOWIEC KOŚCIELNY**

**zmiana studium została zatwierdzona
UCHWAŁĄ NR XXX/313/06
RADY GMINY JUCHNOWIEC KOŚCIELNY
z dnia 28 kwietnia 2006 roku**

Juchnowiec Kościelny
Kwiecień 2006

**Opracowanie zostało wykonane
przez zespół autorski IGPiM
w składzie:**

Lp.	Imię i nazwisko	Udział w opracowaniu	Podpis
1.	dr inż. arch. Danuta Bartoszewicz	główny projektant, zagadnienia przestrzenne i kulturowe	
2.	dr Teresa Topczewska	zagadnienia demograficzne i społeczno – gospodarcze	
3.	mgr inż. arch. Katarzyna Donimirska	zagadnienia mieszkalnictwa, komunikacji i infrastruktury technicznej	
4.	mgr Maria Kilińska	ekofizjografia i zagadnienia ochrony środowiska przyrodniczego	
5.	mgr inż. Agnieszka Samsel	zagadnienia przyrodnicze i opracowanie komputerowe	

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP

str.

- Rola studium. 5
- Podstawa prawna opracowania.
- Cel i metoda opracowania.
- Zakres opracowania.
- Zawartość elaboratu,
- Materiały wejściowe.

II. UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO GMINY

UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE

1. Powiązania gminy z otoczeniem 9
(powiązania transportowe, funkcjonalno-przestrzenne, rola gminy w strukturze województwa)

UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE

2. Ogólna charakterystyka gminy 10
(położenie, struktura przestrzenna obszaru gminy, struktura i funkcje jednostek sieci osadniczej gminy, układ przestrzenny zabudowy, prognoza zmian)
3. Środowisko przyrodnicze 14
(stan i funkcjonowanie środowiska, prawne formy ochrony, prognoza zmian w środowisku przy dotychczasowym użytkowaniu),
4. Stan dziedzictwa kulturowego 23
(rys historyczny, zasoby dziedzictwa, ochrona zabytków, krajobraz kulturowy)
5. Warunki życia mieszkańców 40
(mieszkalnictwo, infrastruktura społeczna, perspektywy rozwoju infrastruktury społecznej),
6. Transport 43
(sieć drogowa i kolejowa, transport zbiorowy),
7. Infrastruktura techniczna 49
(zaopatrzenie w wodę, odprowadzanie ścieków, energetyka, ciepłownictwo, system gazowniczy, telekomunikacja, usuwanie i unieszkodliwianie odpadów),
8. Sytuacja demograficzno-społeczna 60
(zaludnienie, rynek pracy, wnioski),
9. Sfera gospodarcza 63
(działalność gospodarcza, rolnictwo, zasoby nieruchomości gminnych, stan finansów lokalnych, pozarolnicza działalność gospodarcza, turystyk, perspektywy rozwoju),
9. Planistyczne instrumenty urbanistyczne gminy 70
(plany zagospodarowania przestrzennego, wnioski do studium)
11. Szanse i bariery rozwoju gminy (szanse rozwoju przestrzennego i społeczno – gospodarczego, główne priorytety w zagospodarowaniu przestrzennym gminy wymagające określenia zasad realizacji w „Kierunkach”). 71

SPIS TREŚCI

III. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY

	str.
1. Cele i zadania polityki przestrzennej gminy (cele strategiczne i szczegółowe zadania w realizacji celów),	75
2. Kierunki przekształceń struktury funkcjonalno-przestrzennej (strefy polityki przestrzennej, generalne zasady realizacji zagospodarowania, zasady przekształceń w sieci osadniczej),	77
3. Środowisko przyrodnicze (koncepcja struktury przyrodniczej, prawne formy ochrony środowiska i jego zasobów: obszarów i obiektów, prawne formy ochrony przyrody-bszary chronione),	81
4. Dziedzictwo kulturowe (zasady ochrony dziedzictwa i przywracania tożsamości, obiekty historyczne prawnie chronione, obszary rewitalizacji założeń historycznych),	86
5. 6. Warunki życia mieszkańców. Rozwój demograficzno-społeczny i gospodarczy (zasady rozwoju terenów mieszkalnictwa, poprawy standardu obsługi mieszkańców)	90
7. Transport i komunikacja (kierunki rozwoju i modernizacji sieci drogowej, kolei i transportu zbiorowego)	95
7. Infrastruktura techniczna (zasady rozwoju i modernizacji istniejących systemów wodno-kanalizacyjnych, elektroenergetycznych, gazowych, telekomunikacyjnych oraz składowania odpadów stałych),	99
8. Generalne zasady obrony cywilnej i ochrony przeciwpożarowej	105
8. Instrumenty oceny zmian zagospodarowania	105
9. Synteza ustaleń projektu zmiany studium. Uzasadnienie przyjętych rozwiązań (priorytety, wpływ uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych, szanse i zagrożenia, kierunki rozwoju obszarów funkcjonalnych, generalne zasady zagospodarowania),	107

I. WSTĘP

Rola studium

Studium jest kompleksowym, strategicznym instrumentem polityki przestrzennej, którą realizują władze gminy. Przedmiotem ustaleń studium są ogólne zasady działań o strategicznym znaczeniu dla rozwoju gminy odnoszące się do wyznaczonych obszarów funkcjonalnych.

- Studium stanowi bazę do podejmowania działań w sferze przestrzennej i gospodarczej:
 - określa kierunki i zasady zmian zagospodarowania przestrzennego oraz ochrony dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego,
 - wyznacza obszary dla których zachodzi potrzeba sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
 - zabezpiecza stosowne rezerwy terenowe dla ponadlokalnych zadań celu publicznego wprowadzanych do planów miejscowych,
 - wspomaga gospodarowanie nieruchomościami „gminnymi”, w tym tworzenie ich zasobów,
 - wspiera zasadność i zabezpiecza tereny dla lokalnych i międzygminnych przedsięwzięć publicznych,
- Studium jest jednym z głównych narzędzi planistycznych, którego ustalenia podbudowują zasadność wniosków o dofinansowanie z unijnych funduszy strukturalnych lokalnych programów rewitalizacji,
- Ustalenia studium są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu planów miejscowych
- **Studium nie jest aktem prawa miejscowego**

Podstawa prawna

Podstawę prawną opracowania zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Juchnowiec Kościelny stanowią:

- Art. 9 ust. 1, 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. nr 80, poz. 717 z 2004 r.),
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. Nr 118, poz. 1233),
- Uchwała Nr XV/137/04 Rady Gminy Juchnowiec Kościelny z dnia 30 marca 2004 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia „Zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Juchnowiec Kościelny”,
- Umowa Nr B.342-1/04 z dnia 22.11.2004 roku na wykonanie opracowania zmiany studium zawarta pomiędzy Gminą Juchnowiec Kościelny reprezentowaną przez mgr inż. Jana Gradkowskiego – Wójta Gminy a Instytutem Gospodarki Przestrzennej i Mieszkalnictwa reprezentowanym przez dr Janusza Radziejowskiego – Dyrektora Instytutu.

Cel i metoda opracowania

Celem zmiany studium jest wyznaczenie nowych kierunków polityki przestrzennej gminy uwzględniających obecną koniunkturę oraz określenie generalnych zasad zagospodarowania przestrzennego wynikających z lokalnych uwarunkowań stanu istniejącego, a zmierzających do osiągnięcia ładu przestrzennego poprzez zrównoważony wielofunkcyjny rozwój.

Przyjęta metoda opracowania studium, uznając studium za dokument strategiczny, opiera się na:

- analizie ustaleń koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii oraz planu zagospodarowania przestrzennego województwa i wnioskach w zakresie odnoszącym się do obszaru gminy,
- analizie strategii rozwoju gminy,
- analizie funkcjonalno-przestrzennych i gospodarczo-społecznych uwarunkowań stanu istniejącego zagospodarowania ze wskazaniem barier i możliwości przyszłego rozwoju,
- ocenie zasobów materialnych i niematerialnych, wynikającej z analiz, stanu zagospodarowania oraz oceny istniejących procesów rozwojowych,
- wskazaniu kierunków przekształceń funkcjonalno-przestrzennych i społeczno-gospodarczych prowadzących przez wprowadzanie reguł zrównoważonego rozwoju do zwiększenia atrakcyjności gminy i polepszenia warunków życia jej mieszkańców.

Zawartość elaboratu zmiany studium

1. Projekt zmiany studium składający się z:
 - części tekstowej: *Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego gminy z rysunkami ilustrującymi główne zagadnienia oraz Kierunki zagospodarowania przestrzennego.*
 - części graficznej: rysunek kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy na mapie w skali 1 : 25 000 powiązany merytorycznie z tekstem,
2. Opracowanie ekofizjograficzne w formie tekstu i rysunków

Zakres projektu zmiany studium

- Część I i II – zawierająca informacje wstępne i analizę uwarunkowań, o których mowa w art. 10, ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, przedstawiona w formie tekstowej i graficznej na podstawie uaktualnionych danych studium z 2000r,
- Część III – zawierająca, zgodnie z art. 10, ust. 2 wspomnianej ustawy, tekst ustaleń określających kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy z uwzględnieniem ustaleń studium z 2000 r., które nie ulegają zmianom,
- Rysunek przedstawiający w formie graficznej ustalenia, określające kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy, a także granice obszarów o których mowa w art. 10, ust. 2 ustawy jw.,
- Uzasadnienie zawierające objaśnienia przyjętych rozwiązań oraz syntezę ustaleń projektu „zmiany studium”.

Część I „**Uwarunkowania**” zagospodarowania przestrzennego gminy, to diagnoza stanu rozwoju połączona z elementami prognozy (diagnoza prospektywna) przedstawiona w podziale na podstawowe dziedziny (sfery) :

- **Sferę ekologiczno-przyrodniczą** - obejmującą stan środowiska przyrodniczego, krajobraz oraz działalność człowieka wpływającą na funkcjonowanie i utrzymanie walorów i zasobów środowiska przyrodniczego.
- **Sferę kulturową** - obejmującą stan zasobów dziedzictwa kulturowego i walory krajobrazu oraz działalność człowieka wpływającą na funkcjonowanie i utrzymanie walorów i zasobów środowiska kulturowego.
- **Sferę funkcjonalno - przestrzenną** - obejmującą stan zagospodarowania i tendencje urbanizacyjne, oraz stan funkcjonowania infrastruktury technicznej i komunikacji,
- **Sferę demograficzno-społeczną i gospodarczą** – obejmującą charakterystykę ludności i warunków jej życia oraz stan rolniczej przestrzeni produkcyjnej i działalności gospodarczej w gminie.

Rozwój gminy determinują zarówno uwarunkowania stanu zainwestowania jak też dotychczasowe trendy rozwojowe w poszczególnych sołectwach oraz oddziaływania wynikające z powiązań z obszarami sąsiednimi (szczególnie miastem Białystok) oraz regionem (system przyrodniczy i komunikacyjny). Do zdiagnozowania stanu istniejącego i określenia uwarunkowań rozwoju przeprowadzono analizy:

- a) powiązań przestrzennych gminy z otoczeniem,
- b) stanu struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru gminy, dynamiki i tendencji przekształceń oraz wpływu jakie wywierają na nie elementy ponadlokalne,
- c) stanu zachowania i ochrony walorów środowiska przyrodniczego,
- d) stanu zachowania i ochrony dziedzictwa kulturowego - objętego ochroną prawną, a także wymagającego ochrony,
- e) warunków życia mieszkańców gminy, m.in.; warunków mieszkaniowych, dostępności usług i stopnia ich wykorzystania, stanu infrastruktury społecznej, tendencji zmian oraz oczekiwań społeczności lokalnej,
- f) sieci drogowej, komunikacji kolejowej oraz transportu zbiorowego – tendencje zmian i zamierzenia,
- g) sieci infrastruktury technicznej (wodociągi, kanalizacja, elektroenergetyka, gaz, telekomunikacja) oraz składowania i utylizacji odpadów stałych,
- h) stanu struktury demograficznej i tendencji zmian,
- i) potencjału gospodarczego w tym: produkcji rolnej, produkcyjno – usługowego, oraz obsługi turystyki i wypoczynku,

Wnioski z analiz określają:

- szanse oraz zagrożenia rozwoju przestrzennego i społeczno – gospodarczego,
- główne problemy zagospodarowania przestrzennego gminy wymagające rozwiązania w „**Kierunkach**”.

Część II „**Kierunki**” obejmuje rozdziały zawierające ustalenia dotyczące polityki przestrzennej gminy określonej przez wyznaczenie kierunków, zasad i zadań realizacji przekształceń w podziale na zagadnienia w zakresach omawianych w „**Uwarunkowaniach**”.

- kierunki przekształceń struktury funkcjonalno- przestrzennej gminy, generalne zasady przekształceń (dopuszczalny zakres zmian struktury, podstawowe standardy urbanistyczne),
- kierunki i ogólne zasady kształtowania i ochrony środowiska przyrodniczego z obszarami chronionymi,
- generalne zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i kierunki i rewitalizacji krajobrazu kulturowego,
- główne kierunki poprawy warunków życia mieszkańców
- kierunki i zasady przekształceń systemu transportowego
- kierunki i zasady modernizacji i rozbudowy systemów infrastruktury technicznej,
- generalne zasady obrony cywilnej i ochrony przeciwpożarowej
- prognoza demograficzno-gospodarcza,
- synteza ustaleń projektu zmiany studium

Materiały wejściowe wykorzystane w studium.

W trakcie prac nad zmianą studium oparto się na istniejącej wiedzy o gminie wykorzystując jako materiały wejściowe:

- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego, ZWP Białystok, 2002 r.
- Strategię Województwa Podlaskiego,
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Juchnowiec Kościelny, wójt Gminy Juchnowiec Kościelny, 2000 r. ,
- Strategię rozwoju społeczno-gospodarczego gminy,
- Plan rozwoju lokalnego gminy Juchnowiec Kościelny na lata 2004-2006,
- wykaz podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON,
- Wykaz miejscowych planów obowiązujących oraz będących w trakcie opracowywania,
- Folder – Gmina Juchnowiec Koscielny,
- Mapy glebowo-rolnicze w skali 1:
- Mapy sytuacyjno wysokościowe gminy w skali 1:10 000,
- Mapę topograficzną w skali 1:100 000
- Wnioski do studium od osób fizycznych i instytucji (załącznik do dokumentacji studium),
- Dane dotyczące infrastruktury technicznej i komunikacji zgromadzone w instytucjach zarządzających,.
- Szkice wariantów przebiegu korytarza komunikacyjnego drogi nr S-19 z KDDiA O/Białystok,
- Materiały opracowane przez Regionalny Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Białymstoku,
- Materiały ewidencyjne Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody w Białymstoku,
- Dotychczasowe materiały planistyczne (plan ogólny zagospodarowania przestrzennego gminy Juchnowiec Dolny zatwierdzony Uchwałą nr III/11/88 RN gminy Juchnowiec Dolny z dnia 29.12.88 r. (Dz. Urz. Woj. Białostockiego nr 2 poz.16),
- Studium bezpośredniego zagrożenia powodzią dla obszarów nie obwałowanych (odcinek doliny rzeki Narew w granicach gminy Juchnowiec) opracowane przez RZGW w Warszawie.

II. UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO GMINY

UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE

1. Powiązania gminy z otoczeniem

Powiązania transportowe

Gmina Juchnowiec powiązana jest z gminami ościennymi poprzez stosunkowo dobrą sieć dróg utwardzonych oraz przebiegającą z północy na południe linię kolejową Białystok – Bielsk Podlaski. Istotne znaczenie dla powiązań zewnętrznych mają przede wszystkim drogi powiatowe i gminne. Te elementy sieci drogowej gminy sprzyjają zarówno rozwojowi rolnictwa jak też szerokiej gamy usług produkcyjnych, a także wypoczynku. Przebiegające przez teren gminy odcinki dróg krajowych i wojewódzkich (określone w punkcie 6) nie odgrywają w komunikacji gminy większej roli, a droga nr 678 z powodu dużego natężenia ruchu tranzytowego jest źródłem uciążliwości i zagrożenia bezpieczeństwa mieszkańców szczególnie Księżyna, Kleosina, Ignatek Osiedla oraz Horodnian.

Powiązania funkcjonalno-przestrzenne

Połączenia przyrodnicze w skali regionalnej zapewnia korytarz ekologiczny doliny rzeki Narew. Głównymi ponadlokalnymi elementami struktury przestrzennej gminy są: dolina rzeki Narwi w granicach obszaru chronionego krajobrazu jako wielkoprzestrzenny element Krajowego Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych oraz kompleksy leśne tworzące Leśny Pas Ochrony m. Białegostoku. Elementami funkcjonalnymi tej struktury są też: Pomniki Przyrody (wymienione w punkcie 3) oraz obiekty zabytkowe wpisane do rejestru WKZ i stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru WKZ.

Do istotnych ponadlokalnych elementów struktury przestrzennej zaliczają się też linie energetyczne, które determinują rozwój przestrzenny gminy. Są to:

- linia 110 kV GPZ. Narew - RPZ - 5 - Białystok,
- linia 110 kV GPZ Narew - RPZ - 4 - Białystok,
- linia 110 kV GPZ Narew - RPZ Bielsk Podlaski,
- linie SN 15 kV wiążące systemy gminy z gminami: Łapy, Turośń Kościelna i Zabłudów, Białystok.

Rola gminy w strukturze województwa

Gmina Juchnowiec Kościelny znajduje się w wyodrębnionym w planie województwa **centralnym obszarze funkcjonalnym**.

Gminny ośrodek Juchnowiec Kościelny pełni funkcje **obsługi ludności na poziomie podstawowym** w zakresie: administracji, ochrony zdrowia, opieki społecznej, edukacji, kultury, sportu oraz funkcje gospodarcze.

W obszarze metropolitalnym Białegostoku zajmującym w hierarchicznym systemie osadniczym województwa, zgodnym z „Koncepcją polityki przestrzennej zagospodarowania Kraju, pozycję **wojewódzkiego** ośrodka rozwoju znajdują się wsie

północnej części gminy Juchnowiec: Stanisławowo, Olmonty, Hryniewicze, Księżyno, Horodniany, Ignatki, Ignatki Osiedle, Śródlesie, Kleosin, Koplany, Brończany, Hryniewicze. Powiązania zewnętrzne ilustruje rysunek nr 1 stanowiący załącznik do tekstowej części studium.

UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE

2. Ogólna charakterystyka gminy

Położenie

Gmina Juchnowiec Kościelny, jedna z najrozleglejszych gmin w województwie podlaskim (jej obszar zajmuje 17178.ha, co stanowi 5,8% powierzchni powiatu białostockiego, a 0,8% obszaru województwa podlaskiego) usytuowana jest w dwóch mezoregionach; Doliny Górnej Narwi i Wysoczyźnie Białostockiej, które wchodzi w skład makroregionu zwanego Niziną Północnopodlaską. Położona jest w województwie podlaskim.. Administracyjnie należy do powiatu Białystok zajmując tereny w południowej jego części.

Juchnowiec Kościelny jest gminą podmiejską sąsiadującą od północy z miastem Białystok. Południową, naturalną granicą gminy jest rzeka Narew. Od wschodu graniczy z gminą Zabłudów, od południa z gminą Bielsk Podlaski, od południowego – zachodu z gminami Wyszki i Suraż, od zachodu z gminą Turośń Kościelna, a od północnego zachodu z gminą Choroszcz .

W gminie Juchnowiec Kościelny jest 46 miejscowości sołeckich w tym jedna z największych w Polsce, licząca 4,7 tysiąca mieszkańców wieś Kleosin. Siedzibą gminy jest Juchnowiec Kościelny – miejscowość wiejska licząca 116 mieszkańców. Średnia gęstość zaludnienia na 1 km² wynosi 68 osób i jest większa od przeciętnej wojewódzkiej wynoszącej 61 osób oraz przeciętnej powiatu białostockiego – 47 osób. Gmina Juchnowiec Kościelny jest gminą rolniczą (12 648 ha z 17 206 ha powierzchni ogólnej stanowią użytki rolne), w której jest około 1300 gospodarstw rolnych. Ponad połowa ogółu użytków rolnych, to gleby III i IV klasy bonitacyjnej, w większości występujące w środkowej części gminy. Grunty o najwyższych walorach produkcyjnych (klasy III) stanowią jedynie 14% ogółu gruntów ornych. Gleby o małych walorach produkcyjnych, zaliczone do V i VI klasy bonitacyjnej, występują głównie w południowej części, na słabo zaludnionych nadnarwiańskich terenach, gdzie dominują łąki, pastwiska i bagienne nieużytki. Juchnowiec Kościelny należy do gmin słabo zalesionych (jedynie 17% powierzchni zajmują lasy). Występujące na całym terenie małe skupiska lasów, to w większości lasy iglaste. Największe obszary leśne znajduje się w północnej części gminy. Równinny, urozmaicony luźno rozrzuconymi pagórkami krajobraz gminy sprzyjał rozwojowi rolnictwa. Ostatnio, w północnej pagórkowatej i częściowo zalesionej części gminy, rolnictwo ustępuje pod naporem urbanizacyjnej presji Białegostoku. Warunki klimatyczne w gminie charakteryzujące się stosunkowo długą zimą (około 120 dni w roku w tym 95 dni z pokrywą śnieżną) i stosunkowo krótkim okresem wegetacji roślin i nie są najbardziej korzystne dla rolnictwa, ale nie stanowią bariery rozwoju dla różnych form rolnictwa ekologicznego. Opady atmosferyczne (550-600 mmm rocznie) i średnie temperatury 6,5 – 7° C nie różnią się od przeciętnych w województwie. Spośród złóż bogactw naturalnych w gminie występują jedynie ility dla ceramiki budowlanej zlokalizowane w okolicach wsi Koplany, Ignatki, Księżyno i Horodniany.

Struktura przestrzenna obszaru gminy

W strukturze przestrzennej gminy Juchnowiec Kościelny wyodrębniają się trzy strefy funkcjonalne:

- strefa podmiejska miasta Białystok w części północnej,
- strefa rolno-osadnicza i leśna– w środkowej części gminy,

- strefa przyrodniczo-rekreacyjna z obszarem chronionego krajobrazu doliny rz. Narwi w południowej części obszaru gminy.

Strefa podmiejska miasta Białystok

obejmująca obszary wsi: Kleosin, Horodniany, Księżyno, Ignatki, Koplany, Brończany, Hryniewiczze, Olmonty oraz Stanisławowo, posiada następujące funkcje:

- osadniczą** – charakteryzującą się nasiloną w ostatnim dziesięcioleciu dynamiką rozwoju. W perspektywie, w miarę jak wyczerpywać się będą tereny budowlane w Białymstoku, funkcja ta powinna intensywnie się rozwijać. Jednak warunkiem rozwoju tych obszarów będzie rozbudowa systemów infrastruktury technicznej i modernizacja powiązań komunikacyjnych.
- rekreacyjną** – wykorzystującą walory przyrodnicze i krajobrazowe terenów. Rozwój tej funkcji ograniczony został w ostatnim czasie przekształceniami własnościowymi (wykupem i parcelacjami działek dla celów budownictwa mieszkaniowego), co znacznie ograniczyło dostępność terenów rekreacyjnych. W związku z narastającą urbanizacją w tej strefie, znaczenie funkcji rekreacyjnej będzie malało.
- rolniczą** – wykorzystującą grunty orne wysokiej wartości rolniczej i znaczny potencjał rolniczego majątku produkcyjnego (sady, szklarnie, obiekty budowlane, obiekty przetwórstwa rolniczego). W ostatnich latach nastąpił regres funkcji rolniczych z powodu obniżenia opłacalności produkcji i przekształcania gruntów na cele nierolnicze.
- produkcyjną** - zwarte tereny zabudowy zakładów produkcyjnych oraz nie użytkowane obiekty i tereny budowlane w tzw. Południowym Zespole Przemysłowym (w rejonie wsi Kleosin, Księżyno, Ignatki i Hryniewiczze). Znaczenie takich terenów w strefie podmiejskiej wzrośnie po wyczerpaniu się rezerw pod funkcje przemysłowe w Białymstoku.
- infrastruktury technicznej** – rozwój tej funkcji w zakresie ponadlokalnego systemu elektroenergetycznego uzależniony jest od realizacji planowanych inwestycji liniowych i punktowych, w zakresie utylizacji odpadów stałych miasta Białystok na składowisku w Hryniewiczach przewiduje się utrzymanie funkcji z ograniczeniem uciążliwości po modernizacji technologii z pełną utylizacją odpadów).

Strefa rolno – osadnicza i leśna

ograniczona od wschodu i zachodu granicami gminy, od północy granicą strefy podmiejskiej miasta Białystok, a od południa granicą Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi” posiada następujące funkcje:

- rolniczą** – grunty orne i użytki zielone o zróżnicowanej wartości produkcyjnej wraz ze znacznym majątkiem produkcyjnym. Funkcja ma cechy stabilności m.in. ze względu na strukturę obszarową gospodarstw. Znaczenia funkcji agrarnej może wzrosnąć pod warunkiem dostosowania gospodarstw do dyrektyw i standardów unijnych: rozwoju rolnictwa ekologicznego i agroturystyki, przy wykorzystaniu funduszy unijnych na restrukturyzację rolnictwa.
- osadniczą wiejską** – zabudowa wsi gminnej Juchnowiec Kościelny, wsi; Juchnowiec Dolny, Szerenosy, Hołówki Duże i Małe, Simuny, Baranki, Rostoły, Bogdanki, Dorozki, Tryczówka, Żłotniki, Biele, Klewinowo, Janowicze, Hermanówka, Lewickie, Niewodnica Nargilewska, Solniczki i Wojszki. Funkcja jest dość stabilna i po minionym okresie stagnacji charakteryzuje się sukcesywnym podnoszeniem standardu zabudowy i wyposażenia w infrastrukturę techniczną. W Juchnowcu Kościelnym – siedzibie gminy odnotowuje się tendencję wzrostu ilościowego zabudowy i poprawy jej jakości. Oprócz rozwoju ośrodka gminnego w pozostałych wsiach należy się spodziewać modernizacji

zabudowy rolniczej (również ze zmianą funkcji na cele np. letniskowe, rekreacyjne czy turystyczne).

- c) **produkcji leśnej** – z wykorzystaniem rozproszonych, niewielkich ale licznych lasów głównie prywatnych w północnej części strefy. Ze względu na ograniczoną bazę i lokalny charakter (produkcja i przetwórstwo proste surowca drzewnego na potrzeby budowlane i inne, zbieractwo i przetwórstwo runa leśnego) funkcja ta ma charakter stabilny, a jej znaczenie może wzrosnąć w przypadku wykorzystania terenów marginalnych na dolesienia „energetyczne”.
- d) **rekreacyjną** – obejmującą istniejące niewielkie zasoby leśne i lokalne ciekły wodne. Przeważającą formą rekreacji jest wypoczynek codzienny i świąteczny, a w rozproszonej zabudowie letniskowej także pobytowy. W niektórych wsiach, m.in.: Hermanówka, Solniczki, Niewodnica Nargilewska, a przede wszystkim Wojszki, Czerewki, Kożany i Zajączki może nastąpić lekka tendencja wzrostowa tej funkcji.

Strefa doliny rzeki Narwi

zawarta w granicach obszaru krajobrazu chronionego, ograniczona od południa, zachodu i wschodu granicami gminy i od północy strefą rolną – osadniczą i leśną posiada następujące funkcje:

- a) **ekologiczno – krajobrazową** – bazującą na walorach przyrodniczych doliny rz. Narwi zaliczonej do wielkorzestrzennych elementów systemu ekologicznego kraju. Funkcja ta ma charakter stabilny.
- b) **rekreacyjno – turystyczną** – na bazie walorów ekologicznych doliny rz. Narwi ze znaczną ilością terenów o niskiej wartości rolniczej, a przydatnych dla rekreacji weekendowej i pobytowej zwłaszcza w rejonie wsi Wojszki oraz pomiędzy Czerewkami i Zajączkami. W przyszłości funkcja ta może się rozwinąć.
- c) **rolniczą** – grunty orne i użytki zielone przeciętnej jakości z tendencją do regresu w warunkach ogólnej dekonunktury rolniczej. W perspektywie funkcja ta musi ewoluować w kierunku preferowanych w UE form rolnictwa ekologicznego w połączeniu z agroturystyką i rekreacją.

Struktura i funkcje jednostek sieci osadniczej gminy

Sieć osadnicza gminy składa się z 46 wsi wraz z koloniami i przysiółkami, które tworzą 46 sołectw. Biorąc pod uwagę: wielkości zaludnienia, położenia w obszarze gminy oraz powiązań komunikacyjnych, wyposażenia w urządzenia obsługi ludności i rolnictwa oraz produkcyjne i obsługi turystyki i wypoczynku, jednostki osadnicze gminy tworzą następującą strukturę hierarchiczną:

- a) **ośrodek gminny Juchnowiec Kościelny** - II poziom obsługi - usługi ponadpodstawowe i podstawowe z zakresu: administracji gminnej, kultury (w tym obiekt sakralny - kościół katolicki p.w. Św. Trójcy), oświaty, zdrowia, opieki socjalnej i sportu. W ośrodku gminnym są też urządzenia: ochrony przeciwpożarowej, bezpieczeństwa publicznego, telekomunikacji i łączności, obsługi bankowej i obsługi rolnictwa. Ponadto lokalny drobny przemysł i rzemiosło produkcyjne oraz urządzenia handlu i rzemiosła usługowego. Funkcją uzupełniającą jest mieszkalnictwo ludności rolniczej i nierolniczej,
- b) **osada Kleosin** – jednostka o wysokim stopniu urbanizacji typu miejskiego (nierolnicza zabudowa mieszkaniowa wiele i jednorodzinna) z urządzeniami nauki i szkolnictwa wyższego (jeden z wydziałów Politechniki Białostockiej), oświaty, ochrony zdrowia, kultury, sportu, sakralnymi (ośrodek Księży Werbistów), handlu, gastronomii, usług produkcyjnych i rzemiosła oraz obsługi bankowej oraz straży pożarnej. Mimo że dobrze

wyposażona w infrastrukturę, jednostka ta ma ograniczone możliwości rozwoju przestrzennego wynikające z niewielkiej ilości rezerw terenów przydatnych do celów budowlanych,

- c) **wsie w strefie podmiejskiej Białegostoku** – z poszerzonym programem usługowym, produkcyjnym i mieszkaniowym typu nierolniczego: Księżyno, Horodniany, Ignatki, Olmonty, Hryniewicze, Stanisławowo, Śródlésie i Ignatki Osiedle,
- d) **wsie z poszerzonym programem urządzeń obsługi ludności** (szkoły, placówki ochrony zdrowia i opieki socjalnej) oraz urządzeń produkcyjnych i obsługi rolnictwa: Czerewki, Bogdanki – Dorożki, Biele, Hołówki Małe, Juchnowiec Dolny, Juchnowiec Górny, Zajączki – o cechach stabilizacji zainwestowania i gospodarki,
- e) **wsie z elementarnym programem obsługi ludności** (sklep, świetlica, remiza OSP, boisko sportowe): Tryczówka, Baranki, Złotniki, Rostoły, Simuny, Hołówki Duże, Lewickie, Szerenosy, Wólka, Janowicze, Rumejki, Solniczki i Niewodnica Nargilewska.
- f) **wsie z programem turystyczno-rekreacyjnym**: Wojszki, Zajączki, Hermanówka, Czerewki,
- g) pozostałe jednostki osadnicze z drobnymi usługami handlu i rzemiosła.

Układ przestrzenny zabudowy wsi

Zdecydowana większość wsi gminy posiada zabudowę o charakterze zwartym w układach ulicowych. Kilka wsi ma układ wielodrożnicowy: Juchnowiec Kościelny, Księżyno, Ignatki - Osiedle, Hryniewicze, Brończany. Wieś Kleosin i nowy zespół mieszkaniowy w Hryniewiczach rozplanowane są na typowo miejskim, kratowym układzie ulicznym. Jest to rozplanowanie charakterystyczne dla terenów urbanizujących się.

Prognoza zmian w sieci osadniczej gminy.

Na przekształcenia funkcjonalno-przestrzenne poszczególnych jednostek osadniczych gminy będą miały decydujący wpływ m.in. takie czynniki jak:

- położenie w stosunku do miasta Białystok oraz głównych tras komunikacyjnych,
- istniejący potencjał w zakresie wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną,
- możliwości rozwoju mieszkalnictwa i usług w tym produkcyjnych,
- warunki sprzyjające rozwojowi pozarolniczej działalności gospodarczej,
- jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej i bliskość rynków zbytu surowców rolniczych,
- poziom kwalifikacji, wykształcenia i aktywności gospodarczej społeczności lokalnych.

Biorąc pod uwagę wyżej wymienione czynniki można założyć, że potencjalne szanse rozwoju posiadają następujące jednostki osadnicze gminy:

1. **Juchnowiec Kościelny wraz z Juchnowcem Górnym i Juchnowcem Dolnym** – jako wieś gminna, której rozwój stymuluje istniejący potencjał usługowy, centralne położenie w obszarze gminy, dobre wyposażenie w infrastrukturę techniczną, bliskie sąsiedztwo linii kolejowej oraz wartościowe rolnicze przestrzenie produkcyjne.
2. **Kleosin** – jako osiedle w bezpośrednim sąsiedztwie Białegostoku, z już rozwiniętym potencjałem społeczno-gospodarczym i rozwiniętą infrastrukturą techniczną. Przekształcenia w obszarze jednostki, z powodu braku większych rezerw terenów budowlanych, mogą mieć charakter głównie jakościowy.
3. **Księżyno, Ignatki i Ignatki Osiedle** oraz **Horodniany** - jako osiedla podmiejskie (przy granicy miasta Białystok i drodze wojewódzkiej) z ukształtowanym już potencjałem społeczno-gospodarczym, dość rozwiniętą infrastrukturą techniczną oraz dużymi rezerwami terenów budowlanych. Potencjalne szanse wielofunkcyjnego rozwoju.
4. **Lewickie, Hryniewicze, Olmonty i Stanisławowo, Solniczki** - jako osiedla podmiejskie z atrakcyjnymi warunkami dojazdu i zamieszkiwania, znacznymi rezerwami terenów budowlanych i stosunkowo dobrym wyposażeniu w infrastrukturę techniczną. Potencjalne

szanse rozwoju; mieszkalnictwa jednorodzinnego rezydencjalnego na dużych działkach, usług socjalnych obsługi mieszkańców oraz usług produkcyjnych o ograniczonej uciążliwości.

5. **Wojszki z kolonią, Czerewki - Kożany, Zajaczki, Hermanówka** - jako miejscowości rekreacyjne, głównie z uwagi na walory kulturowe, krajobrazowe i przyrodnicze (zachowane tradycyjne budownictwo, lasy i sąsiedztwo doliny rzeki Narwi) oraz dogodne położenie komunikacyjne.
6. **Koplany, Brończany, Hołówki, Bogdanki, Dorożki i Klewinowo** - jako wsie zrównoważonego rozwoju gospodarczego.

Pozostałe jednostki osadnicze, których główną bazą ekonomiczną jest rolnictwo i obsługa ludności mogą zyskać szansę rozwoju po modernizacji gospodarki rolnej w kierunku rolnictwa ekologicznego i odrodzenia tradycji lokalnych szczególnie w rzemiośle.

Mimo stosunkowo dobrej przestrzeni produkcyjnej w gminie, naturalne procesy starzenia ludności oraz konieczność zapewnienia opieki ludziom starym i niepełnosprawnym będą powodowały zmiany demograficzne na wsi, które mogą skutkować przemianami strukturalnymi w rolnictwie ze zmianą zagospodarowywania obiektów mieszkalnych i produkcyjnych włącznie.

3. Środowisko przyrodnicze

Stan i funkcjonowanie środowiska

Rzeźba terenu i geomorfologia

Teren gminy oraz jego otoczenie leży na obszarze równinnej staroglacjalnej wysoczyzny polodowcowej. Pofalowana równina nachylona jest w kierunku południowym - ku dolinie Narwi. Przecinają ją liczne płaskie doliny rzeczne. Lokalnie występują niewielkie wzniesienia.

Gmina Juchnowiec ma urozmaiconą rzeźbę terenu. Położona jest na wysokości od poniżej 125 m n.p.m. w dolinie rzeki Narew, do ponad 165 m n.p.m. na wzgórzach na północ od wsi Baranki. Przeważnie teren znajduje się na wysokości 135 - 145 m n.p.m., w obniżeniach terenu ok. 130 m n.p.m. Dolina rzeki Narew jest ograniczona krawędzią erozyjną o wysokości względnej 2 – 3 m.

Nasypy antropogeniczne występują wzdłuż linii kolejowej Białystok – Bielsk Podlaski oraz miejscami wzdłuż dróg lokalnych biegnących przez tereny wilgotnych łąk.

Inne sztuczne nasypy o większej powierzchni zlokalizowane są w rejonie zabudowy mieszkaniowej i usługowej.

Budowa geologiczna

Gmina Juchnowiec Kościelny położona jest w skrajnej części platformy wschodnioeuropejskiej zbudowanej ze skał metamorficznych i głębinowych – głównie z granitoidów, gnejsów, migmatyków i amfibolitów. Na powierzchni prekambryjskiego podłoża zalegają skały paleozoiku, mezozoiku i kenozoiku.

Na omawianym obszarze występują utwory trzeciorzędowe z oligocenu. Są to mułki i ropy w północnej części gminy oraz piaski na pozostałym terenie. Na północno-wschodnich krańcach terenu gminy, w rejonie miejscowości Dojlidy znajduje się wychodnia utworów kredowych w trzeciorzędzie. Są to warstwy kredy piszącej z krzemieniami pochodzące z kredy górnej.

Strop warstw trzeciorzędowych występuje na głębokości od 20 do 40 m n.p.m. i wartości rosną w kierunku południowo-zachodnim. Na utworach trzeciorzędowych zalegają warstwy czwartorzędowe.

Utwory powierzchniowe

Na omawianym obszarze dominują utwory akumulacji lodowcowej i wodnolodowcowej - plejstocenyjskie utwory zlodowacenia środkowopolskiego stadiału północnomazowieckiego. Jest to mozaika następujących utworów: gliny zwałowe lub rezidua gliny zwałowej oraz piaski i żwiry wodnolodowcowe. W środkowej części gminy, w rejonie wsi Niewodnica Nargilewska występują piaski, żwiry i głązy moren czołowych.

W południowej części gminy, pasem o przebiegu północ-południe ciągnącym się od wsi Biele do wsi Zajączki, występują ily, mułki i piaski zastoiskowe (dolne i górne) stadiału mazowiecko-podlaskiego.

W dolinie rzeki Narew, a także w dolinach innych cieków znajdują się peryglacialnie przekształcone utwory polodowcowe z holocenu. Są one reprezentowane przez mułki, piaski i żwiry rzeczne. Na terenach położonych w obniżeniach terenu (głównie w dolinie rzeki Narew) występują torfy.

Gleby

Na terenie gminy występują bardzo zróżnicowane gleby. Na tle gleb występujących w Polsce, gleby występujące w gminie Juchnowiec Kościelny wykazują stosunkowo dużą przydatność rolniczą.

Gleby najlepsze na omawianym terenie, należące do 2 kompleksu przydatności rolniczej (kompleks pszenny dobry) występują w południowo-zachodniej części terenu opracowania: na zachód od Juchnowca Dolnego, w rejonie wsi Szerenosy, Hołówki Małe, na północny wschód od wsi Simuny oraz w mniejszych kompleksach w rejonie wsi Tryczówka i w północnej części terenu opracowania – w okolicach wsi Solniczki. Gleby te są wytworzone

z glin pylastych o różnej zawartości pyłów. Często są to gleby brunatne właściwe i czarne ziemie właściwe.

Gleby nieco słabsze, zaliczane do 4 kompleksu przydatności rolniczej (kompleks żytni bardzo dobry) dominują w południowej części terenu opracowania, na południe od wsi Biele. W rozdrobnionych płatach występują w północno-wschodniej części omawianego terenu w rejonie wsi Stanisławowo. Są one wytworzone z piasków gliniastych, często z dużymi domieszkami pyłów położonych na glinach lekkich lub średnich. Są to najczęściej gleby bielnicowe i pseudobielnicowe lub brunatne wylugowane i brunatne kwaśne, rzadziej brunatne właściwe.

Słabsze gleby należące do pozostałych kompleksów rolniczych znajdują się na pozostałej części terenu. Wytworzone są one z piasków i glin o różnej zawartości części pylastych. W północnej części gminy gleby te są poprzedzielane kompleksami gleb zalesionych.

Na całym terenie gminy znajdują się użytki zielone zaliczane do 2 lub 3 kompleksu trwałych użytków zielonych (odpowiednio: użytki zielone średnie oraz użytki zielone słabe i bardzo słabe). Największe ich skupiska znajdują się w dolinie Narwi, w dolinach innych cieków, na terenach podmokłych oraz w rejonie wsi Złotniki. Są one wytworzone z piasków najczęściej lekkich lub słabogliniastych i w tym przypadku dominują wśród nich gleby murszowo-mineralne i murszowate, mady, oraz czarne ziemie zdegradowane i szare ziemie, lub z torfów niskich, z których wytworzyły się gleby torfowe i murszowo-torfowe.

Surowce mineralne

Na omawianym obszarze występują surowce ilaste (ily warstwowe, pylaste i piaszczyste oraz mułki i piaski zapylone) w rejonie wsi Horodniany, Księżyno i Koplany oraz okrucowe (piaski i pospółki) w wielu miejscach gminy. Eksploatacja surowców

mineralnych (przede wszystkim ilastych) odbywa się w pięciu obszarach górniczych w oparciu o koncesje na wydobycie surowców metodą odkrywkową. Są to obszary górnicze:

- obszar górniczy „Baranki” (eksploatacja złoża kruszyw naturalnych);
- obszar górniczy „Koplany-pole B” (eksploatacja złoża iłków budowlanych);
- obszar górniczy „Koplany-pole C” (eksploatacja złoża iłków budowlanych);
- obszar górniczy „Koplany III-pole E” (eksploatacja złoża iłków budowlanych);
- obszar górniczy „Ignatki II” (eksploatacja złoża iłków budowlanych).

Wody powierzchniowe

Omawiany obszar leży w dorzeczu Wisły, w zlewni rzeki Narew.

Rzeka Narew przebiega wzdłuż południowej granicy omawianego obszaru. Inne rzeki przepływają najczęściej ze wschodu na zachód. W północnej części terenu opracowania przepływa Horodnianka i Niewodnica, w środkowej Turośnianka i Gniła. Jedynie rzeka Mieńka znajdująca się w południowej części gminy, ma przebieg północ-południe. Inne cieką to liczne, drobne rowy melioracyjne, odprowadzające wody z wilgotnych łąk. Wszystkie cieką powierzchniowe płyną w wąskich, silnie zabagnionych dolinach, zazwyczaj słabo zaznaczających się w morfologii terenu.

Na terenie opracowania występują także wody powierzchniowe stojące. Stawy znajdują się przy dawnym PGR Ignatki oraz pojedyncze małe stawy w wielu miejscach na terenie całej gminy. Glinianki znajdują się we wsi Horodniane, Księżyno i Koplany. Naturalne oczka wodne są w wielu miejscach na podmokłych łąkach, m.in. w dolinie rzeki Niewodnicy w rejonie wsi Niewodnica Nargilewska i wsi Koplany. Starorzecza występują w dolinie rzeki Narew.

Na całym omawianym obszarze w obniżeniach terenu i w dolinie Narwi znajdują się tereny podmokłe, gdzie woda okresowo występuje na powierzchni, głównie podczas roztopów i podczas obfitych opadów.

Wody podziemne

Omawiany teren leży w regionie podlaskim (VIII) i podregionie północnopodlaskim (VIII1).

Płytkie wody gruntowe, drenowane przez cieką występują przeważnie na głębokości 0 - 5 m, a lokalnie na terenach wyniesionych na głębokości 5 - 20 m.

Główny poziom wodonośny znajduje się w utworach czwartorzędu – piaskach, piaskach ze żwirem. Głębokość występowania pierwszego użytkowego poziomu wodonośnego to 80 - 120 m w części wschodniej obszaru, 20 – 60 w części południowo-zachodniej. Na południowo-wschodnim krańcu gminy wody występują na głębokości 60 – 100 m, a w dolinie Narwi na głębokości poniżej 20 m. Miąższość czwartorzędowych utworów wodonośnych waha się przeważnie od 15 do 40 m, a na krańcach północno-wschodnim od 5 do 15 m.

Hydroizohipsy osiągają wartości ok. 140 m n.p.m. Wodonośność typowego otworu studziennego wynosi w części północnej i środkowej 2 - 10 m³/h, a w części południowej 30 – 70 m³/h. Wody występują pod ciśnieniem od kilkudziesięciu do kilkuset kPa, a w głębszych warstwach do ok. 900 kPa. Miejscami zwierciadło wód podziemnych jest swobodne.

Pierwszy użytkowy poziom wodonośny jest w pełni izolowany od powierzchni - utwory powierzchniowe są przeważnie bardzo słabo przepuszczalne i nieprzepuszczalne.

Wodoprzewodność głównego użytkowego poziomu wodonośnego wynosi ok. 100 m²/d. Wody czwartorzędowe wymagają prostego uzdatniania.

Poziom użytkowy w utworach trzeciorzędowych znajduje się w piaskach drobnoziarnistych (rzadko ze żwirem) oraz w piaskach mułkowatych na głębokości

100 – 200 m. Miąższość serii wodonośnych wynosi kilka do kilkudziesięciu metrów.

Wydajność wynosi przeważnie 40 – 80 m³/h, a w części północnej podregionu

prawdopodobnie jest znacznie niższa. Występowanie wód w utworach kredy jest skąpe i słabo rozpoznane.

Potencjalna roślinność naturalna

W gminie Juchnowiec dominującą potencjalną roślinnością naturalną są grądy subkontynentalne lipowo-dębowo-grabowe (*Tilio-Carpinetum*) odmiana subborealna ze świerkami oraz odmiana środkowopolska - seria uboga i seria żyzna. W północnej części terenu opracowania, w rejonie wsi Ignatki i Księżyno oraz wsi Stanisławowo i Solniczki potencjalnie występują kontynentalne bory mieszane (*Pino-Quercetum auct. polon. = Quercus roboris – Pinetum i Serratulo – Pinetum*). W południowo-wschodniej części terenu w rejonie wsi Wojszki i Tryczówka potencjalna roślinność naturalna to kontynentalne śródładowe bory sosnowe w kompleksie boru świeżego (*Peucedano-Pinetum*), bory suchego (*Cladonio-Pinetum*) i boru wilgotnego (*Molinio-Pinetum*) „odmiana sarmacka”.

W dolinie Narwi potencjalnie występują niżowe nadrzeczne łągi wierzbowo-topolowe w strefie zalewów periodycznych (kompleks dynamiczny: *Salici-Populetum. Salicetum triandro-viminalis* i inne), a w dolinach innych cieków niżowe łągi olszowe i jesionowo-olszowe siedlisk wodogruntowych, okresowo lekko zabagnionych (*Circaeo-Alnetum*).

Orientacyjny rozkład zbiorowisk potencjalnej roślinności naturalnej przedstawiono na Mapie roślinności naturalnej dla obszaru gminy Juchnowiec Kościelny (Zał. 2).

Roślinność rzeczywista

Roślinność omawianego obszaru ukształtowała się pod wpływem dotychczasowego użytkowania. W wyniku uprawy ziemi nastąpiła zmiana i zubożenie składu gatunkowego w stosunku do potencjalnej roślinności naturalnej. Obecnie dominują monokultury roślin uprawnych i łąkowych oraz monokultury leśne.

Na terenach użytkowanych rolniczo występują zbiorowiska trawiaste łąk i pastwisk, o różnej żyzności i wilgotności lub monokultury upraw polowych.

Na terenach ogrodów przydomowych występują rośliny ozdobne i użytkowe. Zieleń wysoka reprezentowana jest głównie przez drzewa owocowe oraz przez pospolite gatunki rodzime. Zbiorowiska roślinności ruderalnej z wtórną sukcesją występują na terenach odlogowanych, na przydrożach, nasypach kolejowych i innych terenach nieużytkowanych (Szafer, 1972). Dominują tam gatunki chwastów łąkowych, polnych i ogrodowych.

Północna część omawianego terenu charakteryzuje się większą lesistością niż południowa. Największe kompleksy leśne znajdują się na zachód od wsi Solniczki oraz w rejonie wsi Hermanówka. W południowej części omawianego obszaru większy teren zalesiony znajduje się pomiędzy wsią Baranki, a wsią Simuny. Inne tereny zalesione w części południowej to lasy w okolicach wsi Tryczówka i Janowicze oraz niewielkie kompleksy leśne nad Narwią i miejscami wzdłuż innych cieków. Są to głównie bory sosnowe lub sosnowo-brzozowe, z podrostami dębów, z runem zdominowanym przez gatunki chwastów polnych. Lasy mają przeważnie 20-40 lat oraz 40-60 lat.

Na siedliskach wilgotnych – w dolinie rzeki Narew, w otoczeniu innych cieków i na terenach podmokłych występują zbiorowiska wodno-błotne. Obszarom podmokłym towarzyszą zadrzewienia – olchy, wierzby i jesiony.

Świat zwierzęcy

Na obszarze gminy występuje duża różnorodność siedlisk i zespołów roślinnych, co stwarza dogodne warunki bytowania dla wielu gatunków drobnych zwierząt, przy czym najcenniejsze gatunki związane są z siedliskami leśnymi, wodnymi i wodno-błotnymi.

W pobliżu oczek wodnych i na wilgotnych podmokłych łąkach występują pospolite gatunki płazów, a także gadów. Ze względu na dużą ilość zadrzewień i tereny leśne licznie reprezentowaną grupę stanowi awifauna. Występują tu także gatunki związane z terenami łąk, pól i lasów. Duże przestrzenie terenów niezabudowanych tworzące mozaikę łąk, pastwisk, pól ornych i lasów stwarzają dogodne obszary do bytowania ptaków drapieżnych. Wśród ssaków występujących na terenie gminy spotkać można drobne gryzonia, zająca, lisa, sarnę.

Klimat

Średnia roczna temperatura dla rejonu Juchnowca Kościelnego wynosi 6,9 °C, ze średnim miesięcznym maksimum w lipcu 18,3°C i minimum w styczniu -5,9°C. Pokrywa śnieżna występuje tu średnio przez 90 dni. Średnie roczne sumy opadów atmosferycznych wynoszą 573 mm Wilgotność względna wynosi pomiędzy 55 a 57 %.

Przeważają wiatry z kierunków zachodniego, północno- i południowo-zachodniego (ok. 50 % wiatrów). Wiatry wieją najczęściej w okresie zimowym i jesiennym. Dominują wiatry słabe i bardzo słabe z prędkością 2 - 4 m/s.

Omawiany obszar jest dobrze przewietrzany i nie wykazuje tendencji do inwersji termicznych. Brak jest lokalnych, znaczących źródeł emisji zanieczyszczeń. Ze względu na przeważające zachodnie kierunki wiatrów, obszar nie jest narażony na zanieczyszczania atmosferyczne pochodzące z Białegostoku.

Lokalne zróżnicowanie klimatu wynika między innymi z urozmaicenia rzeźby terenu, zróżnicowania utworów przypowierzchniowych, i co za tym idzie pokrywy roślinnej. Tereny zalesione łagodzą ostry w tych rejonach klimat. Obecność dolin rzecznych, wód powierzchniowych i terenów podmokłych wywiera istotny wpływ na zwiększenie wilgotności powietrza.

Struktura przyrodnicza obszaru

Procesy przyrodnicze występujące pierwotnie na całym omawianym obszarze zostały silnie zmodyfikowane najpierw przez rolnictwo, a następnie na obszarach wsi przez zabudowę. Rolnictwo wprowadziło nowe gatunki roślin użytkowych, a wraz z nimi gatunki chwastów, które teraz tworzą zbiorowiska ruderalne. Melioracje wilgotnych łąk spowodowały zmianę siedlisk i wkraczanie nowych gatunków roślin. Urbanizacja powoduje jeszcze znaczniejsze zmiany w strukturze przyrodniczej obszaru, zmienia rzeźbę terenu, niszczy roślinność bezpośrednio oraz pośrednio przez osuszanie terenu i zmiany poziomu wód gruntowych. Na omawianym obszarze zachowały się jednak rozległe tereny aktywne przyrodniczo, na których wszystkie procesy przyrodnicze związane z obiegiem materii i energii mogą nadal zachodzić. Wśród terenów otwartych, najważniejszą rolę przyrodniczą odgrywają: dolina rzeki Narew, tereny położone nad innymi ciekami, oczka wodne, stawy, tereny podmokłe oraz lasy. Mniejsze zasoby przyrodnicze posiadają pozostałe tereny niezabudowane, są one jednak ważnym elementem lokalnego i regionalnego systemu przyrodniczego. Wszystkie tereny niezabudowane są otwarte dla przemieszczających się zwierząt.

Przez omawiany obszar przebiega ponadlokalny korytarz ekologiczny. Jest to rzeka Narew i jej dolina. Inne rzeki i rowy melioracyjne mają znaczenie lokalne. Korytarze ekologiczne łączą pozostałe elementy w funkcjonalną całość. Stanowią one również kanały zasilania w gatunki dla obszarów zurbanizowanych i rolniczych. Duża ilość zadrzewień i zakrzaczeń na miedzach i wzdłuż cieków sprzyja zachowaniu powiązań przyrodniczych skali lokalnej i wzmacnia system przyrodniczy obszaru gminy. Niewielkie oczka wodne, a także stawy można uznać za lokalne ostoje bioróżnorodności.

Rozległe tereny rolne i nieużytkowane rolniczo potencjalnie również stanowią środowisko życia drobnych zwierząt. Jest ono jednak mniej atrakcyjne, bo jego struktura przyrodnicza jest bardzo zubożona.

Powiązania przyrodnicze z otoczeniem

Obszar gminy Juchnowiec charakteryzuje się dobrymi połączeniami z otaczającymi terenami cennymi przyrodniczo zarówno w skali lokalnej, jak i regionalnej. Połączenia w skali regionalnej zapewnia korytarz ekologiczny doliny rzeki Narew, a połączenia lokalne – doliny innych cieków. Potencjalnymi ciągami przyrodniczymi w skali lokalnej mogą być także zadrzewienia wzdłuż miedz.

Większą część obszaru gminy stanowią tereny niezabudowane. Przeważnie są to grunty orne oraz łąki, ale także liczne lasy i tereny podmokłe, co sprzyja zachowaniu dodatkowych powiązań przyrodniczych pomiędzy elementami systemu przyrodniczego.

Utrzymanie powiązań pomiędzy terenami przyrodniczymi jest miejscami utrudnione przez przebieg sieci drogowej. Największymi barierami są: droga wojewódzka z Białegostoku w kierunku miejscowości Łapy oraz linia kolejowa Białystok-Bielsk Podlaski.

Ochrona prawna walorów przyrodniczych i krajobrazowych

Dolina rzeki Narew jest objęta ochroną obszarów *Natura 2000*. Jest to obszar o nazwie „Dolina Górnej Narwi” i symbolu PLC200002, wyznaczony Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 229, poz. 2313; art. 2, ust. 35). Polskie akty prawne dotyczące obszarów Natura 2000 są w pełni zharmonizowane z Unijną Dyrektywą „Ptasia” i „Siedliskową”. Do chwili obecnej ochrona przyrody na obszarach sieci Natura 2000 odbywa się jedynie na podstawie zapisów ustawy z dnia 16.04.2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2004, Nr 92, poz. 880 z późniejszymi zmianami). Zgodnie z art. 33 ust. 1 Ustawy z dnia 16.04.2004 r. o ochronie przyrody na obszarach Natura 2000 *zabrania się podejmowania działań mogących w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków roślin i zwierząt, a także w istotny sposób wpływając na gatunki roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000*. Zapisy art. 34, ust. 1 dopuszczają wyjątki od podejmowania takich działań *jeżeli przemawiają za tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym, i wobec braku rozwiązań alternatywnych*. W takim przypadku należy wykonać działania zapewniające kompensację przyrodniczą niezbędną do zapewnienia spójności i właściwego funkcjonowania sieci obszarów Natura 2000. Zgodnie z art. 34, ust. 2 *jeżeli na obszarze Natura 2000 występuje siedlisko lub gatunek o znaczeniu priorytetowym, zezwolenie (...) może zostać udzielone wyłącznie w celu: 1. ochrony zdrowia i życia ludzi; 2. zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego; 3. uzyskania korzystnych następstw o pierwszorzędym znaczeniu dla środowiska przyrodniczego; 4. wynikającym z koniecznych wymogów nadrzędnego celu publicznego, po uzyskaniu opinii Komisji Europejskiej*.

Według art. 36, ust. 1 *na obszarach Natura 2000 (...) nie ulega ograniczeniu działalność związana z utrzymaniem urzędzeń i obiektów służących bezpieczeństwu przeciwpowodziowemu oraz działalność gospodarcza, rolna, leśna, łowiecka i rybacka, a także amatorski połów ryb, jeżeli nie zagrażają one zachowaniu siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i zwierząt, ani nie wpływają w sposób istotny negatywnie na gatunki roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000*.

Obszar „Dolina Górnej Narwi” obejmuje całą szerokość doliny Narwi. Koryto Narwi ma tu naturalny charakter z meandrami i starorzeczami. Większość powierzchni doliny zajmują zbiorowiska szuwarowe, których występowanie uzależnione jest od corocznych wylewów rzeki. Dominują tu turzycowiska i szuwały mannowe, a wokół starorzeczy – trzcinowiska. Wzdłuż rzeki występują zakrzewienia i zadrzewienia wierzbowe; lasy pokrywają niewielką część doliny. Około 60% obszaru jest użytkowane rolniczo i przeważają tu pastwiska i łąki. Na omawianym obszarze występuje co najmniej 20 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 9 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi. W okresie lęgowym obszar zasiedla: cyranka, krwawodziób, błotniak łąkowy, rycyk i inne.

Dolina Górnej Narwi jest jedną z najlepiej zachowanej w Polsce dolin rzecznych i stanowi, obok Bagien Biebrzańskich, jeden z największych obszarów mokradeł środkowoeuropejskich. Kształtowane przez regularne wylewy rzeki, są one uznawane za siedliska o największej różnorodności biologicznej w strefie klimatu umiarkowanego.

Zagrożeniami dla omawianego obszaru Natura 2000 są: obniżanie się poziomu wód gruntowych, zanik użytkowania pastwisk i łąk oraz ochrona przeciwpowodziowa.

W południowej części obszaru gminy Juchnowiec Kościelny znajduje się **Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi”**.

Obszar utworzono w 1993 roku Uchwałą Nr XII/84/86 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku (Dz. Urz. Woj. Biał. Nr 12 z dnia 30.05.1986 r., poz. 128), zmienianą kolejnymi rozporządzeniami: Rozporządzenie Wojewody Białostockiego z dnia 20 maja 1998 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi” (Dz. Urz. Woj. Biał. Nr 10, poz. 50); Rozporządzenie Nr 15/04 Wojewody Podlaskiego z dnia 16 września 2004 r. (Dz. U. Woj. Podl. Nr 142, poz. 1896) oraz Rozporządzenie Nr 9/05 Wojewody Podlaskiego z dnia 25 lutego 2005 r. (Dz. U. Woj. Podl. Nr 54, poz. 722). Powierzchnia tego obszaru wynosi 41 862 ha. (w gminie Juchnowiec 1 700 ha). Celem utworzenia terenu chronionego jest ochrona terenów posiadających wysokie walory krajobrazowe, wypoczynkowe i przyrodnicze, przed ich zniszczeniem bądź utratą. Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi” razem z Narwiańskim Parkiem Narodowym, który dzieli go na dwie części, obejmuje całą dolinę Górnej Narwi. Narew wykorzystuje tu równoleżnikową pradolinę związaną z morenami stadiału Wkry. Dolina Narwi jest w znacznym stopniu zabagniona, a koryto rozdziela się na liczne odnogi wijące się wśród rozległych szuwarów i trzcinowisk.

Na mocy rozporządzenia Wojewody obowiązują na tym terenie następujące zakazy:

- zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, lęgówisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeśli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i Zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu oraz skamieniałości , w tym kopalnych szczątków roślin, zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- wykonywania prac ziemnych trwale zmieniających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub utrzymaniem, budową , odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
- dokonania zmian stosunków wodnych, jeśli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych, leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;
- lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki leśnej, rolnej lub rybackiej.

Zakazy powyższe nie dotyczą :

- wykonywania zadań na rzecz obronności kraju i bezpieczeństwa państwa;
- prowadzenia akcji ratowniczych oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym;
- realizacji inwestycji celu publicznego.

Granice wspomnianych obszarów przedstawiono na rysunku „Opracowanie ekofizjograficzne podstawowe do Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego - Uwarunkowania przyrodnicze ” (Zał. 3).

Na obszarze gminy znajdują się następujące **pomniki przyrody**:

- Klon zwyczajny – wieś Lewickie; ustanowiony pomnikiem przyrody Rozporządzeniem Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17.11.1994 r. (Dz. Urz. W. B. nr 18, poz 93), nr ewidencyjny 1043.

- Lipa drobnolistna – wieś Lewickie; ustanowiona pomnikiem przyrody Rozporządzeniem Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17.11.1994 r. (Dz. Urz. W. B. nr 18, poz 93), nr ewidencyjny 1044.
- Wiąz szypułkowy – wieś Wojszki; ustanowiony pomnikiem przyrody Rozporządzeniem Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17.11.1994 r. (Dz. Urz. W. B. nr 18, poz 93), nr ewidencyjny 1045.
- Aleja 27 drzew: 9 kasztanowców, 8 jesionów, 9 lip, 1 klon - ustanowiona pomnikiem przyrody Rozporządzeniem Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17.11.194 r. (Dz. Urz. W. B. nr 18, poz 93) zmienionym Rozporządzeniem Nr 14/98 Wojewody Białostockiego z dnia 10.12.1998 r. (Dz. Urz. W. B. nr 25, poz 277) nr ewidencyjny 1047.

Od strony północnej gmina Juchnowiec Kościelny otoczona jest **lasami ochronnymi miasta Białystok**. Jest to pierścień leśny chroniący środowisko przyrodnicze i zapewniający korzystny mikroklimat miastu.

Dotychczasowe zmiany w środowisku

Teren gminy Juchnowiec nie ma szczególnie urozmaiconej rzeźby, miejscami jednak występujące płytko wody gruntowe przy wprowadzaniu zabudowy na takie tereny powodują konieczność osuszania i lokalnego wyrównywania deniwelacji, co sprawia, że zmieniają się parametry i żyzność naturalnego podłoża. Zmienia się też głębokość występowania wód gruntowych. Potencjalnym źródłem zanieczyszczenia środowiska wodno-gruntowego może być komunalna oczyszczalnia ścieków w Juchnowcu Dolnym.

Zmianom uległ też system wód powierzchniowych. Wody cieków są często zanieczyszczone. Największym zagrożeniem dla wód powierzchniowych, podziemnych i gleb są **punktowe źródła zanieczyszczeń**: nielegalne zrzuty ścieków, oraz źródła rozproszone powstające w efekcie braku sieci kanalizacyjnej (nielegalne odprowadzania ścieków z terenu posesji prywatnych oraz przesiąki z nieszczelnych zbiorników bezodpływowych) oraz spływy związków chemicznych z nawozów z terenów rolniczych. Najbardziej zagrożone są płytko występujące wody gruntowe. Potencjalne zagrożenie skażeniem środowiska związane jest z obecnością stacji paliw i warsztatów samochodowych.

Na obszarach zabudowanych roślinność naturalna jest zastępowana roślinnością kultywowaną, częściowo w postaci ogrodów przydomowych lub zieleni nieurządzonej, o zmienionym składzie gatunkowym w stosunku do roślinności potencjalnej.

Zmiany w środowisku występują także na terenach nie użytkowanych rolniczo i nie zabudowanych. Roślinność rozwija się tam samorzutnie tworząc różnorodne zbiorowiska ruderalne o małych walorach krajobrazowych. Są to jednak ostoje różnorodności biologicznej, wykazujące dużą zmienność gatunkową i zbiorowiskową, mimo braku gatunków cennych przyrodniczo (rzadkich lub ginących).

Na terenie gminy znajduje się Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych i składowisko odpadów komunalnych miasta Białystok zlokalizowane na terenie wsi Hryniewicze, które należy do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (zgodnie z aktualnie obowiązującym Rozp. Rady Ministrów – Dz.U..2004 Nr 257 poz.2573). Nie powinno ono jednak zagrażać środowisku, ponieważ jest zlokalizowane na nieprzepuszczalnym podłożu. Zagrożenie zanieczyszczeniem środowiska może wystąpić jedynie w przypadku nie wyselekcjonowania odpadów niebezpiecznych lub awarii systemu gospodarki odciekami ze składowiska.

Zanieczyszczenia i degradacja górnych warstw litosfery, najczęściej związane z lokalnym zakwaszeniem gleb słabszej jakości, mogą też wystąpić w wyniku stosowanych w rolnictwie środków chemicznych, a także w efekcie „dzikich” wysypisk śmieci.

Eksploatacja surowców mineralnych może odbywać się jedynie na podstawie koncesji na wydobycie surowców. W koncesji określona zostaje konieczność oraz sposób przeprowadzenia rekultywacji powierzchni ziemi po zakończeniu eksploatacji (zgodnie z

wytycznymi planu rekultywacji). Zapobieganie istnienia nielegalnych wysypisk powinno być monitorowane i uwzględnione w gminnym planie gospodarki odpadami. Inwentaryzację „dzikich” wysypisk należy prowadzić na bieżąco i sukcesywnie je likwidować.

Zanieczyszczenie atmosfery pochodzi w dużej mierze z ruchu samochodowego. Rosnące natężenie ruchu samochodowego, zarówno lokalnego, jak i tranzytowego powoduje emisje zanieczyszczeń oraz pogarsza klimat akustyczny.

Część źródeł ciepła istniejących na terenie gminy pracuje na węgiel kamienny, część na olej opałowy. W strefie podmiejskiej, gdzie występuje zwarta zabudowa, zanieczyszczenie środowiska pochodzące z kotłowni opalanych węglem jest znaczne. W rejonach gdzie dominują indywidualne systemy grzewcze, może to mieć wpływ na podwyższanie stopnia zanieczyszczenia powietrza.

Źródłem zagrożenia zanieczyszczeniem atmosfery są też oczyszczalnie ścieków, które w wyniku procesu technologicznego emitują do atmosfery dwutlenek węgla powiększając efekt cieplarniany. Z oczyszczalni emitowane są także zanieczyszczenia zapachowe wyczuwalne w odległości do 20-30 m.

Największe zagrożenie dla przyrody ożywionej występuje na terenach zurbanizowanych oraz w pobliżu tras komunikacyjnych.

Zagrożeniem dla środowiska przyrodniczego jest także rozpraszanie zabudowy mieszkaniowej. Prowadzi to do zmniejszania powierzchni biologicznie czynnych, fragmentaryzacji środowisk oraz zmian w funkcjonowaniu ekosystemów. Powstające obiekty zainwestowania infrastrukturalnego stają się poważnymi barierami ekologicznymi ograniczającymi przemieszczanie się populacji wielu gatunków.

Warunki środowiska abiotycznego (nie ma cennych zbiorowisk roślinnych, które byłyby ostoją rzadkich gatunków roślin i zwierząt) są na tyle zmienione, że wykształciły się nowe typy zbiorowisk (inne od pierwotnych), które mimo wszystko nadal są ostoją różnorodności biologicznej. Występuje tu sporo zadrzewień, a także kompleksy leśne. Najmniej odpornymi na degradację są: dolina rzeki Narew oraz inne ciek, oczka wodne oraz wszystkie tereny podmokłe.

Ocena zgodności użytkowania z uwarunkowaniami przyrodniczymi

W stanie obecnym omawiany obszar jest w zasadzie użytkowany zgodnie z uwarunkowaniami przyrodniczymi. Duża część zabudowy usytuowana jest w ten sposób, że tworzy zwarte tereny zabudowane, co jest korzystne ze względów przyrodniczych (presja na środowisko jest skumulowana) oraz krajobrazowych. Nowe obiekty realizowane są przeważnie w zwartej zabudowie, często jako uzupełnienie zabudowy istniejącej.

Tereny najcenniejsze przyrodniczo: dolina rzeki Narew, otoczenie innych cieków, oczek wodnych oraz lokalne podmokłości terenu są w większości wolne od zabudowy. Grunty podmokłe pozostają niezainwestowane z powodu trudnych warunków dla zabudowy i obecności innych, korzystniejszych do tego celu obszarów. Natomiast obszary położone wyżej oraz obszary o niższej występujących wodach gruntowych, o dobrych warunkach dla uprawy roślin, są użytkowane rolniczo.

Jedynie w północnej części gminy można uznać, że uwarunkowania przyrodnicze nie zostały wykorzystane dla ochrony krajobrazu. W walory krajobrazowe są naruszone w wielu miejscach przez nieestetyczną zabudowę usługową, a także mieszkaniową oraz elementy infrastruktury technicznej (głównie napowietrzne linie energetyczne).

Prognoza zmian w środowisku przy dotychczasowym użytkowaniu

Zakładając dalszy rozwój zainwestowania na tym terenie mogą wystąpić nowe niekorzystne zmiany, takie jak:

- zaśmiecanie terenów, zwłaszcza w lasach i w pobliżu osiedli ludzkich;
- emisje pyłów i gazów (SO₂, CO, CO₂) z indywidualnych gospodarstw oraz emisje gazów związanych z komunikacją.

4. Stan dziedzictwa kulturowego

Rys historyczny

Juchnowiec położony jest na Podlasiu, którego ziemie rozciągają się między rzekami Narew i Supraśl. Jest to obszar o bogatej i ciekawej przeszłości; ścierały się tu ze sobą wpływy wielu kultur reprezentowanych przez różnorodne grupy osadnicze: jaćwieskie, polskie, ruskie i litewskie¹. Ślady burzliwych dziejów tych ziem widoczne są w przestrzeni, zachowały się też w obyczajach i tradycjach oraz melodii języka.

Z początkiem naszej ery, po zakończeniu dominacji osadnictwa plemion i ludów bałtyjskich², pod naporem przesuwającej się na północ prasłowiańskiej ludności zarubinieckiej³, następuje przemieszczenie ludności protosłowiańskiej z plemionami Bałtów. W pobliżu miejscowości Juchnowiec, niedaleko Rostołt znajdował się wówczas ważny ośrodek tej kultury czego świadectwem są zachowane do naszych czasów kurhany. Cmentarzysko to zbadał po raz pierwszy w roku 1938 Konrad Jadzewski, który określił jego pochodzenie, na III wiek po narodzeniu Chrystusa⁴. Znalezione, w trakcie wykopalisk, przedmioty pochodziły z prowincji rzymskich, co świadczy o dalekosiężnych kontaktach mieszkańców osady.

Między V a XI wiekiem ziemie między Narwią i Supraślą były bardzo słabo zaludnione, a porastające je wielkie lasy, rozlewiska bagien i rzek dawały dobrą osłonę zamieszkującym tu plemionom Jaćwingów i Gallindów. Wyprawy jaćwieskie przeciwko Rusi stały się bodźcem do budowania obronnych grodów wokół których skupiły się wsie z osadnikami pochodzącymi z Rusi Wołyńsko – Halickiej. Przypuszczalnie osady te zamieszkiwali wówczas chłopci poddani feudałom. W IX i X wieku wiódł tędy szlak handlowy. Podążający nim kupcy przewozili bursztyny, skóry, zwierzęta oraz niewolników. Szlak ten biegł od Morza Czarnego do Bałtyku. Przecinał Górną Narew i Biebrzę, zmierzając w kierunku Suwalszczyzny. To dzięki niemu przenikało na te ziemie wiele obcych etnicznie elementów, wywodzących się między innymi z Mazowsza i Wielkopolski, wzbogacając i urozmaicając rodzimą kulturę. Status prawny osadników polskich napływających już w XII wieku z sąsiedniego Mazowsza był odmienny niż tych z Rusi. Osadnictwo mazowieckie rekrutowało się przede wszystkim z ludzi wolnych lub drobnej szlachty. Zniszczone zostało w wyniku walk z książętami ruskimi w XIII i XIV wieku, a następnie wskutek napadów jaćwieskich, litewskich oraz wypraw krzyżowych. Miejsce dawnych osad pokryła puszcza. Z puszczy korzystali bartnicy, rybacy, łowcy. Oni też nadali pierwsze nazwy rzekom, łąkom, bagnetom i lasom. Wzmożony proces zaludnienia ziem podlaskich przypada na schyłek XIV wieku, kiedy to definitywnie pokonana została Jaćwież. W procesie osadnictwa tego okresu dominują dwa typy ludności zarówno chłopskiej jak i drobnoszlacheckiej: ruska i mazowiecka. Dominacja litewska nad Rusią prowadziła do intensyfikacji osadnictwa ruskiego. Książętami mazowieckimi w opanowywaniu tych terenów kierowały przesłanki polityczne. Książęta litewscy popierali też osadnictwo polskie z powodów gospodarczo – ekonomicznych. Na przełomie XV i XVI wieku tereny Podlasia były już właściwie zasiedlone, i taki stan osadnictwa miał przetrwać kilka stuleci. Zróznicowany był status społeczno – prawny osadzającej się ludności. Pod

¹A. Kamiński – Pogranicze polsko - rusko- jaćwieskie między Biebrzą i Narwią. Rocznik Białostocki, T.4, s.7.

względem etnicznym – był to element jednorodny, z punktu widzenia aktywności gospodarczej – element rolniczy. Według Władysława Grabowskiego już w XV wieku obok bezładnej szachownicy pól na tych terenach spotykane są wsie posiadające regularny podział pól na włóki. Moment wyobrzebnienia się Juchnowca i Niewodnicy Nargielewskiej sięga początków XV wieku. Nazwy obu dóbr, które pochodzą od nazw osobowych, czyli imion własnych: Juchno (starocerkiewne Jurij), a Nargiń – litewskie Nargis¹ wskazują na litewskie początki Niewodnicy Nargilewskiej ale być może też Juchnowca. Najstarsza bowiem, utrwalona na piśmie nazwa Juchnowca pochodząca z 1510 roku, to Juchnowski Dworzec, co znaczyło dwór Juchny bądź Juchna².

Możliwe, iż pierwszym jego właścicielem był Juchno Monwid, wojewodzie wileński, pochodzący prawdopodobnie od Monwida, zaufanego przyjaciela księcia Witolda,³ który miał zwyczaj hojnie obdarowywać swoich przyjaciół bojarów. Nadane bojarom Horodeńskim dobra dały nazwę dzisiejszej wsi Horodniany. Można więc przyjąć, że Juchnowiec jest nadaniem wielkksiążęcym z okresu, gdy Podlasie znajdowało się pod panowaniem litewskim.⁴ W 1510 roku obszar na którym znajdował się Juchnowiec Dworzec został zastawiony u Radziwiłłów, a w roku 1522 wykupili go Goształdowie. W 1540 roku król Zygmunt August nadał tę majątność swojemu łóżniczemu Stanisławowi Zachariaszowi Włoszkowi, któremu Juchnowiec zawdzięcza powstanie parafii p.w. Trójcy Świętej. (Również herb Wołoszka został przyjęty jako herb gminy). Do parafii należały: Stare Sioło (obecny Juchnowiec Dolny), Wola (dziś Wólka), Romeyki, Ogrodniczki, Ciekuny, Brończany, Niewodnice; Nargilewska i Lewickich (obecnie Lewickie), Kojrany, Lubejki i Romeyczyki oraz Niewodnica Brzoszewska (już nie istniejące). Historia rodu Lewickich była po części historią Juchnowca. Rozpoczęła się w XVI wieku, gdy Maciej Lewicki, namiestnik zamku w Bielsku, później sędzia ziemski, wszedł w posiadanie Niewodnicy. Założył własną siedzibę dworską i powiększył swoje posiadłości kupując zespół dóbr Kożany. Jego synowie Maciej i Jan byli już dziedzicami Niewodnicy, Kożan, Dolistowa i Złotnik. Wnuk Macieja- Stanisław, przyczynił się do uposażenia w 1641 roku kościoła parafialnego zapisując się tym w historii Juchnowca.

W roku 1520 w granicach Wielkiego Księstwa Litewskiego utworzono województwo podlaskie, które na mocy Unii Lubelskiej w 1569 roku zostało wcielone do Rzeczypospolitej. Od tego czasu przez ziemię juchnowską przebiegała granica między Koroną a Litwą. Dzieliła tutejszą parafię tak, że Juchnowiec, Lewickie i Juchnowszczyzna znalazły się po stronie polskiej, a Hemanówka i Janowicze po litewskiej. Najistotniejszą reformą gospodarczą tego okresu było uporządkowanie gospodarki rolnej przez wprowadzenie jednolitej organizacji przestrzennej gruntów. W miejsce dawnego osadnictwa rozproszonego powstawały zwarte wsie.

W wyniku rozbiorów Podlasie znalazło się w całości we władaniu rosyjskim. Utrata niepodległości spowodowała, że dobra królewskie przeszły od razu pod zarządek zaborcy. Na podstawie ukazów carskich 1797 i 1808 roku władze zaborcze przeprowadziły proces legitymowania, w wyniku którego do połowy XIX wieku masowo usuwano rodziny chłopskie z użytkowanych przez nich działek. Zarówno akcje przymusowych przesiedleń w głąb Rosji, jak i powoływania do długoletniej służby wojskowej stwarzały chłopom nieustanne poczucie zagrożenia. Ogłoszona na początku 1861 roku reforma stosunków gospodarczych wsi rosyjskiej (zniesienie poddaństwa) objęła również wschodnie tereny Podlasia inkorporowane do Cesarstwa Rosyjskiego.

Realizacja reformy spowodowała zmianę struktury przestrzenno – gospodarczej wsi. Na miejsce dotychczasowego podziału na włóki wprowadzono tak zwany uczałek, którego konsekwencją było tworzenie gospodarstw z wielu działek zawierających równą część gleb słabych, średnich i dobrych. Do lat osiemdziesiątych XIX wieku utrzymywał się tradycyjny system gospodarki. Okres od uwłaszczenia do wybuchu I wojny światowej na terenie

dzisiejszej gminy Juchnowiec Kościelny, jak i całej guberni cechował stały wzrost liczby gospodarstw chłopskich przy obniżaniu średniego areału przypadającego na jednego gospodarza.

² J. Tyszkiewicz – Zarys dziejów okolic Białegostoku od starożytności do początku XVI wieku, PWN, T.1, Białystok 1968, s51.

³ D. Jaskinis – Pradzieje Białostoczczyzny, Arkady, Warszawa 1969, s. 35.

⁴ K. Jadzewski – O kurhanach nad górną Narwią i kulturach sprzed 17 wieków, „Z otchłani wieków”, 1939,

W czasie I wojny światowej teren Podlasia okupowali Niemcy. Po zakończeniu działań wojennych 2 sierpnia 1919 roku utworzone zostało województwo białostockie, które weszło w skład państwa polskiego. W okresie międzywojennym województwo znajdowało się poza sferą zainteresowania gospodarczego władz należąc do tak zwanej Polski B. która w latach trzydziestych szczególnie dotkliwie odczuła skutki ogólnego kryzysu gospodarczego. Pogłębiały go dodatkowo niedostatki w zakresie uprzemysłowienia, prymitywne metody uprawy roślin i hodowli zwierząt i ukryte bezrobocie trudne do oszacowania na wsi. Poprawa nastąpiła na krótko przed wybuchem II wojny światowej pod koniec lat trzydziestych. II wojna światowa przyniosła następne zmiany przynależności państwowej Białostoczczyzny. Konsekwencją aneksji obwodu białostockiego dokonanej przez państwo sowieckie 2 listopada 1939 roku było włączenie go w granice Radzieckiej Republiki Białoruskiej. W okresie okupacji sowieckiej we wsi Juchnowiec stałą praktyką stały się konfiskaty żywnościowe, zwierząt gospodarskich, płodów rolnych. Po inwazji na Związek Sowiecki, w połowie 1941 roku, hitlerowskie Niemcy utworzyły z terenów Białostoczczyzny specjalny okręg „Bezirk Białystok” połączony z Prusami Wschodnimi. Ciężkie lata okupacji hitlerowskiej pozostawiły spustoszenia w kulturze materialnej i w ludności. W 1942 roku podczas pacyfikacji wsi Wojszki żandarmi niemieccy zabili większość mieszkańców. W połowie 1944 roku wschodnie obszary województwa, a następnie Białystok zostały wyzwolone spod okupacji hitlerowskiej. W wyniku zniszczeń II wojny światowej Białostoczczyzna poniosła olbrzymie straty; przestał istnieć przemysł, zniszczone były urządzenia komunikacyjne, zdewastowane szkoły, szpitale, obiekty kultury, zniszczeniu uległo większość zagród. Bezpośrednio po wojnie teren dzisiejszej gminy podzielony był na gromady: Bogdanki, Juchnowiec Dolny i Zaścianki. Po reformie podziału administracyjnego 1973 roku gromady zastąpiono większymi gminami. Siedzibą władz gminnych stał się wieś Juchnowiec Dolny pełniąc tę funkcję do końca 1997 roku. Od 1998 roku siedzibą władz gminnych jest Juchnowiec Kościelny.

M. Kondratiuk – Nazwy miejscowości południowo – wschodniej Białostoczczyzny, PAN, Wrocław 1974,

K. Niesiecki – Herbarz Polski, Wydawnictwo Artystyczne i Filmowe, T.4, Lipsk 1839,

J. Ochmański – Historia Litwy, zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław Warszawa Kraków 1990,

M. Łowmiński – Studia nad dziejami Wielkiego Księstwa Litewskiego, Wyd. Naukowe Uniwersytetu Adama Mickiewicza, Poznań 1983,

J. Wisniewski – Początki Białegostoku i okolicznego osadnictwa. Studia i materiały do dziejów miasta Białegostoku, Białystok 1985,

APJ Illustrissime et Reverendissime Dne,k.2 – Kronika parafii spisana przez ks. proboszcza Ludwika Orzeszko H. Michnik, L. Mosier – Historia Polski od roku 1975, Państwowe Zakłady Wydawnictw szkolnych, Warszawa 1961, s. 308.

Zasoby i ochrona dziedzictwa kulturowego.

Chociaż gminy sąsiadujące z Juchnowcem szczycą się bogatszą spuścizną kulturową, ślady burzliwej historii dziejów Podlasia widoczne są dotąd również na terenie gminy Juchnowiec

Kościelny. Kurhany w pobliżu wsi Rostołty i pozostałości średniowiecznego grodu we wsi Złotniki, to najstarsze, widoczne ślady kultury materialnej. Wiele z zachowanych historycznych obiektów objętych zostało ochroną i opieką konserwatorską. Kilka, jako obiekty wyższej klasy wpisano do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, inne znalazły się w ewidencji. Zarówno jedne jak i drugie wpisują się w krajobraz przyrodniczy. A wraz z lokalnymi obyczajami i tradycjami życia codziennego stanowią wartość dziedzictwa kulturowego istotną dla utrzymania tożsamości regionu. Ustawowej ochronie prawnej podlegają wszystkie obiekty (budowlane, terenowe i archeologiczne) wpisane do rejestru zabytków (ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami) i wszelkie prace przy nich wymagają zezwolenia Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Obiekty wpisane do rejestru zabytków objęte są ścisłą ochroną konserwatorską, która polega na ich zachowaniu i konserwacji. Obiekty wpisane do rejestru zabytków znajdują się w następujących miejscowościach:

BOGDANKI

1. wiatrak drewn. „koźlak” z l.20 XX w., nr decyzji KL.WKZ-5340/10/79 z 20.III.1979 r, nr rejonu 434

HORODNIANY

1. dwór murowany ok. 1880 r. nr decyzji KL.WKZ-5340/12/88 z 10.V.1988 r nr rejonu 701

2. pozostałości parku l. 80 XIX w. nr decyzji KL.WKZ-5340/45/87 z 29 XII 1987 nr rejonu 686

JUCHNOWIEC KOŚCIELNY

1. kościół par. p.w. św. Trójcy mur. nr decyzji 1764 KL.III-1/214/66 z 20.X.1966 r. nr rejonu 210

2. cmentarz grzeb. rzymsko – kat. nr decyzji KL.WKZ-5340/27/88 z 28.XII.1988 nr rejonu 704

JUCHNOWSZYZNA

1. dwór drewniany z pocz. XIX w. z otaczającym terenem nr decyzji KL.WKZ.-5340/25/80 z 15.XI.1980 nr rejonu 504

LEWICKIE

1. pałac mur. pocz. XIX w. nr decyzji Kult. V-2b/23/62/56 z 27.VII.1956 r nr rejonu 56

2. park 2 połowa XIX w. nr decyzji KL.WKZ-5340/9/77 z 25.II.1977 r. nr rejonu 393

NIEWODNICA NARGILEWSKA

1. dwór, murowany z 1906 r. nr decyzji KL.WKZ-5340/1/87 z 13. IV.1987 r nr rejonu 641

pozostałości parku XVIII w. nr decyzji KL.WKZ-5340/43/87 z 29.III.1988 r nr rejonu 684

Na liście obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków znajdują się:

HORODNIANY

1. **zespół bud. cegielni-** Kozłowszczyzna, 1920-1022 r. (nr ewid. 2640), wł.-„Falko”- meble,

2. piec do wypalania surówki „Hoffmana” 1920-1922 (nr ewid. 2641),

zespół dworski ok. 1880 r.:

3. dwór – nr rej. 701 z 10.05.1988 (nr ewid. 3370),

4. park- nr rej. 686 z 29.12.1987 (nr ewid. 2255).

IGNATKI

zespół dworski Ignatki:

5. dwór, k. XIX w. wł. Jarosław Wiślak, (nr ewid. 2858),

6. obora- klub jeździecki (nr ewid. 2859),

7. cmentarz dworski, Ipoł. XIX w. (nr ewid. 0563),

JANOWICZE KOLONIA

8. **zespół dworsko folwarczny**, II poł. XIX w. (nr ewid. 3210),

9. dwór XIX w. (nr ewid. 0102),

JUCHNOWIEC DOLNY

10. dom nr 9, koniec XIX w. (nr ewid. 1100), wł. Felicja Lewko,

11. dom nr 61, 2 połowa XIX w. (nr ewid. 1108), wł. Maria Bierło

12. dom nr 67, 1880 r. (nr ewid. 1109), wł. Zofia, Janina, Maria Mańkowskie,

JUCHNOWIEC KOŚCIELNY

13. wiatrak holenderski, 1946 r. (nr ewid. 0624), wł. Stanisław Milenko,
zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Trójcy:
14. kościół, 1764 r. przebud. 1906 r. (nr ewid. 2617), nr rej. 210 z 20.10.1966r.
15. kostnica, II poł. XIX w. (nr ewid. 2618),
16. plebania drewniana XIX/XX w. (nr ewid. 2619),
17. cmentarz przykościelny, połowa XVI w. (nr ewid. 0113),
obiekty cmentarza parafialnego:
18. kaplica grobowa, II poł. XIX w. (nr ewid. 2620),
19. cmentarz, XVIII/XIX w. (nr ewid. 0112), nr rej. 704 z 28.12.1988 r.

JUCHNOWSZCZYŻNA

zespół dworski:

20. dwór, XIX w. (nr ewid. 1112), nr rej. 504 z 15.11.1980 r.,
21. park, (nr ewid. 2675), nr rej. 504 z 15.11.1980 r.,

KOLONIA KLEWINOWO

22. wiatrak koźlak, l. 20 XX w. – przeniesiony ze wsi Bogdanki (nr ewid. 0590), nr rej. 434 z 20.03.1979 r., wł. Józef Bielczuk,

KOLONIA KSIĘŻYNO

23. zespół bud. cegielni, 1880/1890 r., (nr ewid. 2621), wł. Urząd Gm. Juchnowiec Koscielny

KOŻANY

24. cmentarz parafii prawosławnej p.w. PKŚ, poł. XIX w. (nr ewid. 0139),
25. cmentarz przy cerkwi p.w. PKŚ, XIX w. (nr ewid. 0140),

KSIĘŻYNO

26. cmentarz parafii katolickiej 1981 r. (nr ewid. 0151),

LEWICKIE

zespół dworski, wł. Edward Orzechowski:

27. dwór, XVIII/XIX w. (nr ewid. 1131), nr rej. 56(62) z 27.07.1956r.,
28. park, II poł. XIX w. (nr ewid. 3519), nr rej. 393 z 25.02.1977 r.,

NIEWODNICA NARGILEWSKA KOLONIA

zespół dworski, 1906 r.:

29. dwór, (nr ewid. 3056), nr rej. 641 z 13.04.1987 r.,
30. park, nr rej. 684 z 29.03.1988r.,

ROSTOŁTY

31. wiatrak koźlak, 1945 r.(nr ewid. 0686), wł. Stanisław Kowalczuk,

TRYCZÓWKA

32. cmentarz przykościelny 1929 r. (nr ewid. 0541),
33. cmentarz parafialny,

WOJSZKI

34. kaplica prawosławna mur. ok. poł. XIX w. rozbud. l. 60 XX w. (nr ewid. 2475), wł. Parafia prawosławna w Rybołtach,

ZAJĄCZKI

35. **zespół dworsko folwarczny**, (nr ewid. 3210),

ZALESKIE

36. wiatrak koźlak, ok. 1950 r. (nr ewid. 0731), wł. Wacław Leszczynski.

Na liście obiektów wskazanych do ujęcia w Gminnej i Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków (zgodnie z kartami informacyjnymi wykonanymi w r. 2004 przez ROBiDZ w Białymstoku) znajdują się :

BARANKI

1. dom nr 9, drewn., ok. 1920 r. wł. Walenty Bartoszek,
2. dom nr 10, drewn., ok. 1920 r. wł. Józef Pokoleńczuk,

3. dom nr 31, drewn., ok. 1900 r. wł. Eugeniusz i Halina Matoszko,
4. dom nr 53, drewn., ok. 1920 r. wł. Krystyna Misiejuk.

BIELE

5. dom nr 24, drewn., k. XIX w., wł. Mariusz i Agata Matys,
6. dom nr 25, drewn., k. XIX w., wł. Benedykt i Walerian Lulkiewicz,
7. dom nr 28, mur., 1920 r., wł. Bolesław i Stanisława Zdanuczykowie,
8. zagroda nr 29, drewn., k. XIX w., wł. Stanisław i Elżbieta Zdanuczykowie
9. zagroda nr 30, chlew drewn., ok. 1900 r, stodoła, ok. 1925 r., wł. Czesław Józwik,
10. dom nr 35, drewn., lata 30 XX w., wł. Antoni Kaczanowski.

CZEREWKI

11. chlew w zagrodzie nr 3, drewn., l. 30 XX w., wł. Wiktor Wróblewski,
12. zagroda nr 18, stodoła drewn., ok. 1920 r. wł. Zinaida Dziadziulak,
13. dom nr 19, drewn., l. 30 XX w., wł. Anatolij Michalczuk,
14. dom nr 26, drewn., przed 1914 r., wł. Jan i Aniela Wróblewscy,
15. dom nr 30, drewn., ok. 1920 r., wł. Karol Walesiuk,
16. dom nr 31, drewn., l. 30 XX w., wł. Piotr i Włodzimierz Szymczukowie,
17. zagroda nr 35, drewn., pocz. XX w., wł. Ludmiła Siergirjuk,
18. dom nr 36, drewn., ok. 1910 r., wł. Stanisław Walesiuk,

DOROŻKI

19. dom nr 32, mur. 1938 r., wł. Zofia Sidorczuk,
20. dom nr 38, drewn. 1933 r., wł. Aleksy Trofimczuk,
21. dom ze spichlerzem nr 46, drewn. 1934 r., wł. Paweł Dębowski,
22. dom nr 69, drewn. l. 20 XX w., wł. Irena Nikołajczuk,

HERMANÓWKA

23. dom nr 3, mur. 1932 r., wł. Stanisław Mierzwiński,
24. dom nr 7, mur. ok. 1932 r., wł. Stanisław Waluk,
25. dom nr 8, mur. 1908 r., wł. Władysław Adamowicz,
26. dom nr 9, mur. l. 30 XX w., wł. Waław Dakowicz i Henryk Ładny,
27. dom nr 14, mur. l. 30 XX w., wł. Józef Mierzwiński,
28. dom nr 29, mur. l. 20 XX w., wł. Antoni Bućko i Maria Wesołowska,
29. dom nr 33, drewn. 1937 r., wł. Jadwiga i Sabina Ciereszko, Walentyna Radłowska,

HOŁÓWKI DUŻE

30. dom nr 12, mur. ok. 1920 r., wł. Czesław Kowalczuk i Stanisław Domysiuk,
31. dom nr 28, drewn. pocz. XX w., wł. Antoni i Władysław Moniuszkowie,
32. dom nr 30, drewn. l. 20 XX w., wł. Stanisław Gaiński,
33. dom nr 36, mur. 1918 r., wł. Józef Sandomierski,

HRYNIEWICZE

34. dom nr 8, mur. 1908 r., wł. Władysław Adamowicz,

IGNATKI

35. zespół dworski, spichlerz mur.,

JANOWICZE

36. dom nr 18, drewn., l. 20 XX w., wł. Stanisław i Regina Lewoc,
37. dom nr 30, drewn. 1934 r., wł. Dorota i Jolanta Korol,
38. dom nr 32, drewn. l. 20 XX w., wł. Waław Turecki,

JUCHNOWIEC DOLNY

39. czworak obok domu nr 9, drewn. k. XIX w., wł. Felicja Lewko,
40. dom nr 16, drewn. ok. 1900 r., wł. Antoni Szczytko,
41. dom nr 22, mur. ok. 1913 r., wł. Jadwiga Gryka,
42. dom nr 25, drewn. l. 20 XX w., wł. Marian i Wanda Szczytko,

- 43. dom nr 26, drewn. l. 20 XX w., wł. Wojciech Kreda, Michał, Józefa, Bernard, Leokadia Ogrodnik,
- 44. dom nr 29, drewn. l. 20 XX w., wł. Jerzy Krysiuk,
- 45. dom nr 30, drewn. XIX/XX w., wł. Kazimierz Bielecki,
- 46. dom nr 44, drewn. k. XIX w., wł. Stanisława Maliszewska,
- 47. dom nr 61, drewn. 1919 r., wł. Maria Bierillo,
- 48. dom nr 67, drewn. 1880 r., wł. Zofia, Maria i Janina Mańkowskie,

JUCHNOWIEC KOŚCIELNY

- 49. brama cmentarza parafialnego, mur., ok. 1906 r.,
- 50. dom nr 7, drewn. ok. 1900 r., wł. Jan, Irena, Cecylia, Krystyna Anuszkiewicz,

KLEWINOWO

- 51. kapliczka mur., ok. 1900 r.,
- 52. dom nr 22, drewn. l. 20 XX w., wł. Józef Jabłoński, Czesław Kusznier,
- 53. dom nr 24, drewn. l. 20 XX w., wł. Janina Kierciul,

KOPLANY

- 54. kaplica p.w. Przemienienia Pańskiego mur., l. 40 XX w.,
- 55. zagroda nr 9, drewn., przed 1914 r., wł. Antoni i Teresa Tureccy, Stanisław, Waclawa, Teresa, Kazimierz, Józef, Marianna, Jerzy, Antoni Zajkowsy, Marian i Teresa Ostaszewscy,
- 56. dom nr 13, mur. l. 20 XX w., wł. Kazimierz Zajkowski,

KOŻANY

- 57. zespół cerkwi prawosławnej p.w. Podwyższenia Krzyża Św.; cerkiew drewn. 1886 r., ogrodzenie z bramą mur. (kam.) ok. 1900 r.
- 58. kapliczka ze źródłem p.w. MB Kozańskiej, drewn. ok. XIX w.

KOLONIA KSIĘŻYNO

- 59. dworzysko rodziny Zaczeniuków mur., wł. rodzina Zaczeniuków,
- 60. założenie parkowe przy dworzysku rodziny Zaczeniuków,
- 61. wiatrak typu koźlak, drewn., przeniesiony i adaptowany na cele letniskowe,

LEWICKIE

- 62. dom nr 38, mur. 1935 – 1936 r., wł. Antoni i Marianna Gierda,
- 63. dom nr 44, mur.- glin. l. 30 XX w., wł. Józef Szekalski,

NOWE KLEWINOWO

- 64. dom nr 87, drewn. 1941 r., wł. Stanisław Popławski,
- 65. dom nr 88, mur. k. XIX w., wł. Jadwiga Matys,

OLMONTY

- 66. dom nr 27, drewn. l. 30 XX w., wł. Edward Ilędo,
- 67. dom nr 37, mur. ok. 1920 r., wł. Waclaw i Bolesław Gołębiowscy,
- 68. dom nr 39, mur. ok. 1920 r., wł. Adam Dzienis,
- 69. dom nr 56, mur. 1932 r., wł. Jan Kurnicki,
- 70. dom nr 60, mur. 1930 r., wł. Apolonia Kurnicka,
- 71. dom nr 61, mur. 1911 r., wł. Stanisław, Roman, Grzegorz, Mirosław Kurnicki,
- 72. dom nr 81, mur. 1925 r., wł. Halina Krawczyk, Krystyna Żukowska,

PAŃKI

- 73. zagroda nr 1; chlew drewn. ok. 1910 r., wł. Katarzyna Matwiejczuk,
- 74. dom nr 7, drewn. po 1914 r., wł. Aleksander Matwiejczuk,
- 75. dom nr 17, drewn. l. 30 XX w., wł. Stanisław Zdanuczyk,
- 76. stodoła w zagrodzie nr 20, drewn. l. 30 XX w., wł. Piotr Mirończuk,

ROSTOŁTY

- 77. dom nr 8, drewn. k. XIX w., wł. Gmina Juchnowiec Koscielny,

78. zagroda nr 65; obora drewn., po 1945 r., stodoła drewn. 1935 r. spichlerz drewn., po 1945 r., wł. Stanisław Kowalczyk,

SIMUNY

79. chałupa nr 20, wł. nie ustalony,

SOLNICZKI

80. kapliczka drewn. 1925 r.,

81. dom nr 11, mur. 1920 r., wł. Jadam i Bożena Ładny,

82. dom nr 12, mur. 1908 r., wł. Ryszard Panasiewicz,

83. dom nr 14, mur. 1909 r., wł. Edward Panasiewicz,

84. dom nr 15, mur. 1910 r. wł. Mirosław i Anna Kisiel, Mirosław i Bożena Zielinko,

85. dom nr 16, drewn. pocz. XX w., wł. Stanisław Czrtoryski,

STACJA LEWICKIE

86. dom w zespole dworcza kolejowego, drewn., pocz. XX w.,

SZERENOSY

87. kaplica p.w. Najśw. Serca Pana Jezusa, mur. 1900 r.,

88. dom nr 5, drewn. 1934 r., wł. Michał Kalinowski,

89. chlew drewn. w zagrodzie nr 12, l. 30 XX w., wł. Józef Czczkowski,

90. dom nr 33, drewn. l. 20 XX w., wł. Mieczysław i Marianna Świerbińscy,

WOJSZKI

91. dom nr 25, drewn. l. 20 XX w., wł. Alina Kuprianowicz,

92. zagroda nr 59; dom drewn. 1935 r., stodoła drewn. 2 poł XX w., wł. Mikołaj Pawluczuk,

93. dom nr 67 z częścią gospodarczą, drewn. k. XIX w., wł. Anna Iwaniuk,

94. dom nr 79, drewn. 1930 r., wł. Paweł Nikołajuk,

95. dom nr 98 z częścią gospodarczą, drewn., 1920 r., wł. Nina Malinowska,

96. dom nr 117, drewn. l. 20 XX w., wł. Olga i Maria Laszewskie,

97. dom nr 121, drewn. poł XIX w., wł. Danuta Wasilewska,

WÓLKA

98. dom nr 32a, mur. ok. 1925 r., wł. Lucjan i Felicja Wiesławowie,

ZAJĄCZKI

99. kapliczka prawosławna ze źródełkiem, drewn. l. 30 XX w.

100. dom nr 5, drewn. l. 20 XX w., wł. Józef Saproniuk,

101. dom nr 20, z częścią gospodarczą, drewn. 1908 – 1909 r., wł. Józef Kupraniuk,

ZALESKIE

102. dom nr 8, drewn. l. 20 XX w., wł. Waclaw Leszczyński,

ZŁOTNIKI

103. kapliczka prawosławna p.w. św. Jana Złotoustego drewn. XVIII/XIX w.,

104. spichlerz drewn. w zagrodzie nr 8, l. 20 XX w., wł. Anna Klibiusz,

105. chlew drewn. w zagrodzie nr 10, l. 20 XX w. przeb. w l. 50 XX w., Józef Klimczuk,

106. dom nr 24, drewn. 1934 – 1936 r., wł. Stanisław Jaroszuk,

107. zagroda nr 38; dom drewn. k. XIX w., obora drewn. l. 30 XX w., spichlerz drewn., l. 30 XX w., wł. Antoni Szkubel,

108. dom nr 39, drewn. l. 20 XX w., wł. Tatiana Klimczuk,

109. dom nr 45, drewn. l. 20 XX w., wł. Władysław Klibicz i Akilina Łaszewska,

110. dom nr 46, drewn. drewn. l. 20 XX w., wł. Stefania Bahojło.

Spośród zabytków archeologicznych dwa stanowiska wpisane są do rejestru zabytków Województwa (Rejestr C). Są to:

1. kurhan z III w. n.e. w Rostołtach, st. 1, obsz. 41-86, nr stan na obsz. 1; nr decyzji 670-1/46/73 z dn. 03.12.1973 nr rej. C-66,

2. gród średniowieczny w Zajączkach, st. 1. obsz. 42-87, nr stan na obsz. 2; nr decyzji 670-1/32/70 z dn. 30.11.1973 nr rej. C-69

Pozostałe, zewidencjonowane stanowiska archeologiczne na terenie gminy znajdują się w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Lp.	Miejscowość	Numer obszaru AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze
1	BARANKI	41-86	1	27
2	BIELE	40-86	1	11
3	BIELE	40-86	2	12
4	BIELE	40-86	3	13
5	BIELE	40-86	4	14
6	BIELE	40-86	5	27
7	BIELE	40-86	6	28
8	BIELE	40-86	7	29
9	BIELE	40-86	8	30
10	BIELE	40-86	9	31
11	BIELE	40-86	10	34
12	BOGDANKI	41-86	1	3
13	BOGDANKI	41-86	2	12
14	BOGDANKI	41-86	3	13
15	BOGDANKI	41-86	4	18
16	BROŃCZANY	39-86	1	2
17	BROŃCZANY	39-86	2	3
18	BROŃCZANY	39-86	3	4
19	BROŃCZANY	39-86	4	5
20	CZEREWKI	42-86	1	12
21	CZEREWKI	42-86	2	13
22	CZEREWKI	42-86	3	14
23	CZEREWKI	41-87	4	47
24	DOROŻKI	41-86	1	4
25	DOROŻKI	41-86	2	19
26	DOROŻKI	41-86	3	20
27	DOROŻKI	41-86	4	21
28	DOROŻKI	41-86	5	22
29	DOROŻKI	41-86	6	24
30	DOROŻKI	41-86	7	25
31	DOROŻKI	41-86	8	26
32	DOROŻKI	41-87	9	43
33	DOROŻKI	41-87	10	44
34	DOROŻKI	41-87	11	45
35	DOROŻKI	41-87	12	49
36	HERMANÓWKA	39-87	1	5
37	HERMANÓWKA	39-87	2	6
38	HOŁÓWKI MAŁE	40-86	1	1
39	HOŁÓWKI MAŁE	40-86	2	2
40	HOŁÓWKI MAŁE	40-86	3	3
41	HOŁÓWKI MAŁE	40-86	4	17
42	JANOWICZE	40-87	1	1

43	JANOWICZE	40-87	2	40
44	JANOWICZE KOLONIA	40-87	1	38
45	JANOWICZE KOLONIA	40-87	2	39
46	JANOWICZE KOLONIA	40-87	3	41
47	JUCHNOWIEC DOLNY	40-86	1	4
48	JUCHNOWIEC DOLNY	40-86	2	20
49	JUCHNOWIEC DOLNY	40-86	3	21
50	JUCHNOWIEC DOLNY	40-86	4	22
51	JUCHNOWIEC DOLNY	40-86	5	35
52	JUCHNOWIEC KOŚCIELNY	40-86	1	25
53	JUCHNOWIEC KOŚCIELNY	39-86	2	6
54	JUCHNOWIEC KOŚCIELNY	39-86	3	15
55	JUCHNOWIEC KOŚCIELNY	39-86	4	16
56	JUCHNOWIEC KOŚCIELNY	40-86	5	19
57	KLEWINOWO	40-87	1	2
58	KLEWINOWO	40-87	2	3
59	KLEWINOWO	40-87	3	4
60	KLEWINOWO	40-87	4	5
61	KLEWINOWO	40-87	5	6
62	KLEWINOWO	40-87	6	7
63	KLEWINOWO	40-87	7	8
64	KLEWINOWO	40-87	8	9
65	KLEWINOWO	40-87	9	10
66	KLEWINOWO	40-87	10	11
67	KLEWINOWO	40-87	11	12
68	KLEWINOWO	41-87	12	3
69	KLEWINOWO	41-87	13	26
70	KLEWINOWO	41-87	14	51
71	KOPLANY	39-86	1	7
72	KOPLANY	39-86	2	8
73	KOPLANY „Cegielnia”	39-86	3	9
74	KOPLANY „Cegielnia”	39-86	4	10
75	KOPLANY	39-86	5	11
76	KOPLANY	39-86	6	12
77	KOPLANY „Cegielnia”	39-86	7	13
78	KOPLANY „Cegielnia”	39-86	8	14
79	KOŻANY	42-86	1	25
80	KOŻANY	42-86	2	26
81	KOŻANY	42-86	3	27
82	KOŻANY	42-86	4	28
83	KOŻANY	42-86	5	29
84	KOŻANY	42-86	6	30
85	LEWICKIE	39-86	1	17
86	LEWICKIE	39-86	2	18
87	LEWICKIE	39-86	3	19
88	LEWICKIE	39-86	4	20
89	LEWICKIE	39-86	5	21
90	LEWICKIE	39-86	6	22
91	LEWICKIE	39-86	7	23
92	LEWICKIE	39-86	8	24
93	LEWICKIE	39-86	9	25
94	LEWICKIE Kol.	39-86	10	26
95	LEWICKIE Kol.	39-86	11	27
96	LEWICKIE Kol.	39-86	12	28
97	LEWICKIE Kol.	39-86	13	29
98	LEWICKIE Kol.	39-86	14	30
99	LEWICKIE Kol.	39-86	15	31
100	NIEWOLNICA NARGILEWSKA	39-87	1	3

101	NIEWOLNICA NARGILEWSKA	39-87	2	4
102	NIEWOLNICA NARGILEWSKA	39-86	3	38
103	NIEWOLNICA NARGILEWSKA	39-86	4	39
104	NIEWOLNICA NARGILEWSKA	39-86	5	48
105	NIEWOLNICA NARGILEWSKA	39-86	6	49
106	NIEWOLNICA NARGILEWSKA Kol.	39-86	7	50
107	OGRODNICZKI	39-86	1	40
108	OLMONTY	38-87	1	5
109	OLMONTY	38-87	2	6
110	OLMONTY	38-87	3	7
111	OLMONTY	38-87	4	8
112	OLMONTY	38-87	5	9
113	PAŃKI	41-86	1	23
114	PAŃKI	41-87	2	46
115	PAŃKI	41-87	3	48
116	ROSTOŁTY	41-86	1	1
117	ROSTOŁTY	41-86	2	2
118	ROSTOŁTY	40-86	3	7
119	ROSTOŁTY	40-86	4	8
120	ROSTOŁTY	40-86	5	9
121	ROSTOŁTY	40-86	6	10
122	ROSTOŁTY	41-86	7	5
123	ROSTOŁTY	41-86	8	6
124	ROSTOŁTY	41-86	9	7
125	ROSTOŁTY	41-86	10	8
126	ROSTOŁTY	41-86	11	9
127	ROSTOŁTY	41-86	12	10
128	ROSTOŁTY	41-86	13	14
129	ROSTOŁTY	41-86	14	15
130	ROSTOŁTY	41-86	15	16
131	ROSTOŁTY	41-86	16	17
132	ROSTOŁTY	41-86	17	33
133	ROSTOŁTY	41-86	18	34
134	ROSTOŁTY	41-86	19	35
135	ROSTOŁTY	41-86	20	36
136	ROSTOŁTY	41-86	21	37
137	RUMEJKI	39-86	1	51
138	SIMUNY	40-86	1	6
139	SIMUNY	41-86	2	38
140	SOLNICZKI	39-87	1	2
141	SZERENOSY	40-86	1	15
142	SZERENOSY	40-86	2	16
143	SZERENOSY	40-86	3	18
144	TRYCZÓWKA	41-87	1	40
145	TRYCZÓWKA	41-87	2	41
146	TRYCZÓWKA	41-87	3	42
147	TRYCZÓWKA	41-87	4	50
148	WOJSZKI Kol.	42-87	1	3
149	WOJSZKI Kol.	42-87	2	92
150	WOJSZKI Kol.	42-87	3	93
151	WOJSZKI Kol.	42-87	4	94
152	WOJSZKI Kol.	42-87	5	95
153	WOJSZKI Kol.	42-87	6	96
154	WOJSZKI Kol.	42-87	7	97
155	WOJSZKI Kol.	42-87	8	98
156	WOJSZKI Kol.	42-87	9	99
157	WOJSZKI Kol.	42-87	10	100
158	WOJSZKI Kol.	42-87	11	101

159	WOJSZKI Kol.	42-87	12	102
160	WOJSZKI	42-87	13	103
161	WOJSZKI	42-87	14	104
162	WOJSZKI Kol.	42-87	15	105
163	WOJSZKI Kol.	42-87	16	106
164	WOJSZKI Kol.	42-87	17	107
165	WOJSZKI Kol.	42-87	18	108
166	WOJSZKI Kol.	42-87	19	109
167	WOJSZKI Kol.	42-87	20	110
168	WOJSZKI Kol.	42-87	21	111
169	WOJSZKI	42-87	22	112
170	WOJSZKI	42-87	23	113
171	WOJSZKI Kol.	42-87	24	114
172	WOJSZKI Kol.	42-87	25	115
173	WOJSZKI	41-87	26	15
174	WOJSZKI	41-87	27	16
175	WOJSZKI	41-87	28	17
176	WOJSZKI	41-87	29	18
177	WOJSZKI	41-87	30	19
178	WOJSZKI	41-87	31	20
179	WOJSZKI	41-87	32	21
180	WOJSZKI	41-87	33	37
181	WÓLKA	40-86	1	23
182	WÓLKA	40-86	2	24
183	WÓLKA	40-86	3	26
184	ZAJĄCZKI	42-87	1	2
185	ZAJĄCZKI	42-86	2	6
186	ZAJĄCZKI	42-87	3	116
187	ZAJĄCZKI	42-87	4	117
188	ZAJĄCZKI	42-87	5	118
189	ZAJĄCZKI	42-87	6	119
190	ZAJĄCZKI	42-87	7	120
191	ZAJĄCZKI	42-87	8	121
192	ZAJĄCZKI	42-87	9	122
193	ZAJĄCZKI	42-87	10	123
194	ZAJĄCZKI	42-87	11	124
195	ZAJĄCZKI	42-87	12	125
196	ZAJĄCZKI	42-87	13	126
197	ZAJĄCZKI	42-87	14	127
198	ZALESKIE	42-86	1	71
199	ZALESKIE	42-86	2	72
200	ZALESKIE	42-86	3	73
201	ZŁOTNIKI	40-86	1	5
202	ZŁOTNIKI	40-86	2	32
203	ZŁOTNIKI	40-86	3	33
204	ZŁOTNIKI	41-87	4	4
205	ZŁOTNIKI	41-86	5	11

Krajobraz kulturowy-Tożsamość

Gmina Juchnowiec posiada duże walory krajobrazowe. Krajobraz jest tu zróżnicowany i charakteryzuje się mozaiką łąk, pól ornych, zadrzewień i lasów z zabudowaniami wiejskimi, podmiejskimi i nielicznymi pojedynczymi siedliskami. Jest to krajobraz przyrodniczy wraz z ukształtowanym przez człowieka rolniczym krajobrazem kulturowym.

Krajobraz terenów południowej, środkowej i północnej części gminy zasadniczo różni się od siebie.

W południowej części dominują tereny nieurbanizowane. Zabudowania występują w zwartych zespołach wsi usytuowanych wzdłuż dróg. W części południowej zachowała się dość licznie zabudowa regionalna: drewniane domy, malowane na różne kolory, z niezwykle ozdobnymi okiennicami i narożnikami, z dwuspadowymi dachami, najczęściej krytymi blachą, rzadko dachówką. Przy zabudowaniach znajdują się przydomowe ogrody. Najwięcej zabudowy regionalnej zachowało się we wsi Wojszki. Wieś ta ma wybitne walory krajobrazowo-kulturowe. Historyczne proveniencje, a może malowniczość wsi Wojszki urzekła Henryka Sienkiewicza, który umieścił ją w „Potopie”. Inne wsie wyróżniające się pod tym względem to Pańki, Dorożki, Tryczówka malowniczo położone na wzniesieniu nad rzeką Mieńką, Klewinowo, Rostoły, Janowicze oraz Olmonty.

W środkowej części gminy znacznie rzadziej występuje zabudowa stara, ustępując zabudowie współczesnej. Budynki często nie harmonizują z otoczeniem i nie nawiązują do tradycyjnej zabudowy regionalnej. Domy o kształcie prostych brył z płaskimi dachami, nie rzadko są nie wykończone albo już zaniedbane. Wykonane nie z tradycyjnych, miejscowych materiałów, ale z materiałów obcego pochodzenia (np. siding) lub niskiej jakości.

W części północnej dominuje zabudowa współczesna w formie osiedli domów jednorodzinnych, niekiedy bliźniaczych lub wolnostojących wili. Zabudowa rozwija się tu dość chaotycznie i reprezentuje bardzo różnorodne style (np. nowe osiedle willowe na północ od wsi Hryniewicze). Przy najnowszych zabudowaniach często nie ma zieleni urządzonej.

Tradycyjna zabudowa regionalna występuje tu bardzo rzadko. Są to najczęściej domy murowane z cegły o charakterystycznym piaskowo-żółtawym kolorze i z ozdobnie wykończonymi oknami z cegły czerwonej. Tereny zainwestowane pod funkcje usługowo-produkcyjne cechują na ogół nie wysokie walory estetyczne. Przeskalowane bryły obiektów, jaskrawe barwy budynków i reklam tworząc obce elementy w krajobrazie.

W środkowej i południowej części gminy dominują tereny otwarte podzielone na wnętrza krajobrazowe grupami drzew z niewielkimi kompleksami leśnymi co niezwykle urozmaica krajobraz i podnosi jego walory. Doliny mniejszych rzek są przeważnie płaskie, ale w krajobrazie zaznaczają się rosnącymi na ich brzegach zadrzewieniami o przebiegu liniowym. Teren urozmaicają także oczka wodne i podmokłości oraz zróżnicowane miejscami ukształtowanie powierzchni.

W krajobrazie gminy swojskim elementem są liczne jeszcze kapliczki prawosławne (m.in. w Żłotnikach i Kożanach) i katolickie przydrożne (w Szerenosach, Klewinowie czy Solniczках).

Innymi specyficznymi niegdyś dla tych terenów obiektami były nieliczne zachowane, choć już w większości nie funkcjonujące wiatraki.

Z pożogi wojennej zachowało się kilka charakterystycznych dla Podlasia zabytków sakralnych. Do najcenniejszych zalicza się wybudowany w 1764 roku na miejscu kościółka drewnianego i rozbudowany na początku XX wieku kościół Świętej Trójcy w Juchnowcu Kościelnym. Dla znajdującego się w kościele cudownego obrazu Matki Boskiej świątynia ta została ogłoszona sanktuarium maryjnym.

Obiektem identyfikującym tę część gminy jest wybudowana w 1886 roku drewniana cerkiew pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Świętego w Kożanach.

Z dworskich posiadłości należących niegdyś do wielkich i możnych rodów Radziwiłłów, Lewickich, Sarnackich, Orsettich i innych nie pozostało wiele. Tylko w Horodnianach odrestaurowano pochodzący z XV wieku dworek, usytuowany w pięknym parku. Szybko

popada w ruinę XVII wieczny drewniany dwór w Juchnowszczyźnie. Z XIX wiecznego pałacu w Lewickich zostały tylko ruiny frontonu, a z parku kilka drzew. Kompletnie zdewastowany jest też otoczony stuletnimi drzewami zespół pałacowo-parkowy w Niewodnicy Nargilewskiej.

W miejscowościach Ignatki, Juchnowszczyzna, Koplany i Złotniki znajdują się parki będące pozostałościami zespołów dworsko – ogrodowych. Z powodu znacznego stanu degradacji, nie są wpisane do rejestru zabytków, chociaż podobnie jak cmentarze stanowią element kulturowego krajobrazu gminy. **Cmentarze** o charakterze zabytkowym (nie wpisane do rejestru zabytków) to:

- cmentarze przykościelne w Juchnowcu i Tryczówce,
- cmentarz dworski w Ignatkach,
- cmentarz przycerkiewny w Kożanach,
- cmentarz prawosławny w Kożanach,
- cmentarz rzymsko – katolicki w Tryczówce

Tożsamość

O silnej tożsamości tej ziemi świadczyć może fakt, że wieś Frampol, w której urodził się współczesny pisarz Edward Redliński była pierwowzorem jego znanej powieści pt.: „Konopielka”. Tradycje rzemiosła kultywują znani w kraju artyści kowale. Tradycje obyczajów podtrzymuje folklorystyczny zespół pieśni i tańca „Koplanianki”. Tereny gminy Juchnowiec należą do niewielu już obszarów na których współżyją ze sobą społeczności kultywujące żywe tradycje prawosławia i katolicyzmu.

Ocena walorów krajobrazowych

Tereny gminy Juchnowiec posiadają wysokie walory krajobrazowe.

Jest to urozmaicony krajobraz, z dużymi lokalnie deniwelacjami terenu. Mozaika pól uprawnych, łąk i pastwisk, poprzedzielana pasami lub grupami drzew wzdłuż miedz, cieków i

w okolicy terenów podmokłych sprawia, że krajobraz jest harmonijny. Zabudowania zgrupowane są wzdłuż ulic, czasem występują pojedynczo lub po kilka, w koloniach. W północnej części gminy przeważa zabudowa współczesna, która charakterem nie nawiązuje do tradycyjnej zabudowy regionalnej.

Negatywnym elementem krajobrazu oprócz zabudowań usługowych o niskich walorach estetycznych są także linie wysokiego napięcia.

W południowej części omawianego terenu licznie występują stare zabudowania mieszkalne i gospodarcze.

Walory terenów zabudowanych podnosi wysoka zieleń ogrodów przydomowych: w większości drzewa owocowe, a niekiedy okazałe osobniki rodzimych gatunków drzew liściastych.

Ogromne znaczenie w odtwarzaniu walorów krajobrazowych ma kształtowanie zieleni towarzyszącej zabudowie. Percepcję krajobrazu znacznie poprawia obecność szpalerów drzew wzdłuż dróg.

Wartość kulturowo-krajobrazową omawianego obszaru tworzy tradycyjna zabudowa rolnicza osiedli wiejskich, która w wielu miejscach przetrwała bez większych zmian do dziś. Zachowane formy zabudowy mogą stanowić wzorzec architektoniczny dla nowego budownictwa, które powinno wpisywać się w lokalny krajobraz.

Stary, drewniany dom z zachowanymi elementami dekoracji

„Rozbudowa” (dobudowa części murowanej) starej chałupy konstrukcji drewnianej.

Wielkim **zagrożeniem dla krajobrazu jest rozpraszanie zabudowy**, którego konsekwencją jest też rozbudowa obiektów degradujących krajobraz, takich jak np.: linie energetyczne. Niskie walory estetyczne nowej zabudowy (niski poziom projektów i wykonawstwa, stosowanie niskiej jakości nowych materiałów budowlanych) burzą ład przestrzenny nie nawiązując do tradycyjnego charakteru budynków tego regionu.

Wnioski

1. Wszystkie obiekty wpisane do rejestru zabytków podlegają ustawowej ochronie prawnej zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr) i wszelkie prace przy nich oraz w ich bezpośrednim otoczeniu wymagają zezwolenia Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
2. Z uwagi na znaczenie istniejących obiektów historycznych dla zachowania specyfiki krajobrazu kulturowego gminy, ochroną należy też objąć obiekty wskazane do ujęcia w gminnej i wojewódzkiej ewidencji zabytków,
3. Dla utrzymania kulturowych i krajobrazowych wartości dziedzictwa gminy należy uruchomić program informacyjny i edukacyjny wspomagający działania inwestorów,
4. Zgodnie z wytycznymi Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków nie mogą być rozkopywane, zaś inwestycje planowane na pozostałych stanowiskach archeologicznych i w ich bezpośredniej okolicy powinny być uzgadniane z Konserwatorem Zabytków Archeologicznych w Białymstoku.
5. Głównym kierunkiem kształtowania krajobrazu gminy Juchnowiec powinno być zachowanie różnorodności, harmonijne wpisywanie obszarów zurbanizowanych w obszary aktywne biologicznie, przy zachowaniu istniejącej zwartej zabudowy i promocji regionalnych form budownictwa oraz dbałości o estetykę budynków.

5. Warunki życia mieszkańców

Mieszkalnictwo

Pod koniec 2002 roku w gminie Juchnowiec Kościelny znajdowało się 3821 mieszkań¹ (w roku 1997 – 3509 mieszkań). Wskaźniki charakteryzujące sytuację mieszkaniową w gminie są lepsze niż przeciętne dla wsi podlaskiej, i tak:

- przeciętna liczba osób na izbę - 0,84, w powiecie białostockim - 0,84 - w województwie podlaskim 0,87,
- przeciętna liczba osób na jedno mieszkanie w gminie - 2,57 - w powiecie białostockim - 3,15, w województwie podlaskim 3,31,
- przeciętna liczba izb w mieszkaniach w gminie - 3,95 - w powiecie białostockim - 3,76 - w województwie podlaskim 3,81,
- przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m² na 1 osobę - 22,9, - w powiecie białostockim 22,7 - w województwie podlaskim 22,9,
- przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania - 75,8 m² - w powiecie białostockim - 71,6 m² - w województwie podlaskim - 75,7 m²,
- mieszkania wyposażone w wodociąg z sieci - 86% - w województwie podlaskim - 80,8,
- mieszkania wyposażone w:
 - ustęp spłukiwany z odprowadzeniem do sieci - 45% - do urządzenia lokalnego 32 % (razem 67%) - w województwie podlaskim - 61,4%,
 - łazienkę - 78% - w województwie podlaskim - 63,7 %,
 - ciepłą wodę bieżącą - 77 % - w województwie podlaskim 61,7 %,
 - gaz z sieci - 14 % - w województwie podlaskim 2,6 %.

W okresie 1997 – 2002 nastąpiła znaczna poprawa warunków mieszkaniowych ludności gminy Juchnowiec Kościelny, o czym świadczą następujące wskaźniki:

- powierzchnia użytkowa mieszkania w m² na 1 osobę (1997 – 20,7² w 2002 – 22,9)
- liczba izb w mieszkaniu - 3,73 – 3,95
- liczba osób na 1 mieszkanie - 3,23 – 2,57
- liczba osób na 1 izbę - 0,86 – 0,84
- powierzchnia mieszkania w m² - 66,9 – 75,8.

Struktura własnościowa zasobów mieszkaniowych w gminie Juchnowiec Kościelny w roku 2004 roku przedstawiała się następująco³:

- własność prywatna - 72 %,
- własność spółdzielcza - 23 %,
- własność komunalna - 5 % .

Zasoby mieszkaniowe gminy powiększyły się w latach 2002 – 2004 o 509 mieszkań. Przyrost nowej zabudowy mieszkaniowej na obszarze gminy rozmieszczony jest nierównomiernie. Większość nowych zasobów mieszkaniowych koncentruje się w sołectwach położonych w strefie podmiejskiej Białegostoku: Kleosin, Księżyno, Horodniany, Ignatki, Olmonty, Stanisławowo, Solniczki, Śródlesie i Hryniewiczze. W znacznej części jest to zabudowa jednorodzinna oraz wielorodzinna dla ludności nierolniczej. Budownictwo wielorodzinne powstało w ubiegłych latach w miejscowościach Kleosin oraz Ignatki.

¹ Podstawowe informacje ze spisów powszechnych. Białystok 2003

² Dane pochodzące z UG Juchnowiec Kościelny

³ Opracowano na podstawie danych pochodzących z UG Juchnowiec Kościelny i US Białystok 1994

W strefie podmiejskiej Białegostoku (obszaru gminy Juchnowiec Kościelny) gęstość zagospodarowania mieszkaniami jest wyższa niż w całej gminie, co obrazuje fakt, że pod koniec 2004 roku znajdowało się tu niemal 50 % zasobów mieszkaniowych gminy (2152 mieszkania), choć suma powierzchni obszarów sołectw tu usytuowanych wynosi około 40 % terytorium gminy. Znacznie większa niż w pozostałych strefach gminy aktywność budowlana świadczy, że tendencja do zróżnicowania gęstości zagospodarowania zabudową mieszkaniową w gminie wzrasta. Udział wystąpień o pozwolenia na budowę nowych budynków mieszkalnych z tej części gminy wynosił 60 %. Najwięcej wniosków w 2004 roku dotyczyło obszarów sołectw graniczących z Białymstokiem (Kleosin – 128, Śródlesie - 85, Księżyno – 68, Olmonty – 57, Hryniewicze 44, Stanisławowo 40). Suma wystąpień o pozwolenie na budowę obiektów mieszkalnych jednorodzinnych w 2004 roku wynosiła tu 467, podczas gdy w całej gminie 761, a wielorodzinnych 4 (Ignatki – Osiedle). W obszarze podmiejskim Białegostoku znajdują się mieszkania o znacznie wyższym przeciętnie standardzie wyposażenia, od mieszkań w obszarze środkowym i południowym gminy. Pozostało tu mniej budynków starych, wybudowanych w okresie międzywojennym i starszych.

Dostęp do kanalizacji miejskiej dotyczy zasobów mieszkaniowych (738 mieszkań – 17 % zasobów w gminie) usytuowanych w miejscowościach graniczących z Białostokiem (Hryniewicze, Horodniany, Ignatki, Księżyno, Olmonty, Kleosin, Śródlesie) oraz Juchnowca Kościelnego i Dolnego, a także wsi Ogrodniczki, Rumehki i Wólka.

Wyposażenie w gaz sieciowy posiada 1027 mieszkań (24 % zasobów mieszkaniowych w gminie), znajdujących się w Horodnianach, Ignatkach, Kleosinie, Solniczках, Stanisławowie i Niewodnica Nargilewska czyli w sołectwach strefy podmiejskiej Białegostoku.⁴

Ocena sytuacji mieszkaniowej

1. Na tle warunków mieszkaniowych wsi województwa podlaskiego w gminie Juchnowiec Kościelny standard wielkości i wyposażenia mieszkań jest dość wysoki.
2. Odnotowany przyrost powierzchni mieszkaniowej był w znacznej części efektem budowy nowych obiektów mieszkaniowych; o większej liczbie izb i większej powierzchni lokalizowanych w strefie podmiejskiej Białegostoku.
3. Mimo wzrostu stopnia wyposażenia mieszkań w instalacje sanitarne i gazowe w ostatnich latach (wskaźniki dotyczące wyposażenia w gaz z sieci i kanalizację sieciową w gminie są znacznie wyższe niż przeciętne na wsi podlaskiej oraz nie odbiegają od przeciętnych danych dotyczących wsi polskiej), standard wyposażenia mieszkań rozkłada się w gminie nierównomiernie i wymaga poprawy w środkowej i południowej części obszaru gminy.
4. Na tle danych dotyczących wsi województwa podlaskiego udział zasobów prywatnych w gminie Juchnowiec Kościelny jest stosunkowo niewielki, mimo że w ostatnich latach powiększył się. Obserwowane ostatnio zmiany w strukturze własności zasobów mieszkaniowych w gminie poszły w kierunku prywatyzacji mieszkań komunalnych i wzrostu udziału mieszkań spółdzielczych. Na obraz sytuacji mieszkaniowej w gminie znaczący wpływ miał duży udział zabudowy spółdzielczej wielorodzinnej wzniesionej w końcu lat osiemdziesiątych XX wieku w strefie podmiejskiej Białegostoku.

Rezerwa terenów budowlanych pod mieszkalnictwo wynosi w gminie 115,4 ha w tym 21, 1 ha, to tereny uzbrojone. Najwięcej terenów uzbrojonych znajduje się w Kleosinie, Ignatkach Osiedlu i Juchnowcu Kościelnym, które są przygotowane do rozwoju zagospodarowania.

Infrastruktura społeczna

⁴ Opracowano na podstawie materiałów pochodzących z UG Juchnowiec Kościelny.

Edukacja i wychowanie

W gminie Juchnowiec Kościelny działają 4 szkoły podstawowe, w których naukę pobiera 971 uczniów oraz 2 gimnazja, do których uczęszcza 638 uczniów. Szkoły podstawowe zlokalizowane są w:

Juchnowcu Górnym	- 328 uczniów
Kleosinie	- 478 uczniów
Księżynie	- 137 uczniów
Bogdankach	- 28 uczniów.

Gimnazja mieszczą się przy szkołach podstawowych w:

Juchnowcu Górnym	- 183 uczniów
Kleosinie	- 455 uczniów.

W roku szkolnym 2003/2004 na 1 pomieszczenie w szkołach podstawowych w gminie przypadało 13,1 uczniów (w gminach wiejskich powiatu białostockiego przeciętnie - 11,5), a w gimnazjach - 127,8 uczniów (w gminach wiejskich powiatu białostockiego - 32,1).

Na terenie gminy funkcjonuje - przy szkołach podstawowych - 6 oddziałów przedszkolnych, w tym 1 oddział z klasą pierwszą.

W miejscowości Kleosin znajduje się część bazy naukowo-dydaktycznej Politechniki Białostockiej. Obecnie działa tu Wydział Zarządzania i Marketingu Politechniki Białostockiej.

Ochrona zdrowia i opieka społeczna

Ośrodki zdrowia rozmieszczone są w 4 miejscowościach: Kleosin, Księżyno, Bogdanki i Juchnowiec Dolny. W miejscowości Czerewki działa Dom Pomocy Społecznej dla przewlekle chorych, w którym w 1998 r. przebywało 87 osób.

W 2005 r. w placówkach służby zdrowia pracowało 8 lekarzy, 5 lekarzy dentyków, 25 pielęgniarek i 1 położna. Na 10 tys. mieszkańców przypadało 6 lekarzy i 43 dentyków, podczas gdy średnio w województwie podlaskim: 24,3 lekarzy i 4,8 dentyków.

Kultura

Instytucjami kultury w gminie są:

Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Juchnowcu Kościelnym

Gminna Biblioteka Publiczna z filią w Kleosinie

Ponadto w miejscowości Hermanówka znajduje się Ośrodek Stowarzyszenia KAIROS, który prowadzi działalność kulturalną, oświatową, wychowawczą, sportową, rekreacyjną oraz rekolekcje dla osób z terenu gminy i województwa oraz dla Polonii.

Na 1 placówkę biblioteczną (uwzględniając Gminną Bibliotekę i jej filię) w 2003 r. przypadało w gminie 4 277 mieszkańców, podczas gdy przeciętnie w gminach wiejskich powiatu białostockiego - 2 491 mieszkańców.

Rozmieszczenie elementów infrastruktury społecznej zilustrowana na rys. nr 3.

Perspektywy rozwoju infrastruktury społecznej

- Rozwój gminy Juchnowiec Kościelny wymaga odpowiedniego jej wyposażenia w usługi z dziedziny: edukacji i wychowania, ochrony zdrowia i opieki społecznej, kultury, sportu i wypoczynku.
- Obiekty i urządzenia infrastruktury społecznej powinny koncentrować się w dotychczasowych ośrodkach, tj. w Juchnowcu, Kleosinie, Księżynie i Bogdankach.
- Niezbędna jest poprawa poziomu zaspokojenia potrzeb mieszkańców gminy w zakresie szkół podstawowych i gimnazjów, placówek służby zdrowia oraz bibliotek. Dotyczy to szczególnie poprawy bazy materialnej, w tym urządzeń sportowych oraz wyposażenia dydaktycznego i naukowo-badawczego.

6. Transport – infrastruktura drogowa

Sieć drogowa

Charakterystyka ogólna układu drogowego gminy

Obszar gminy Juchnowiec Kościelny zagospodarowany jest siecią dróg zróżnicowanej rangi, z których główne – krajowa i wojewódzka – przecinają obszar gminy w niewielkim stopniu, otaczając gminę po zewnętrznym jej obrysie. Gmina Juchnowiec Kościelny znajduje się w strefie oddziaływania wyżej wymienionych dróg o charakterze ponad lokalnym. Środkową część gminy obsługują drogi mniejszej rangi - powiatowe i gminne, rozmieszczone dość równomiernie. Bariery dostępności między ośrodkiem gminnym a częścią miejscowości jest linia kolejowa Białystok – Bielsk Podlaski.

Długość dróg i rodzaj nawierzchni według stanu na dzień 31.12.2004 przedstawiały się następująco:

- droga krajowa Nr 19 - 1,4 km - twarda ulepszona nawierzchnia;
- droga wojewódzka Nr 678 - 4,36 km - twarda ulepszona nawierzchnia;

- drogi powiatowe - 112,617 km - twarda nawierzchnia 99,739 km (w tym ulepszona 77,388km) – gruntowa nawierzchnia 12,878 km;
- drogi gminne - 69, 796 km (1997 r - 54,027 km) -twarda nawierzchnia 21,210 km (1997 r - 1154,027 km) - w tym wzmocniona żwirem -16,987 km (1997 r- 8,979 km), gruntowa nawierzchnia – 14 270 km (1997 r- 42,828 km).

Struktura funkcjonalno – techniczna sieci dróg

Droga krajowa Nr S 19 klasy technicznej GP; Granica Państwa – Kuźnica Białostocka – Białystok – Siemiatycze – granica województwa – Międzyrzec Podlaski – Kock – Lubartów Lublin – Kraśnik – Janów Lubelski – Niecko – Rzeszów. Dopuszczalne obciążenie drogi wyrażone w kN nacisku na pojedynczą oś pojazdu wynosi 100.

Trasa ta przechodzi przez gminę na odcinku wynoszącym niecały jeden kilometr od mostu na Narwi (południowa granica gminy JK) do granicy gminy Zabłudów, nie napotykając żadnych miejscowości. Na odcinku od granicy południowej Białegostoku do granicy województwa podlaskiego (do mostu na rzece Bóg), w ciągu którego znajduje się gmina Juchnowiec Kościelny, prawie na całej swej długości droga ma zaniżone parametry techniczne, tj.; nie normatywne łuki poziome i pionowe oraz przekrój poprzeczny i nieodpowiednią nośność nawierzchni. Na omawianym odcinku droga Nr 19 posiada zarówno przekrój szlakowy jak i uliczny. Szerokość istniejącej jezdni jest zmienna od 6 do 13 metrów.

Przystosowanie drogi krajowej Nr 19 do parametrów drogi ekspresowej wymagać będzie zarówno korekty jej przebiegu, jak i podniesienia poziomu parametrów technicznych. Na obszarze gminy Juchnowiec Kościelny będzie mieć miejsce znaczna zmiana szlaku drogi i skierowanie jej toru nowym korytarzem (istniejącym obecnie jako droga powiatowa Nr 03 439 Białystok – Stanisławowo – Wojszki), sprzężonym z projektowaną południową obwodnicą Białegostoku. Ponadto wymagana będzie realizacja następujących zadań:

- budowy węzłów tworzących bezkolizyjne skrzyżowania,
- budowy dróg serwisowych traktowanych jako drogi gminne dojazdowe,
- przełożenia istniejących dróg bocznych,

- budowy przejazdów drogowych.

Droga wojewódzka Nr 678 klasy technicznej G - Białystok – Sokoly – Wysokie

Mazowieckie dopuszczona do kursowania pojazdów o nacisku 80 kN/ na pojedynczą oś wg uzgodnienia z Podlaskim Zarządem Dróg Publicznych w Białymstoku. Obecne zbyt niskie parametry drogi wymagają jej przebudowy i modernizacji. Na odcinku drogi Białystok – Markowszczyzna droga przechodzi przez gęsto zagospodarowane tereny. Z uwagi na funkcje tranzytowe drogi i uciążliwość wzmożonego ruchu dla okolicznych mieszkańców przewidywana jest budowa zachodniego obejścia miejscowości Księżyno, co pozwoli na poszerzenie zbyt wąskiego dla tranzytu przekroju drogi.

Drogi powiatowe

Sieć dróg powiatowych na obszarze gminy Juchnowiec Kościelny spełnia bardzo ważną rolę w układzie regionalnym, subregionalnym i lokalnym. Do zadań lokalnych należą powiązania komunikacyjne miejscowości z ośrodkiem gminnym i Białymstokiem. Zadania te wzrosną po przebudowie tras tranzytowych, gdy drogi lokalne przejmą całkowicie funkcje komunikacji między miejscowościami. Zaplanowana obwodnica Białegostoku przecinać będzie obszar gminy, w taki sposób, że spowoduje to konieczność korekty układu drogowego obu części gminy przedzielonych obwodnicą, podniesienia jakości technicznej dróg, budowy dwupoziomowych skrzyżowań, przepustów, poboczy, tras rowerowych.

Na obszarze gminy znajdują się następujące drogi powiatowe:

- 1483 B Białystok (droga do Hryniewicz) - Hryniewiczze – Lewickie - Juchnowiec Kościelny – Wólka Biele – Złotniki – Tryczówka - Wojszki – S-19
- 1484 B Białystok (ul. A. Mickiewicza) – Stanisławowo – Solniki – Rzepniki – Wojszki
- 1486 B Stanisławowo – droga 1485 B
- 1487 B Niewodnica Nargilewska – Skrybiczne
- 1488 B Zabłudów (ul. Św. Rocha, droga do Kowalowiec) – Kowalowiec – Nowosady – Biele – Rostoły – Simuny – Hołówki Stare – Czaczki Wielkie – Dołki – Suraz (ul. Zabłudowska)
- 1492 B Ignatki – Hryniewiczze – Olmonty – Stanisławowo
- 1493 B Olmonty – Białystok (droga do Olmont)
- 1494 B Juchnowiec Kościelny – Rumejki – Niewodnica Nargilewska
- 1495 B droga 1494 B – Hermanówka – droga 1484 B
- 1496 B droga 1484 B – Kudrycze
- 1497 B Koplany – Bronczany – Stacja Lewickie – Juchnowiec Kościelny – Ogrodniczki – Janowicze – droga 1484 B
- 1498 B Juchnowiec Kościelny – Juchnowiec Dolny – Szerenosy – Turośń Kościelna
- 1499 B Juraszki – Lubejki – Szerenosy
- 1500 B Księżyno – Koplany – Pomigacze – Juraszki – droga 1504 B
- 1501 B droga 678 – Zalesiany
- 1502 B Juchnowiec Dolny - Wólka
- 1503 B Juchnowiec Dolny – Hołówki Nowe – Hołówki Stare
- 1510 B droga 1483 B – Bogdanki – Dorożki – Czerewki – Leśna – Doktorce – droga 1575 B
- 1511 B Dorożki – Pańki
- 1512 B Kożany – Zajączki – droga 1483 B
- 1513 B droga 1483 B – Tryczówka – Rzepniki – droga 1484 B

1514 B	Bogdanki – Baranki – Zimnochy
1515 B	droga 1484 B – Klewinowo – droga 1488 B
1516 B	Turośń Kościelna – Turośń Dolna
1517 B	Turośń Dolna – Suraż (ul. Białostocka)
1518 B	Turośń Kościelna – Borowskie Gziki – Kowale – Suraż
1549 B	droga 1535 B – Oliszki – Klepacze – Horodniany
1550 B	Niewodnica Kościelna – Klepacze – Białystok
1556 B	droga przez wieś Biele
1559 B	Białystok – Kleosin

Drogi gminne

Na obszarze gminy znajdują się następujące drogi gminne:

	1067 51B	Rostoły – do drogi powiatowej Nr 1483
	1067 52 B	Zaleskie – do drogi powiatowej Nr 1510
	1067 53B	Hołówki Małe – Szerenosy
	1067 54B	Janowicze – Wólka
	1067 55B	Tryczówka – Klewinowo
	1067 56B	Lewickie – Lewickie Kolonia – Hermanówka
	1067 57B	Droga powiatowa 1483B – Kol. Lewickie – Niewodnica Nargilewska Kol. Niewodnica Nargilewska
	1067 58B	Droga powiatowa 1483B - Solniczki
	1067 59B	Lewickie - Bronczany
	1067 60B	Juchnowiec Górny (ul. Szkolna) - Lubejki
	1067 61B	Rostoły - Bogdanki
	1067 62B	Dorożki – granica gminy (Zimnochy – Susły)
	1067 63B	Dorożki – droga powiatowa Nr 1483B
	1067 64B	Pańki - droga powiatowa Nr 1510
	1067 65B	Pańki - Kożany
	1067 66B	Wojszki – granica gminy (Ryboły)
	1067 67B	Bronczany – droga powiatowa Nr 1500B
	1067 68B	Ignatki Wieś – droga wojewódzka Nr 678
	1067 69B	Rumiejki - Hermanówka
	1067 70B	Rostoły - Baranki
	1067 71B	Księżyno – droga krajowa nr 678
	1067 72B	Droga powiatowa Nr 1494B – droga powiatowa Nr 1497B
	1067 73B	Hryniewiczze – droga powiatowa Nr 1483B
	1067 74B	Koplany – Hryniewiczze
	1067 75B	Tryczówka – droga powiatowa Nr 1483B
	1067 76B	Klewinowo – droga powiatowa Nr 1515B
	1067 77B	Kożany - Czerewki
	1067 78B	Droga gminna 106758B – Widziki
	1067 79B	Hołówki Duże - Frampol
	1067 80B	Ulica Szkolna w Księżynie
	1067 81B	Ul. Ojca Stefana Tarasiuka w Kleosinie
	1067 82B	Ignatki Wieś (droga gminna Nr 106768B – droga powiatowa Nr 1500B (Księżyno)
	1067 83B	Ignatki Wieś (droga gminna Nr 106768B – droga powiatowa Nr 1500 B (Koplany)
	1067 84B	Ul. Jodłowa w Osiedlu Ignatki
	1067 85B	Ul. Zalesie w Osiedlu Ignatki
	1067 86B	Ul. Leśna w Osiedlu Ignatki
	106 787B	Ul. Jeździecka w Osiedlu Ignatki
	106 788B	Kol. Ignatki – Niewodnica Korycka

	1067 89B	Ul. Osiedlowa w Juchnowcu Górnym
	106 790B	Ul. Niewodnicka w Księżynie
	1067 91B	Ul. Południowa w Księżynie
	1067 92B	Ul. Witosa w Księżynie
	1067 93B	Ul. Wąska w Księżynie
	1067 94B	Ul. Alberta w Księżynie
	1067 95B	Ul. Leśna w Księżynie
	1067 96B	Ul. Przemysłowa w Księżynie
	1067 97B	Ul. Świerkowa w Śródlesiu
	1067 98B	Ul. Dębowa w Śródlesiu
	1067 99B	Ul. Bukowa w Śródlesiu
	1068 00B	Ul. Brzozowa w Śródlesiu
	1068 01B	Ul. Leszczynowa w Śródlesiu
	1068 02B	Ul. Myśliwska w Śródlesiu
	1068 03B	Ul. Podleśna w Śródlesiu
	1068 04B	Ul. Sosnowa w Śródlesiu
	1068 05B	Ul. Jarzębinowa w Śródlesiu
	1068 06B	Ul. Cisowa w Śródlesiu
	1068 07B	Ul. Grabowa w Śródlesiu
	1068 08B	Ul. Kruczkowskiego w Kleosinie
	1068 09B	Ul. Zdrojowa w Kleosinie
	1068 10B	Ul. Tuwima w Kleosinie
	1068 11B	Ul. Żeromskiego w Kleosinie
	1068 12B	Ul. Staffa w Kleosinie
	1068 13B	Ul. Wyszyńskiego w Kleosinie
	1068 14B	Ul. Reymonta w Kleosinie
	1068 15B	Ul. Baczyńskiego w Kleosinie
	1068 16B	Ul. Długosza w Kleosinie
	1068 17B	Ul. Prusa w Kleosinie
	1068 18B	Ul. Reja w Kleosinie
	1068 19B	Ul. Asnyka w Kleosinie
	1068 20B	Ul. Norwida w Kleosinie
	1068 21B	Ul. Morcinka w Kleosinie
	1068 22B	Ul. Gałczyńskiego w Kleosinie
	1068 23B	Ul. Dąbrowskiej w Kleosinie
	1068 24B	Ul. Broniewskiego w Kleosinie
	1068 25B	Ul. Wańkowicza w Kleosinie
	1068 26B	Ul. Kraszewskiego w Kleosinie
	1068 27B	Ul. Mickiewicza w Kleosinie
	1068 28B	Ul. Konopnickiej w Kleosinie
	1068 29B	Ul. Sienkiewicza w Kleosinie
	1068 30B	Ul. Słowackiego w Kleosinie
	1068 31B	Ul. Kochanowskiego w Kleosinie
	1068 32B	droga w miejscowości Hryniewicze (nr geod. 194)

Ocena stanu wyposażenia gminy w drogi publiczne

Gęstość sieci drogowej na obszarze gminy jest zadawalająca. Udział dróg o twardej nawierzchni w ostatnich latach znacznie wzrósł, choć obraz sytuacji nie jest jeszcze w pełni zadawalający. W okresie między rokiem 1997 a 2004 stan dróg uległ znacznej poprawie na skutek zmniejszenia udziału dróg powiatowych i gminnych o gruntowej nawierzchni (w 1997 roku 79,3 %, a w 2004 roku 20,4 %). Wzrost intensywności ruchu pojazdów wywołanego z jednej strony wzmoczeniem tranzytu, z drugiej strony zwiększeniem liczby mieszkańców strefy podmiejskiej Białegostoku wymagać będzie korekty układu sieci i poprawy standardu dróg.

Wzrost rangi dróg tranzytowych i przebudowa ich układu wymagać będzie dostosowania dróg powiatowych i gminnych do wzmożonego ruchu lokalnego, który wobec ograniczonej dostępności dróg tranzytowych odbywać się będzie wyłącznie po drogach powiatowych i gminnych. Zadanie które stanie przed powiatem i gminą w tym zakresie wymagać będzie korekty przebiegu dróg, uzupełnienia brakujących odcinków układu i poprawy ich standardu oraz budowy skrzyżowań. Poprawie ulegnie również sytuacja związana z bezpieczeństwem ruchu na odcinkach, gdzie występują niestrzeżone przekroczenia torów kolejowych. Z analizy układu dróg publicznych, prawnie usankcjonowanych wynika, że nadal nie zapewnia on dogodnej obsługi niektórych jednostek osadniczych, choć sytuacja pod tym względem uległa poprawie.

Linia kolejowa.

Przez obszar gminy Juchnowiec Kościelny przebiega pierwszorzędna jednotorowa linia kolejowa Białystok – Bielsk Podlaski – Czeremcha – granica państwa, zaliczona do linii kolejowych o znaczeniu państwowym. Długość linii na terenie gminy wynosi ok. 19 km. Obsługa podróżnych odbywa się na stacjach Lewickie, Hołówki Duże i Zimnochy. Na obszarze gminy znajduje się dziewięć niestrzeżonych przejazdów kolejowych. Są to skrzyżowania linii kolejowej z drogami gminnymi.⁵

Zły stan torów linii kolejowej Białystok – Bielsk Podlaski – Czeremcha – granica państwa obniża standard obsługi i konkurencyjność w stosunku do transportu drogowego. Mimo że transport kolejowy w ostatnich latach traci na znaczeniu, ranga podmiejskiej linii kolejowej z trzema przystankami na trasie w obrębie gminy ma duże znaczenie rozwojowe. Wzmocnienie tej rangi sprawi budowa nowej infrastruktury drogowo – kolejowej w miejscu przecięcia projektowanej obwodnicy Białegostoku z linią kolejową. Planuje się tu budowę dwupoziomowego skrzyżowania, co powinno wyeliminować kolizyjne drogowe przekroczenie torów w Lewickich.

Komunikacja autobusowa

W zakresie transportu osobowego w gminie, podobnie jak w obrębie całego powiatu białostockiego komunikacja autobusowa odbywa się po drogach utwardzonych. Stan dróg powiatowych nie pozwala na wystarczającą gęstość sieci tras i przystanków. W ostatnich latach występujący ciągły spadek przewozu pasażerów przez PKS uzupełniany był przez transport pasażerski miejski (białostocki) i prywatny.

Obszar gminy Juchnowiec Kościelny obsługiwany jest następującymi liniami PKS:

1551 Białystok – Czerewki – Doktorce – Łapy - Bielsk Podlaski

1552 Białystok – Solniczki – Rumejki - Wojszki – Bielsk Podlaski

1551a Białystok – Juchnowiec Kościelny – Lubejki - Rostoły – Hołówki

1551b Białystok – Juchnowiec Kościelny – Bielsk Podlaski

oraz liniami autobusowymi miasta Białystok: nr 3, 2, i 16, 27 oraz 7,10, 11 i 104.

Infrastruktura zaplecza motoryzacji

Do oceny zaspokojenia potrzeb w zakresie parkingów, garaży, stacji paliw i zakładów naprawy samochodów przyjęto następujące wskaźniki:

⁵ /Największe natężenie ruchu występuje na drodze Lewickie – Bronczany, Lubejki – Juchnowiec, Ignatki – Olmonty, Olmonty – Koplany, Rosoły – Zimnochy, Hołówki – Juchnowiec. Mniejsze natężenie ruchu dotyczy dróg: Simuny – Hołówki i Hryniewiczze – Koplany.

- miejsca krótkiego postoju w ilości 16,6 stanowisk na 1000 mieszkańców,
- miejsca długiego postoju w Kleosinie przy zabudowie wielorodzinnej 166 miejsc na 1000 mieszkańców,
- ilość garaży - 1/3 ilości samochodów mieszkańców budownictwa wielorodzinnego,
- 1 stacja paliw o 4÷6 dystrybutorach może obsłużyć ca 5000 ÷ 6000 samochodów,
- stanowisko obsługowo – naprawcze na 300 ÷ 400 samochodów,

Potrzeby w zakresie krótkiego postoju szacuje się w:

- zespole wsi Juchnowiec $0,0166 \times 745 + 0,1 \times 0,0166 \times 11088 = 12 + 18 = 30$ miejsc, przy istniejących 209 stanowiskach (zaspokojenie potrzeb),
- Kleosinie $0,0166 \times 4218 + 0,1 \times 0,0166 \times 11088 = 88$ stanowisk, przy istniejących 136 stanowiskach (zaspokojenie potrzeb),

Potrzeby w zakresie długiego postoju przy budownictwie wielorodzinnym w miejscowościach:

- Kleosin $0,166 \times 2564 = 426$ stanowisk przy założeniu, że w małych miejscowościach ok. 60 %, (co stanowi 259 miejsc) można wygospodarować na ulicach osiedlowych oraz 67 miejsc w garażach (zaspokojenie potrzeb),
- Ignatki $0,166 \times 144 = 24$ stanowiska przy założeniu, że w małych miejscowościach część stanowisk można wygospodarować na ulicach osiedlowych oraz 22 w garażach (zaspokojenie potrzeb).

Istniejąca infrastruktura obsługi związanej z motoryzacją (parkingi, stacje paliw, warsztaty) zaspokajają obecne potrzeby użytkowników pojazdów. Wzmożenie ruchu tranzytowego, związanego z przebudową układu komunikacyjnego na obszarze gminy, wymagać będzie nowego zagospodarowania usług związanych z ruchem pojazdów, w tym stacji paliw i obsługi pojazdów oraz miejsc postoju pojazdów dla podróżnych (MOP).

Schemat sieci drogowej i transportu publicznego przedstawiono na rys. nr 5.

7. Infrastruktura techniczna

Zaopatrzenie w wodę

W gminie Juchnowiec Kościelny wszystkie miejscowości objęte są siecią wodociągową. Znaczny postęp w zaopatrzeniu ludności w wodę z wodociągu nastąpił w ostatnich latach, gdyż jeszcze w 1998 roku zwodociągowanych było tylko 91,3 % miejscowości. Nie wszystkie budynki i mieszkania podłączono do sieci wodociągowej. W 1998 roku do sieci wodociągowej w gminie podłączonych było 2073, a w 2004 roku 3497 mieszkań. Stan wyposażenia mieszkań w wodę z wodociągu plasuje gminę Juchnowiec Kościelny wysoko na tle sytuacji występującej na wsi podlaskiej. Według danych pochodzących ze spisu powszechnego przeprowadzonego w 2002 roku mieszkania wyposażone w wodociąg z sieci stanowiły 86% zasobów mieszkaniowych gminy, a na wsi w województwie podlaskim 80,8%.⁶ Poziom standardu wyposażenia mieszkań w gminie rozkłada się nierównomiernie. Poniżej 60% zwodociągowanych mieszkań odnotowano pod koniec 2004⁷ roku w następujących sołectwach: Dorozki, Hermanówka, Klewinowo, Koplany – Kolonia, Kożany, kol.Klewinowo, kol.Janowicze, kol.Lewickie, Hołówki Małe, Zalesek, Zajączki, Baranki. Najlepsza sytuacja pod tym względem miała miejsce w strefie podmiejskiej Białegostoku, gdzie wiejska zabudowa siedliskowa stopniowo zastępowana jest nową o wyższym standardzie wyposażenia.

Zaopatrzenie w wodę mieszkańców odbywa się poprzez eksploatację czterech ujęć i stacji uzdatniania wody, stanowiących własność gminy Juchnowiec Kościelny. Zasobami tymi administruje Gospodarstwo Pomocnicze przy Wojewódzkim Zarządzie Melioracji i Urządzeń

⁶ Podstawowe dane ze spisów powszechnych. Białystok 2003.

⁷ Dane z UG Juchnowiec Kościelny

Wodnych – Eksploatacja Wodociągów w Białymstoku. Poniżej podano miejsca ujęć wody i zakres ich obsługi.

-
- **Juchnowiec Kościelny** – zaopatruje w wodę 31 miejscowości w gminie. Są to wsie: Biele, Bogdanki, Czerewki, Dorozki, Hermanówkę, Hołówki Duże, Janowicze, Janowicze – Kolonia, Juchnowiec Kościelny, Juchnowiec Dolny, Juchnowiec Dolny Kolonia, Juchnowiec Górny, Klewinowo, Kożany, Lewickie – Stacja, Niewodnicę Nargilewską, Niewodnicę Nargilewską Kolonia, Ogrodniczki, Pańki, Rumejki, Rostoły, Simuny, Solniczki, Stanisławowo, Szerenosy, Tryczówkę, Wólkę, Złotniki, Hołówki Małe, Zaleskie, Zajączki oraz wieś Lubejki w gminie Turośl Kościelna i wieś Kudrycze w gm. Zabłudów.
-
- **Kleosin** – zaopatruje w wodę 8 miejscowości: Kleosin, Horodniany, Księżyno, Księżyno – Kolonia, Ignatki, Śródlesie, Hryniewiczze, Olmonty.
-
- **Wojszki** – zaopatruje w wodę wieś Wojszki.
-
- **Ignatki Osiedle** - wieś Ignatki Osiedle i docelowo po rozbudowie Olmonty, Hryniewiczze, Śródlesie,

Ze stacji wodociągowej Pomigacze w gminie Turośl Kościelna zaopatruje się w wodę pięć następujących miejscowości: Lewickie, Lewickie Kolonia, Bronczany, Koplany, Koplany Kolonia. Wieś Baranki zaopatrywana jest ze stacji wodociągowej w Surażu (położonej na terenie gminy Suraż).

Rozwój scentralizowanych systemów zaopatrzenia w wodę		1985	1990	1995	2003	2004
Długość sieci wodociągowej km		8,5	47,3	98,8	138,9	140,5
Połączenia prowadzące do budynków mieszk. szt.		280	1117	1816	2563	2568
Zwodociągowane miejscowości szt.		2	26	41	46	47
% zwodociągowanych miejscowości		4,3	56,5	89,1	99	100
Zużycie wody wodociągowej w gosp. domowych na 1 mieszkańca		127,6	419,2	253,1	bd	bd
Zużycie wody w gosp. dom. na 1 M	m	12,2	37,6	22,3	33,0	bd
		33,4	103,0	61,1	90,4	bd
Nazwa wodociągu	Miejscowości podłączone do danego wodociągu	Dł. sieci wodociąg bez przył. km	Podłączenia prowadzące do budynków mieszkalnych		% mieszk. podł. do sieci wod. w 2004 r	
			Budynki szt.	Mieszkania w tych bud.		
1	2	3	4	5	6	

Wodociąg wiejski Juchnowiec Kościelny	Biele	3,3	47	47	100,0
	Bogdanki	3,0	21	21	65,6
	Czerewki	1,7	34	34	79,5
	Dorożki	1,3	31	31	45,6
	Hermanówka	2,8	21	21	53,8
	Hołówki Duże	1,9	55	55	93,1
	Janowicze + kol.	2,4	44	44	62,8
	Juchnowiec Kościel.	4,5	64	64	100,0
	Juchnowiec Dolny + Górny + kol.	5,3	97	113	100,0
	Klewinowo	3,8	57	57	57,6
	Kożany	2,0	10	10	58,8
	Lewickie – Stacja	1,6	36	36	90,0
	Niewodnica Nargilewska	3,0	23	23	}82,6
	Niewodnica Nargil. Kol.	1,4	15	15	
	Ogrodniczki	1,1	15	15	
	Kol. Olmonty	1,4	39	39	
	Pańki	1,1	15	15	68,2
	Rumiejki	1,8	33	33	82,5
	Rostoły	2,9	47	47	81,0
	Simuny	1,9	40	40	100,0
	Solniczki	2,8	40	40	100,0
	Stanisławowo	6,0	41	41	100,0
	Szerenosy	1,6	31	31	60,8
	Tryczówka	3,4	50	50	79,4
	Wólka	1,5	26	26	60,5
	Złotniki	3,2	44	44	77,2
	Zaleskie	1,7	5	5	80,0
		66,3	976	992	
Wodociąg wiejski Kleosin	Horodniany	2,8	58	58	84,1
	Hryniewiczze + Śródlesie	5,8	74	74	94,9
	Ignatki	2,9	63	63	95,5
	Kleosin	5,4	280	876	88,6
	Księżyno + kol.	7,8	193	212	100,0
	Olmonty	4,6	113	113	91,9
		29,3	781	1396	
Wodociąg wiejski Wojszki	Wojszki	2,3	116	116	88,5
Wodociąg wiejski Pomigacze gm. Turośń Kościelna	Lewickie	3,7	60	60	68,2
	Lewickie Kolonia	1,5	33	33	94,3
	Bronczany	3,8	51	51	72,6
	Koplany w tym	3,3	59	59	71,7
	Koplany Kolonia*	1,3*	6*	16*	47,0*
		12,3	203	203	
Wodociąg w Ignatkach Osiedlu	Ignatki Osiedle	2,0	40	110	100,0
Wodociąg wiejski Baranki (gm. Suraż)	Suraż	3,6	61	61	92,0
Ogółem zwodociągowane miejscowości		112,2	2116	2817	100,0

Charakterystyka ujęć i stacji uzdatniania wodociągów wiejskich

1. Wodociąg wiejski w Juchnowcu Kościelnym

Ujęcie wód podziemnych z utworów czwartorzędowych w Juchnowcu Kościelnym składa się z dwóch studni wierconych, znajdujących się na działce stacji wodociągowej SW – 1 o głębokości 112 m. i SW – 2 o głębokości 114 m. i zatwierdzony w kategorii „B” zasobach eksploatacyjnych ujęcia $Q = 71 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 6,0 \text{ m}$. Stacja wodociągowa pracuje w układzie dwustopniowego pompowania. Gmina Juchnowiec posiada pozwolenie wodno-prawne na eksploatację i pobór wody wydane przez Starostwo Powiatowe w Białymstoku, które ustanowiło strefę ochrony bezpośredniej ujęcia o promieniu 8m wokół każdej studni, uznając wygradzony teren stacji za teren ochrony bezpośredniej. Ze względu na korzystne warunki hydrogeologiczne w aspekcie ochrony wód nie zachodzi konieczność ustanawiania strefy ochronnej pośredniej.

2. Wodociąg w Kleosinie

Ujęcie wód podziemnych z utworów czwartorzędowych w Kleosinie składa się z dwóch studni wierconych: SW – 1 o głębokości 62,5 m. i wydajności eksploatacyjnej $Q = 50 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $s = 16 \text{ m}$. I odległej od niej o 238 m. studni SW – 2A o głębokości 71 m. i wydajności $Q = 70 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 6,8 \text{ m}$. wykonanej w czerwcu 1999 r. jako zastępcza studni SW – 2 o głębokości 62 m. i $Q = 103,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 13,4 \text{ m}$., która została zlikwidowana oraz studni awaryjnej SW –3 o wydajności 43 m³ przy głębokości 153 m, depresji $S = 25,5 \text{ m}$. Gmina Juchnowiec posiada pozwolenie wodno-prawne na eksploatację i pobór wody wydane przez Starostwo Powiatowe w Białymstoku, które ustanowiło strefę ochrony bezpośredniej ujęcia o promieniu 10 m wokół każdej studni licząc od jej środka. Ze względu na korzystne warunki hydrogeologiczne w aspekcie ochrony wód nie zachodzi konieczność ustanawiania strefy ochronnej pośredniej.

3. Wodociąg w Wojszkach

Ujęcie wód podziemnych w Wojszkach składa się z dwóch studni wierconych: SW - 1, zlokalizowanej na terenie należącym do Urzędu Gminy, o głębokości 90 m. (awaryjna) i SW – 2 na terenie stacji wodociągowej, o głębokości 157,5 m. (podstawowa) na terenie stacji wodociągowej, o głębokości 157,5 m. Zatwierdzone w kat. „B” zasoby eksploatacyjne ujęcia wynoszą $45 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $s = 16,6 \text{ m}$. Stacja wodociągowa pracuje w układzie jednostopniowego pompowania wody. Gmina Juchnowiec posiada pozwolenie wodno-prawne na eksploatację i pobór wody wydane przez Starostwo Powiatowe w Białymstoku, które ustanowiło strefę ochrony bezpośredniej ujęcia o promieniu 8 m wokół każdej studni uznając wygradzony teren stacji za teren ochrony bezpośredniej studni SW 2, a wygradzony teren budownictwa komunalnego za teren ochrony bezpośredniej studni SW 1. Ze względu na korzystne warunki hydrogeologiczne w aspekcie ochrony wód nie zachodzi konieczność ustanawiania strefy ochronnej pośredniej. Ponadto w Wojszkach znajduje się ujęcie wody wraz z hydrofornią - jedna studnia o głębokości 78 m, $Q = 54 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 7,4$. Obecnie nie jest ona eksploatowana.

4. Wodociąg w Ignatkach – Osiedle

Pobór wody odbywa się z dwóch studni wierconych SW – 2 o głębokości 65,5m i wydajności $36 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 14,9 \text{ m}$ oraz SW – 3 o głębokości 65,5 m i wydajności eksploatacyjnej $48,0 \text{ m}^3/\text{h}$, przy $s = 8,5 \text{ m}$. Zasoby eksploatacyjne ujęcia $Q = 48 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $s = 8,5 \text{ m}$

Gmina Juchnowiec posiada pozwolenie wodno-prawne na eksploatację i pobór wody wydane przez Starostwo Powiatowe w Białymstoku, które ustanowiło strefę ochrony bezpośredniej ujęcia o promieniu 8 m wokół każdej studni uznając wygradzony teren stacji za teren ochrony bezpośredniej studni SW 2, a wygradzony teren budownictwa komunalnego za teren ochrony bezpośredniej studni SW 1. Ze względu na korzystne warunki hydrogeologiczne w aspekcie ochrony wód nie zachodzi konieczność ustanawiania strefy ochronnej pośredniej

5. Zakładowe i prywatne ujęcia wody głębinowej

Na terenie gminy ujęcia wody oparte o studnie wiercone znajdują się w:

- **Czerewkach** – RSP Dorożki 2 studnie wiercone SW- 1 o głębokości 64 m. i SW- 2 gł. 61 m. i łącznej wydajności ujęcia $Q = 65 \text{ m}^3/\text{h}$ i $s = 29,5$
- **Dorożkach** – RSP Dorożki 2 studnie SW – 1 gł. 66m. i $Q = 10 \text{ m}^3/\text{h}$ i SW – 2 gł. 77,4 m. i $Q = 20 \text{ m}^3/\text{h}$,
- **Hołówkach Małych** – Agencja Nieruchomości Rolnych w Suwałkach – studnia o głębokości 92,0 m. i $Q = 7,2 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 16,5 \text{ m.}$,
- **Hryniewiczach** - Miejskie Przedsiębiorstwo Robót Drogowych 1 studnia o gł. 84,3 m. i $Q = 25 \text{ m}^3/\text{h}$, przy $s = 6,3 \text{ m.}$
- **Ignatkach** – sp ółdzielnia Warex 1 studnia o gł. 75m.i $Q = 53\text{m}^3/\text{h}$ przy $s = 21,0 \text{ m.}$,
- **Ignatkach** - 2 studnie SW 2A - o głębokości 138 m. i SW-4 o głębokości 129,5 i zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych $135 \text{ m}^3/\text{h}$,
- **Ignatkach** – Jan Puchała 4 studnie: SW – 1 o gł. 137 m., SW – 2 o gł. 72,4 m., SW – 3 o gł. 170,1 m., SW – 4 o gł. 129,5 i łącznej wydajności ujęcia $Q = 149 \text{ m}^3/\text{h}$,
- **Juchnowcu** – była Baza GS 1 studnia o gł. 71,7 m. i wydajności $Q = 45 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 10,5 \text{ m.}$,
- **Juchnowcu** – Andrzeja Brzozowskiego 1studnia o. gł.72m.i wydajności $Q = 60 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 6,8 \text{ m.}$,
- **Koplanach** – Cegielnia 1 studnia o gł.85m. i $Q=37\text{m}^3/\text{h}$ przy $s = 17,0 \text{ m.}$,
- **Kozłowszczyźnie** – Kazimierza Zalewskiego 1 studnia o gł. 69 m. i $Q = 37 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 5,6 \text{ m.}$,
- **Lewickich** – Michała Szerenosa jedna o gł.118m.i wydajności $Q = 18 \text{ m}^3/\text{h}$ z $s=11,0 \text{ m.}$,
- **Lewickich** – Mikołaja Charkiewicza 1 studnia o gł. 67 m. i wydajności $Q = 30 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 3,3 \text{ m.}$,
- **Olmontach** – Zakład przetwórstwa Owocowo-Warzywnego 3 studnie SW –1 o gł. 73 m. i wydajności $Q=25\text{m}^3/\text{h}$, SW–1A o gł.136,7 i $Q = 23 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 7,4 \text{ m.}$ i SW–2 o gł. 122 m. i wydajności $25 \text{ m}^3/\text{h}$,
- **Solniczkach** - Janusza Szczuka 1 studnia o gł. 80 m. i $Q = 15 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 15,0 \text{ m.}$,
- **Stanisławowie** – Janusza Wiązowskiego i Jana Trusiewicza 1 studnia o gł.26,8 m. i $Q = 2 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 7,9 \text{ m.}$,
- **Wojszkach**- teren gminny 1 studnia o gł.78m.i $Q = 54 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 7,4 \text{ m.}$,
- **Zajączkach** - RSP Dorożki e studnie: SW –1 o gł. 61 m. i wydajności $14 \text{ m}^3/\text{h}$, SW – 1A o gł. 67 m. i $Q = 27 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 24,0 \text{ m.}$ i SW –2 o gł. 142 m. i $Q = 32 \text{ m}^3/\text{h}$ z $s=19,2\text{m.}$

Rozwój scentralizowanego systemu zaopatrzenia w wodę ludności w gminie Juchnowiec Kościelny doprowadził do pełnego pokrycia zapotrzebowania. Poza systemem zostały niewielkie elementy sieci osadniczej gminy i rozproszona zabudowa kolonijna. W sumie poza systemem wodociągowym znalazło się około 1% systemu osadniczego gminy.

Wydajność wodociągów wiejskich znacznie przekracza aktualne pobory wody. Rezerwa w poszczególnych elementach systemu (w zatwierdzonych zasobach) wynosi:

- w Juchnowcu Kościelnym – około 45%
- w Kleosinie – około 36%
- w Wojszkach około 95%

Jednak w okresie letnim przy dużym poborze wody występują braki w dostawach wody miejscowościach zasilanych z wodociągu Juchnowiec Kościelny i z ujęcia wody w Kleosinie.

Strefy ochronne komunalnych ujęć wody

Dla ujęć wody zlokalizowanych na terenie gminy wyznaczone są strefy ochronne, na obszarze których obowiązują ograniczenia w użytkowaniu. Wprowadzone zostały następujące zakazy i ograniczenia w użytkowaniu gruntów. Dotyczy to:

- wprowadzania ścieków do ziemi i wód podziemnych,
- rolniczego wykorzystania ścieków,
- przechowywania i składowania odpadów promieniotwórczych,
- stosowania nawozów sztucznych i chemicznych środków ochrony roślin,
- budowy dróg publicznych,
- wydobywania kopalin,
- wykopywania rowów melioracyjnych i wykopów ziemnych oraz wykonywania odwodnień budowlanych i górniczych,
- lokalizowania zakładów przemysłowych i ferm chowu zwierząt,
- lokalizowania magazynów produktów ropopochodnych i innych substancji chemicznych oraz rurociągów do ich transportu,
- lokalizowania wysypisk i wylewisk odpadów komunalnych i przemysłowych,
- urządzania parkingów i obozowisk oraz mycia pojazdów mechanicznych,
- lokalizowania nowych ujęć wodnych,
- lokalizowania cmentarzy i grzebalni zwierząt.

Eksploatację urządzeń wodociągowych prowadzi Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Rolnych. Ujęcia służące zbiorowemu zaopatrzeniu ludności w wodę wymagają wprowadzenia stref ochrony bezpośredniej, tj. ogrodzenia wokół studni w promieniu 8-10 m. od krawędzi obudowy studni.

Obowiązkiem użytkownika jest wykonanie dokumentacji hydrogeologicznych, które określają zasięg ewentualnych stref ochrony pośredniej i zasady zagospodarowania terenu. Niezależnie od wyznaczenia stref ochrony pośredniej ujęć wód podziemnych zaleca się zachowanie wzmożonego nadzoru sanitarnego obszaru w promieniu ok. 300 m od źródeł wody dla wodociągów zbiorowych, w obrębie którego wyklucza się lokalizowanie inwestycji mogących pogorszyć jakość ujmowanych wód.

Gmina Juchnowiec Kościelny posiada pozwolenia wodnoprawne na eksploatację i pobór wody wydane przez Starostwo Powiatowe w Białymstoku.

- Decyzja Nr RL.IV.62230/15/03 z dnia 30 maja 2003 roku. ważna do 31 maja 2013 roku, dotycząca wodociągu Juchnowiec Kościelny, udziela gminie pozwolenia wodnoprawnego na pobór wód podziemnych oraz odprowadzanie wód popłucznych z ujęcia zlokalizowanego na działce 224/3 w Juchnowcu Kościelnym i ustanawia strefę ochrony bezpośredniej ujęcia o promieniu 8 m. wokół każdej studni uznając wygradzony teren stacji wodociągowej za teren ochrony bezpośredniej. Ze względu na korzystne warunki hydrogeologiczne w aspekcie ochrony wód nie zachodzi potrzeba ustanawiania strefy ochrony pośredniej.
- Decyzja Nr RL.IV.6230/22/03 z dnia 14 lipca 2003 r., ważna do 31 lipca 2013 roku, dotycząca wodociągu Kleosin, udziela gminie pozwolenia wodnoprawnego na pobór wód podziemnych oraz odprowadzanie wód popłucznych z ujęcia zlokalizowanego na terenie miejscowości Kleosin i ustanawia strefę ochrony bezpośredniej o szerokości pasa gruntu 10 m wokół każdej studni licząc od jej środka. W rejonie ujęcia wody wodociągu Kleosin występują korzystne warunki hydrogeologiczne w aspekcie ochrony, dlatego też wyznaczone zostały tylko strefy ochrony bezpośredniej.

- Decyzja Nr RL.IV.62230/14/03 z dnia 30 maja 2003 r. dotycząca wodociągu Wojszki, udziela gminie pozwolenia wodnoprawnego na pobór wód podziemnych oraz odprowadzanie wód popłucznych z ujęcia zlokalizowanego na gruntach wsi Wojszki i ustanawia strefę ochrony bezpośredniej o promieniu 8 m. wokół każdej studni, uznając wygradzony teren stacji wodociągowej za teren ochrony bezpośredniej studni SW – 2 , a wygradzony teren Ośrodka Rehabilitacji za teren ochrony bezpośredniej studni SW –1. Z uwagi na korzystne w rejonie ujęcia warunki hydrogeologiczne nie zachodzi potrzeba ustanawiania stref ochrony pośredniej.
- Decyzja Nr RL.IV.6223/7/02 z dnia 15 kwietnia 2002 r. dotycząca pozwolenia wodnoprawnego na pobór wód podziemnych oraz odprowadzanie wód popłucznych z ujęcia zlokalizowanego na Osiedlu Ignatki ważne do 15.IV.05 i ustanawia strefę ochrony bezpośredniej o promieniu 8 m. wokół każdej studni.

Oczyszczanie i odprowadzanie ścieków sanitarnych

Kanalizacja sanitarna.

Na obszarze gminy Juchnowiec Kościelny kanalizacja sanitarna funkcjonuje w dwunastu miejscowościach:

- **Kleosinie** o długości 10,4 km, do której wykonano 259 podłączeń budynków mieszkalnych jednorodzinnych i 25 bloków Spółdzielni Mieszkaniowych o 833 mieszkaniach. Ścieki odprowadzane są do przepompowni i przetłaczane do kanalizacji sanitarnej m. Białegostoku.
- **Śródlesiu** o długości 3,1 km, do której podłączonych jest 31 budynków mieszkalnych. Ścieki odprowadzane są kanałem tłocznym do Kleosina, a następnie do systemu miejskiego kanalizacji Białegostoku;
- **Olmontach** o długości 5,9 km, z której korzystają mieszkańcy 128 gospodarstw domowych. Ścieki odprowadzane są poprzez Śródlesie i Kleosin do miejskiej sieci kanalizacyjnej Białegostoku;
- **Horodnianach** o długości 2596 m, do której podłączono 47 gospodarstw domowych;
- **Hryniewiczach** o długości 5,8 km, z której korzystają mieszkańcy 71 gospodarstw domowych;
- **Juchnowcu Górnym** o długości 1,8 km, do której podłączonych jest 39 budynków (41 mieszkań). Ścieki odprowadzane są do oczyszczalni ścieków w Juchnowcu Dolnym;
- **Juchnowcu Kościelnym** o długości 2,2 km. Do sieci podłączono 56 budynków. Ścieki odprowadzane są do oczyszczalni w Juchnowcu Dolnym;
- **Juchnowcu Dolnym** o długości 3,6 km. Sieć obsługuje mieszkańców 36 gospodarstw domowych; Ścieki odprowadzane są do oczyszczalni w Juchnowcu Dolnym;
- **Rumekach** o długości 2,1 km.. Sieć obsługuje mieszkańców 23 gospodarstw domowych. Ścieki odprowadzane są do oczyszczalni w Juchnowcu Dolnym;
- **Ogrodnickach** o długości 1,1 km, do której podłączono 12 budynków; Ścieki odprowadzane są do oczyszczalni w Juchnowcu Dolnym;
- **Wólce** o długości 2,9 km o 38 sztukach podłączeń. Ścieki odprowadzane są do oczyszczalni w Juchnowcu Dolnym;
- **W Osiedlu Ignatki** długość kanalizacji sanitarnej wynosi 2,6 km. Istnieje tam 41 podłączeń do budynków mieszkalnych z odprowadzeniem ścieków do gminnej sieci kanalizacyjnej. Właścicielem tych urządzeń jest Spółdzielnia Mieszkaniowa „Krokus” w Dobrzyniówce. Ścieki odprowadzane są gminnym kanałem tłocznym do kanalizacji sanitarnej w Kleosinie i dalej do kanalizacji miejskiej w Białymstoku.

W pozostałych miejscowościach ścieki gromadzone są w urządzeniach lokalnych i wywożone do punktu zlewnego przy oczyszczalni ścieków w Juchnowcu Dolnym lub do punktu zlewnego oczyszczalni w Białymstoku.

Na gruntach wsi: Ignatki, Księżyno i Horodniany ułożony jest kanał tłoczny 2 x o 600 mm wybudowany dla potrzeb byłego Południowego Zespołu Przemysłowego m. Białegostoku. Terytorialnie infrastruktura sanitarna ogarnia obszar północny gminy.

Ogółem w gminie Juchnowiec Kościelny w końcu 2004 roku liczba mieszkań wyposażonych w kanalizację gminną wynosiła w gminie 732, z czego 362 mieszkania znajdowały się w Kleosinie, 91 w Juchnowcu Dolnym, 58 w Śródlesiu, 46 w Juchnowcu Kościelnym, 45 w Ignatkach – Osiedlu, 43 w Hryniewiczach, 41 w Juchnowcu Górnym, po 15 w Olmontach, Rumejkach i Wólce, 5 w Ogrodnickach, 2 w Horodnianach.

Kanalizacja deszczowa

Wraz ze wzrostem udziału powierzchni utwardzonych, w tym głównie powierzchni ulic – nastąpił wzrost długości odcinków sieci kanalizacji deszczowej. Na łączną długość sieci kanalizacji deszczowej, wynoszącej 5,845 km, składają się następujące odcinki:

- w Kleosinie – 5,14 km,
- w Śródlesiu - 0,28 km,
- w Osiedlu Ignatki – 0,22 km,
- w Juchnowcu Górnym – 0,20 km.

Oczyszczalnie ścieków

Komunalne oczyszczalnie ścieków znajdują się w **Juchnowcu Dolnym** i **Śródlesiu**.

Oczyszczalnia ścieków w Śródlesiu została wyłączona z eksploatacji w 2001 roku po wybudowaniu kanału tłoczego łączącego Śródlesie z kanałem w Ignatkach Osiedlu.

Oczyszczalnia ścieków w Juchnowcu Dolnym została oddana do eksploatacji w 1998 roku.

Gmina Juchnowiec Kościelny posiada pozwolenie wodnoprawne na eksploatację urządzeń oczyszczających i odprowadzanie oczyszczonych ścieków do zbiornika – rowu melioracyjnego, a następnie do rzeki Turośniarki (decyzja Starostwa Powiatowego Nr RL. IV. 62230/15/03 z dnia 30 maja 2003 roku, ważna do 31 maja 2013 roku. W decyzji określono dopuszczalną ilość ścieków odprowadzanych do zbiornika: $Q_{d\acute{s}r} = 125 \text{ m}^3/\text{d}$, $Q_{d\text{max}} = 160 \text{ m}^3/\text{d}$ i $Q_{h\text{max}} = 11,4 \text{ m}^3/\text{h}$ oraz dopuszczalne stężenia zanieczyszczeń w odprowadzanych ściekach). Wykonane analizy ścieków wykazały, że stężenia

zanieczyszczeń w ściekach oczyszczonych są niższe od dopuszczalnych, co świadczy o pracy oczyszczalni.

Oczyszczalnia ścieków w **Ignatkach Osiedlu** wybudowana dla potrzeb osiedla mieszkaniowego PGR – Ignatki została przejęta przez Spółdzielnię Mieszkaniową „Krokus” w Dobrzyniówce, obecnie stanowi własność gminy Juchnowiec Kościelny. Jest to oczyszczalnia mechaniczno – biologiczna ze złożami biologicznymi o przepustowości 55 m^3/d . Oczyszczalnia ta w roku 2000 została przez Urząd Gminy w Juchnowcu Kościelnym wyłączona z eksploatacji, zaś sieć kanalizacyjna miejscowości Ignatki Osiedle włączona do wybudowanego przez "AGROS" - Fortuna " kanału tłoczego, którym ścieki odprowadzane są przez Kleosin do miejskiego systemu kanalizacji sanitarnej Białegostoku.

Zakładowe oczyszczalnie ścieków posiadają:

- Dom Pomocy Społecznej w **Czerewkach** (mechaniczno - biologiczną typu "ELJOT" o przepustowości 150 m^3/d), z odprowadzeniem ścieków oczyszczonych do rowu dopływającego do rz. Narwi;
- Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Robót Drogowych w **Hryniewiczach** (mechaniczno - biologiczną ze złożami filtracyjnymi o przepustowości 30 m^3/d), z odprowadzeniem ścieków oczyszczonych do rz. Horodnianki;

- Przedsiębiorstwo Ceramiki Budowlanej w **Kaplanach** (mechaniczno - biologiczną typu "Hydrocentrum" o przepustowości 10 m³/d), z odprowadzeniem ścieków oczyszczonych do rowu melioracyjnego dopływającego do rz. Niewodnica – Czaplina;

Wybudowanie kanalizacji sanitarnej z przepompownią i kanałem tłocznym do m.

Białegostoku w Kleosinie, kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków w Juchnowcu znacznie poprawiło gospodarkę ściekową w gminie. W miejscowościach gdzie rozpoczęto proces przyłączania gospodarstw domowych do kanalizacji sanitarnej podłączonej do oczyszczalni ścieków mieszka około 42,0 % ogółu ludności gminy. Uzyskiwane efekty oczyszczania ścieków są zadowalające. Są to atuty dla rozwoju tych miejscowości. Na pozostałym terenie gminy stan gospodarki ściekowej należy ocenić jako niezadowalający. Ścieki gromadzone w zbiornikach, które często nie są szczelne mogą powodować negatywny wpływ na środowisko w postaci skażenia gleby i wód podziemnych. Zważywszy, że w gminie zwodociągowanych jest 100 % miejscowości, dysproporcja w wyposażeniu w instalacje do poboru wody i odprowadzenia i oczyszczenia ścieków może stanowić barierę w dalszym rozwoju gminy.

Usuwanie i unieszkodliwianie odpadów stałych

Charakterystyka stanu istniejącego

Obecnie gmina nie posiada własnego wysypiska odpadów komunalnych. W ubiegłych latach w gminie wyznaczone zostały planem tereny pod osiem projektowanych wysypisk odpadów stałych dla potrzeb gminy w miejscowościach: Ogrodniczki, Szerenosy, Tryczówka, Bogdanki, Pańki, Koplany, Stanisławowo oraz pod istniejące wysypisko w Janowiczach. Z wymienionych projektowanych wysypisk w terenie nie zostało zrealizowane żadne, a istniejące w Janowiczach zamknięte i zrekultywowane. Odpady usuwane są na teren wysypiska w Hryniewiczach, należącego do miasta Białystok. Gmina wydała zezwolenia na świadczenie usług w zakresie wywozu odpadów stałych przedsiębiorstwom specjalistycznym z Białegostoku: MPO, „Czyścioch” i „Astwa”. Wszystkie miejscowości gminy objęte są systemem selektywnej zbiórki odpadów (SZO).

Rada Gminy w Juchnowcu Dolnym podjęła w dniu 14 sierpnia 1997 roku uchwałę Nr XXVII/201/97 w spr. utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Juchnowiec Dolny.

Wysypisko odpadów stałych dla potrzeb m. Białegostoku

Na obszarze gminy, na gruntach wsi Hryniewicze, znajduje się wysypisko odpadów stałych dla potrzeb Białegostoku . Składa się ono z zespołu działek o powierzchni całkowitej 39,26 ha stanowiącej własność gminy Białystok. W granicach ogrodzenia powierzchnia wysypiska wynosi 26,87 ha. Tereny niezagospodarowane wokół wysypiska zajmują powierzchnię 12,39 ha. W zamierzeniach Gminy Białystok, zgodnie z Wojewódzkim i Miejskimi Planami Gospodarki Odpadami, jest pełne wykorzystanie powierzchni posiadanych działek do celów związanych z zagospodarowaniem stałych odpadów komunalnych.

Zgodnie z obecnie obowiązującą ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz. U. Nr 62 poz.627 z późn. zmian.) Prawo ochrony środowiska *eksploatacji instalacji powodująca wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, emisję hałasu oraz wytwarzanie pól elektromagnetycznych nie powinna, z zastrzeżeniem ust. 3, powodować przekroczenia standardów jakości środowiska poza terenem, do którego prowadzący instalacje ma tytuł prawny* (art. 144 ust. 2).

Natomiast jeżeli w postępowaniu w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, analizy porealizacyjnej albo przeglądu ekologicznego wynika, że mimo zastosowania dostępnych rozwiązań technicznych, technologicznych i organizacyjnych nie mogą być dotrzymane standardy jakości środowiska poza terenem zakładu lub innego obiektu, to dla [...] składowiska odpadów komunalnych, kompostowni [...] tworzy się obszar ograniczonego użytkowania. [...] Obowiązek utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania dla określonego zakładu lub innego obiektu stwierdza się w pozwoleniu na budowę (art. 135). *Jeżeli w związku z funkcjonowaniem instalacji utworzono obszar ograniczonego użytkowania, eksploatacja instalacji nie powinna powodować przekroczenia standardów jakości środowiska poza tym obszarem* (art. 144 ust. 3).

Ponadto eksploatacji instalacji powodująca wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza; wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi; wytwarzanie odpadów, jest dozwolona po uzyskaniu pozwolenia, jeżeli jest ono wymagane (art. 180). Jeżeli eksploatacja instalacji powodowałaby m.in. przekroczenie dopuszczalnych

standardów emisyjnych i/lub przekroczenie standardów jakości środowiska (art. 186 ust. 2 i 3) pozwolenie nie zostanie wydane. Emisja zanieczyszczeń w wielkości przekraczającej standardy emisyjne lub przekraczającej wielkości określone w odpowiednich decyzjach dotyczących emisji substancji lub energii jest zatem niedopuszczalna i podlega karze.

Wnioski: Zgodnie z raportem oddziaływania na środowisko ZUOK w Hryniewiczach nie powoduje emisji hałasu, emisji do powietrza, emisji do wód, emisji do gleb i ziemi oraz emisji pól elektromagnetycznych w wielkościach przekraczających obowiązujące standardy emisyjne lub powodujących przekroczenie standardów jakości środowiska poza terenem zajmowanym przez składowisko i ZUOK. Dlatego też nie ma podstawy prawnej do ustanowienia obszaru ograniczonego użytkowania.

Uciążliwość zapachowa spowodowana istnieniem i pracą ZUOK jest odczuwalna poza jego granicami, jednak w polskich przepisach z zakresu ochrony środowiska nie zostały do tej pory określone standardy zapachowe (obecnie są prowadzone nad tym prace). Ponieważ nie podlegają one regulacji prawa ochrony środowiska, więc nie mogą stanowić podstawy do wyznaczenia stref ochronnych.

Ze względu na uciążliwość dla mieszkańców istnieje potrzeba urządzenia drugiej drogi z Białegostoku do wysypiska z omińnięciem wsi Hryniewicze. Droga ta mogłaby przebiegać po istniejącym śladzie drogi prowadzącej od drogi nr 438, po przecięciu drogi nr 447 przez odcinek lasu do drogi nr 448 (proponowana trasa drogi na rysunku nr 8 stanowiącym załącznik do *Kierunków*).

Zasady usuwania i utylizacji odpadów stałych:

- usuwanie odpadów komunalnych poprzez gminny system usuwania odpadów w oparciu o pojemniki na śmieci i selektywna zbiórkę odpadów oraz bezpośredni wywóz na wysypisko śmieci;
- usuwanie odpadów technologicznych w zależności od ich charakteru – zagospodarowanie zgodne z wymogami ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku *o odpadach* (Dz. U. Nr 62 poz. 628 z późniejszymi zmianami z 1 października 2001 r.)

Wprowadzenie selektywnej zbiórki odpadów w gminie jest znacznym postępem, który dokonał się w gminie w ostatnich latach, jednak gospodarka odpadami nie spełnia jeszcze wszystkich wymogów ochrony środowiska. W gminie nie ma „dzikich wysypisk”, ale obszarami najbardziej na nie narażonymi są okoliczne lasy.

Energetyka

Charakterystyka stanu istniejącego.

Zaopatrzenie województwa podlaskiego w energię elektryczną opiera się na krajowym systemie sieci WN 400 KV we współpracy z systemem energetycznym Białorusi. Zasilanie województwa w energię elektryczną z krajowego systemu elektroenergetycznego dokonywane jest linią WN 400 KV relacji Miłosna k/Warszawy – G.P.Z Narew 400/110 KV k/ Turośni Kościelnej oraz linią WN 220 KV Białoruś „Roś” – Białystok G.P.Z. 1 i linią 220 KV Ostrołęka – Ełk. Transformacja energii z w/w linii na napięcie 110 KV następuje w stacjach transformatorowo – rozdzielczych: z 400/110 KV z 220/110 KV w G.P.Z 1 Białystok za pośrednictwem transformatorów 2 x 160 MVA, oraz z 220 /110 KV w Ełku za pośrednictwem autotransformatorów jw⁷.

Linie przesyłowe elektroenergetyczne WN 110 KV na terenie gminy

Przez gminę przebiega trasa linii WN 110 KV relacji:

GPZ „NAREW” – RPZ – 5 (2 tory)

GPZ „NAREW” – RPZ – 4 (2 tory) } tzw. „pierścień” m. Białystok

GPZ „NAREW” – RPZ Bielsk Podlaski

W/w linie są częścią systemu krajowego i wojewódzkiego. Ich obecność daje ograniczenia w zagospodarowaniu przestrzennym w postaci pasa ochronnego (szer. dla 1-nej linii min – 14,5 m. do istniejącej zabudowy mieszkaniowej). Bliskie sąsiedztwo GPZ „NAREW” w Turośni Kościelnej powoduje, że ilość wyjść liniowych 110 KV może wzrastać w miarę potrzeb województwa. Przez teren gminy Juchnowiec Kościelny przebiega linia kablowa SN 15 KV z RPZ –5 do GPZ „Narew”.

⁷ wg danych z Planu Zagospodarowania Województwa Podlaskiego 2002.

Źródłem zasilania w energię elektryczną gminy są stacje transformatorowo – rozdzielcze 110 /15 KV RPZ – 5, RPZ – 8 i RPZ – 4 w Białymstoku i RPZ w Łapach. Istniejące źródła zasilania w pełni pokrywają zapotrzebowanie mocy i energii elektrycznej gminy. Rozprowadzenie energii elektrycznej do poszczególnych odbiorców odbywa się poprzez układ sieci SN 15 KV.

Główne linie zasilające to;

- RPZ – 8 – Trypucie – Łapy
- RPZ – 4 – Dojlidy Górne – Solniczki – Ryboły
- RPZ – 4 – Dojlidy Górne – Stanisławowo – Hryniewicze – Ignatki – Kleosin,
Łapy – Turośl Dolna – Turośl Kościelna – Simuny – Dorożki – Ryboły

Oprócz w/w linii istnieją jeszcze linie SN 15 kV kablowe z RPZ – zasilające osiedla mieszkaniowe i innych odbiorców na terenie Kleosina.

Poza w/w liniami istnieje szereg odgałęzień od istniejącej linii SN 15 kV napowietrznych głównych – do poszczególnych stacji transformatorowych na terenie całej gminy.

Zakład Energetyczny Białystok S.A. rezerwuje, zgodnie z obowiązującym prawem energetycznym, tereny pod projektowane przez ZEB S.A. następujące inwestycje:

- linie 400 kV relacji Narew – granica RP (wariant I przebiegu),
- linie 110 kV zasilające stację 110/15 kV RPZ Przemysłowy,
- linie 110 kV Narew – Zimnochy – Brańsk,
- stacje transformatorowe 15/0,4 kV,
- linie 15 kV zasilające w/w stacje transformatorowe 15/0,4 kV,
- linie niskiego napięcia.

Podstawowym problemem w zakresie elektroenergetyki jest zsynchronizowanie potrzeb wynikających z rozwoju gminy z możliwościami systemu. Dotyczy to w szczególności rozwoju zurbanizowanych terenów strefy podmiejskiej miasta Białystok.

Ciepłownictwo

Charakterystyka stanu istniejącego

Jak wynika z analizy posiadanych danych w zakresie ciepłownictwa główny do niedawna surowiec do opalania kotłowni - węgiel kamienny – zastępowany jest stopniowo przez inne surowce, jak olej opałowy i gaz ziemny.⁸ Paliwa stałe (węgiel, koks) przyczyniające się do zanieczyszczenia środowiska mają niewielki udział w ogrzewaniu pomieszczeń.

Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej W Białymstoku przesyła ciepło do szeregu budynków użyteczności publicznej i budynków wielorodzinnych⁹.

Istniejące źródła ciepła pokrywają zapotrzebowanie odbiorców. Należy podkreślić zbyt małe wykorzystanie istniejącego na terenie gminy systemu gazowniczego. Stacje redukcyjno – pomiarowe I^o w Stanisławowie, w okolicach wsi Lewickie – dają możliwości rozbudowy systemu, a co za tym idzie poboru mocy do celów grzewczych.

System gazowniczy

Charakterystyka stanu istniejącego

Elementem tranzytowym sieci gazowej jest wybudowany system gazociągów tranzytowych (DN 1400) wysokiego ciśnienia „JAMAL”. Druga nitka gazociągu przebiegać miała w południowej części gminy Juchnowiec. Strefę bezpieczeństwa dla w/w gazociągu przewidziano r = 100 m. od przewodu.

Przebiegająca przez obszar gminy trasa gazociągu wysokiego ciśnienia DN 250 – relacji Białystok – Łapy – Łomża pozwala na zasilenie w gaz przewodowy odbiorców gminy Juchnowiec Kościelny. Według programu gazyfikacji gminy istniejąca stacja redukcyjna w Lewickich jest

⁸ / W Księżynie – szkoła podstawowa, w Juchnowcu Kościelnym – budynki administracyjne UG i szkoła podstawowa, w Księżynie, Ignatkach, Olmontach, Lewickich, Hryniewiczach, Śródlesiu, Juchnowcu Kościelnym i Dolnym - nowe osiedla mieszkaniowe mają ogrzewanie olejowe. Obiekty produkcyjne w Ignatkach (pozostałe po likwidacji Zakładu Mleczarskiego) ogrzewane są gazem ziemnym.

⁹ / W Kleosinie – szkoła podstawowa, Politechnika Białostocka, spółdzielcze budynki wielorodzinne, w Księżynie – szkoła podstawowa podłączone są do sieci ciepłej Białegostoku

w stanie obsłużyć obszar rozciągający się od miejscowości Biele – Rostoły – Simuny do granicy miasta Białystok. Druga stacja redukcyjno-pomiarowa pierwszego stopnia znajduje się w okolicach wsi Stanisławowo. Odbiorcy zamieszkali w Kleosinie, Horodnianach i Ignatkach czerpią gaz z sieci miejskiej Białegostoku. Osiedle domków jednorodzinnych w Kleosinie posiada stację redukcyjno-pomiarową drugiego stopnia i czerpie gaz o niskim ciśnieniu.

Mieszkania wyposażone w gaz sieciowy stanowiły w 2004 roku niemal 23,7% wszystkich mieszkań w gminie Juchnowiec Kościelny. Wyposażenie w gaz sieciowy posiadało w tym czasie 1027 mieszkań, znajdujących się w Horodnianach, Ignatkach, Kleosinie, Solniczkach i Stanisławowie (sołectwa strefy podmiejskiej Białegostoku). System gazownictwa ziemnego województwa podlaskiego zalicza się do najsłabiej rozwiniętych w kraju. Według danych pochodzących ze spisu powszechnego przeprowadzonego w 2002 roku, mieszkania wyposażone w gaz z sieci na wsi w województwie podlaskim stanowiły 2,6 % zasobów mieszkaniowych, podczas gdy wskaźniki ogólnokrajowe wynosiły 17,4 %. Sołectwa zaopatrzone w sieć gazową znajdują się w północnej części gminy. Ilustruje to schemat linii i rozmieszczenia stacji redukcyjnych, które naniesione są na rysunku nr 5 stanowiącym załącznik do uwarunkowań.

Telekomunikacja

Charakterystyka stanu istniejącego

W skład urządzeń telekomunikacyjnych wchodzi:

- kanalizacja teletechniczna wraz z kablami światłowodowymi i kablami miedzianymi,
- kable telekomunikacyjne doziemne światłowodowe, miedziane, szafki kablowe, studnie kablowe telekomunikacyjne, słupki i słupy telekomunikacyjne,
- kable telekomunikacyjne doziemne magistralne, rozdzielcze, abonenckie i napowietrzne.

Na system telekomunikacyjny gminy składa się:

- linia światłowodowa relacji Białystok – Hryniewicze – Juchnowiec Kościelny;
- linia światłowodowa relacji Białystok – Kleosin – Łapy (Turośń Kościelna – Trypucie) i dalej kierunek Warszawa;

Centrale RDLU Juchnowiec (pojemność 864) i Kleosin (pojemność 2464) obsługiwana jest linią kablową światłowodową, natomiast centrala w Bogdankach (moduł wyniesiony DCS 20 o pojemności 360) – obsługiwana jest kablem miedzianym doziemnym i podwieszonym na słupach telekomunikacyjnych. W miejscowości Hryniewicze (osiedle Śródlesie) postawiono w 2004 roku jednostkę ONU obsługiwaną kablem światłowodowym relacji Białystok – Juchnowiec Kościelny.

8. Sytuacja demograficzno-społeczna

Zaludnienie

Według danych Urzędu Gminy z 2005 r. w gminie Juchnowiec Kościelny mieszka 12 940 osób. Pod względem liczby ludności gmina zajmuje pierwsze miejsce wśród 90 gmin wiejskich województwa podlaskiego.

Największym - pod względem liczby ludności - sołectwem w gminie, a także w województwie podlaskim jest Kleosin, liczący 4 751 osób. Siedem sołectw posiada więcej niż 350 mieszkańców (Księżyno - 690, Olmonty - 460, Lewickie - 439, Juchnowiec Kościelny - 436, Koplany - 370, Hryniewicze - 333, Juchnowiec Dolny - 356). Sołectwa te położone są w północnej i środkowej części gminy. Blisko Białegostoku.

Na 1 km² w gminie przypada średnio 75 mieszkańców. W 14 sołectwach wskaźnik gęstości zaludnienia jest wyższy od przeciętnej dla gminy. Są to sołectwa: Brończany, Hryniewicze, Ignatki Osiedle, Juchnowiec Górny, Juchnowiec Kościelny, Koplany, Księżyno, Księżyno Kolonia, Lewickie, Ogródniczki, Solniczki, Stanisławowo, Śródlesie.

Najwyższą gęstość zaludnienia ma sołectwo Kleosin, gdzie na 1 km² przypada 13 198 osób oraz Księżyno - 1 408 osób. W najsłabiej zaludnionym sołectwie Zaleskie na 1 km² przypada tylko 7 mieszkańców.

Według danych GUS z 2003 r. średnia gęstość zaludnienia gminy, wynosząca 75 mieszkańców na 1 km², jest znacznie wyższa od średniej gęstości zaludnienia terenów wiejskich województwa podlaskiego (31 mieszkańców na 1 km²), jak również terenów wiejskich powiatu białostockiego (26 mieszkańców na 1 km²).

Od zakończenia II Wojny Światowej liczba mieszkańców gminy wzrosła z 7 730 w 1946 r. do 12 940 w 2005 r., tj. o 67%. Zmiany w liczbie ludności w poszczególnych okresach były następujące: w latach 1946 - 1960 nastąpił spadek liczby mieszkańców, w latach 1960 - 1991 - wzrost, w latach 1991 - 1992 - spadek, a od 1992 r. - systematyczny wzrost. W okresie 1970 - 2005 zaludnienie 16 sołectw zwiększyło się (w granicach od 8 osób w Horodnianach i Olmontach do 3 950 w Kleosinie), a w 27 sołectwach liczba mieszkańców zmniejszyła się (w granicach od 1 osoby w Niewodnicy Nargilewskiej Kolonii do 305 osób w sołectwie Wojszki).

Przyrost liczby mieszkańców gminy do 1996 r. wynika z dodatniego salda migracji oraz dodatniego przyrostu naturalnego. W 1997 r. i 2003 r. wystąpił ujemny przyrost naturalny, ale jednocześnie wzrosło dodatnie saldo migracji.

Zmiany w rozmieszczeniu ludności w latach 1970 – 2005

Lp.	Nazwa sołectwa	Pow. w ha	Liczba ludności		Gęstość zaludnienia	Zmiany w zaludnieniu
			1970	2005	2005	1970 - 2005
1	2	3	4	5	6	7
1.	Baranki	584	269	130	22	- 139
2.	Biele	550	231	158	29	- 73
3.	Bogdanki	295	142	89	30	- 53
4.	Bronczany	191	272	239	125	- 33
5.	Czerewki	290	178	174	60	- 4
6.	Dorożki	619	253	149	24	- 104
7.	Hermanówka	668	238	148	22	- 90
8.	Hołówki Duże	416	314	182	44	- 132
9.	Hołówki Małe	356	172	102	29	- 70
10.	Horodniane	290	202	210	72	+ 8
11.	Hryniewiczze	337	242	366	109	+ 124
12.	Ignatki	400	201	274	68	- 73
13.	Ignatki Osiedle	89	-	401	451	+ 401
14.	Janowicze	524	208	129	25	- 79
15.	Janowicze – Kolonia	187	85	49	26	- 36
16.	Juchnowiec Górny	120		309	257	
17.	Juchnowiec Dolny	530	522	356	67	- 166
18.	Juchnowiec Kość.	105	273	127	121	- 146
19.	Kleosin	36	801	4751	13198	+ 3950
20.	Klewinowo	969	430	256	26	- 174
21.	Koplany	282	259	217	77	- 42
22.	Koplany Kol.	242	124	153	63	+ 29
23.	Księżyno	49	403	690	1408	+ 287
24.	Księżyno Kolonia	90	305	128	142	- 177
25.	Kożany	110	73			
26.	Lewickie	393	279	311	126	+ 32
27.	Lewickie Kolonia	367	108	141	38	+ 33
28.	Niewodnica Nargilewska	110	59	74	67	+ 15
29.	Niewodnica Nargil. Kol.	564	112	111	20	- 1
30.	Ogrodniczki	113	60	89	79	+ 29
31.	Olmonty	822	452	460	56	+ 8
32.	Pańki	264	94	38	14	- 56
33.	Rostołty	699	320	133	19	- 187
34.	Rumejki	358	164	155	43	- 9

35.	Simuny	317	167	101	32	- 66
36.	Solniczki	242	125	210	87	+ 85
37.	Stacja Lewickie	204		128	63	+ 128
38.	Stanisławowo	152	108	180	118	+ 72
39.	Szerenosy	738	203	161	22	- 42
40.	Śródlesie	47	-	196	417	+ 196
41.	Tryczówka	464	254	123	26	- 125
42.	Wojszki	1226	525	220	18	- 305
43.	Wólka	290	158	118	41	- 40
44.	Zajączki	550	122	155	28	+ 33
45.	Zaleskie	308	47	23	7	- 24
46.	Złotniki	561	246	112	20	- 134
	Ogółem	17.178	9.800	12.940	75	

Struktura ludności według płci i wieku

Wskaźnik liczby kobiet na 100 mężczyzn od 1990 r. utrzymuje się na poziomie 101 - 102. Według danych NSP 2002 na 100 mężczyzn w gminie przypadają 102 kobiety, podczas gdy średnio na terenach wiejskich województwa podlaskiego 98 kobiet, a na terenach wiejskich powiatu białostockiego 100 kobiet.

Struktura ludności według wieku jest bardziej korzystna w gminie Juchnowiec Kościelny niż na terenach wiejskich województwa podlaskiego oraz na terenach wiejskich powiatu białostockiego. Według danych GUS z 2003 r. udział ludności w wieku nieprodukcyjnym w gminie wynosił 25,0%, w wieku produkcyjnym - 60,0%, w wieku poprodukcyjnym - 15,0% (na terenach wiejskich województwa podlaskiego odpowiednio: 24,1%, 54,9%, 21,0%, a na terenach wiejskich powiatu białostockiego: 23,1%, 57,8%, 19,1%). Na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada w gminie Juchnowiec Kościelny 66,8 osób w wieku

nieprodukcyjnym, podczas gdy na obszarach wiejskich województwa podlaskiego - 82,2 a na obszarach wiejskich powiatu białostockiego - 72,9

Wykształcenie mieszkańców

Na podstawie danych NSP 2002 można stwierdzić, że poziom wykształcenia mieszkańców gminy Juchnowiec Kościelny jest wyższy niż przeciętny poziom wykształcenia ludności zamieszkałej na terenach wiejskich województwa podlaskiego, a także wyższy od przeciętnego poziomu wykształcenia mieszkańców powiatu białostockiego (łącznie z miastami). W 2002 r. 37,4% ludności gminy posiadało wykształcenie średnie i wyższe (w tym 8,1% - wykształcenie wyższe), 2,7% - policealne i 26,6% - średnie. W tym samym roku średnio na obszarach wiejskich województwa podlaskiego tylko 23,4% ludności miało wykształcenie średnie i wyższe (w tym 3,5% - wykształcenie wyższe), 1,8% - policealne i 18,1% - średnie. Natomiast średnio w całym powiecie białostockim 35,2% ludności legitymowało się wykształceniem średnim i wyższym (w tym 6,4% wykształceniem wyższym), 2,9% - policealnym i 25,9% - średnim. Grupa ludności z wykształceniem podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia szkolnego stanowiła w gminie Juchnowiec Kościelny 8,0% ogółu mieszkańców, na obszarach wiejskich województwa podlaskiego - 11,1%, a w całym powiecie białostockim (łącznie z miastami) - 7,7%.

Rynek pracy

Zasoby pracy

Według danych NSP 2002 grupa ludności aktywnej zawodowo w gminie (tj. pracujący i bezrobotni aktywnie poszukujący pracy) liczyła 5 562 osoby i stanowiła 58,9% ogółu mieszkańców. Udział osób pracujących (4 521) w liczbie ludności ogółem wynosił 47,9%. Wskaźnik aktywności zawodowej ludności gminy Juchnowiec Kościelny (58,9%) był wyższy od średniego wskaźnika aktywności zawodowej ludności zamieszkałej na terenach wiejskich województwa podlaskiego (57,3%).

Miejsca pracy

Na terenie gminy Juchnowiec Kościelny znajdowało się ponad 2 630 miejsc pracy. 1 036 osób w wieku 15 lat i więcej (dane z 2002 r.) pracowało w swoich gospodarstwach rolnych. 53 osoby zatrudniały się u właścicieli gospodarstw rolnych (2003 r.). 1 540 osób pracowało poza rolnictwem (dane z 2003 r.) - w firmach zatrudniających więcej niż 9 osób.

Bezrobocie

Według danych NSP w 2002 r. w gminie było zarejestrowanych 1 041 bezrobotnych, w tym 539 mężczyzn (52%) i 502 kobiety (48%). 456 osób pozostawało bez pracy więcej niż 12 miesięcy. Przeważająca liczba bezrobotnych to osoby z wykształceniem średnim (40%) i zasadniczym zawodowym (39%).

Stopa bezrobocia w gminie, wynosząca w 2002 r. 18,7% była wyższa niż przeciętna na obszarach wiejskich województwa podlaskiego (12,3%).

W indywidualnych gospodarstwach rolnych w gminie występuje bezrobocie ukryte. Biorąc za podstawę zatrudnienia pożądane i najbardziej ekonomiczne zatrudnienie 13-14 osób na 100 ha użytków rolnych, nadwyżkę osób pracujących w rolnictwie można oszacować na 260 - 360 osób (według danych NSP 2002).

Perspektywy rozwoju demograficznego

Dotychczasowy rozwój ludności w gminie Juchnowiec Kościelny charakteryzują pozytywne zjawiska, a mianowicie:

- sukcesywny wzrost liczby mieszkańców w wyniku migracji przy utrzymującym się na ogół dodatnim przyroście naturalnym (z wyjątkiem niektórych lat),
- utrzymująca się nieznaczna przewaga kobiet w stosunku do mężczyzn,
- korzystna struktura mieszkańców według wieku i relatywnie wysoki obecnie udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym,
- lepsze - w porównaniu z pozostałymi gminami wiejskimi powiatu białostockiego i województwa podlaskiego - wykształcenie mieszkańców.

Uwzględniając postępujący rozwój funkcji mieszkaniowej i pozarolniczej działalności gospodarczej należy się spodziewać dalszego wzrostu zaludnienia gminy. Koncentracja ludności powiększała się będzie nadal w sołectwach położonych w północnej i środkowej części gminy. Natomiast w południowym obszarze gminy należy się spodziewać dalszego wyludniania się niektórych wsi w związku z zaprzestaniem produkcji rolnej.

W najbliższych latach można się spodziewać wzrostu liczby ludności w wieku produkcyjnym i zmniejszania się grupy ludności w wieku przedprodukcyjnym.

Trudna sytuacja na lokalnym rynku pracy, przy wysokiej stopie bezrobocia oraz ukrytym bezrobociu w gospodarstwach rolnych, może ulec poprawie tylko w przypadku

przedsiębiorczości społeczności lokalnej. Podejmowanie nowych inicjatyw gospodarczych będzie zależało od dalszego wzrostu poziomu wykształcenia ludności.

9. Sfera gospodarcza

Działalność gospodarcza

Ogólna charakterystyka gospodarki

59% (1 540 osób) zatrudnionych na terenie gminy Juchnowiec Kościelny pracuje w pozarolniczych działach gospodarki narodowej a 41% (1 089 osób) - w rolnictwie.

W 2003 r. struktura pracujących poza rolnictwem kształtowała się następująco:

- przemysł i budownictwo - 688 osób, tj. 44,7% (na terenach wiejskich w powiecie 38,0%),
- usługi rynkowe - 359 osób, tj. 23,3% (na terenach wiejskich powiatu - 26,0%),
- usługi nierynkowe - 493 osoby, tj. 32,0% (na terenach wiejskich powiatu - 33,0%).

Według danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2002 r. pracujący w wieku 15 lat i więcej wyłącznie lub głównie w swoim gospodarstwie rolnym liczyli 1 036 osób. W latach 1996 - 2002 liczba pracujących w swoich gospodarstwach rolnych nie uległa zmianie. Według Powszechnego Spisu Rolnego z 1996 r. 1 033 osoby utrzymywały się głównie lub wyłącznie z pracy w swoim gospodarstwie rolnym.

W gospodarce gminy dominuje sektor prywatny, obejmujący 1 579 indywidualnych gospodarstw rolnych (według danych PSP 2002) oraz 1 045 prywatnych podmiotów gospodarki narodowej (według danych GUS z 2003 r.).

Tylko 2 gospodarstwa rolne (Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w Doróżkach i Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w Czerewkach) oraz 14 podmiotów gospodarczych należy do publicznego sektora własności.

Rolnictwo

Warunki produkcji rolnej

Gmina usytuowana jest w dwóch regionach glebowo-rolniczych:

- zabłudowskim (część północna i środkowa gminy) - o znacznym zróżnicowaniu gleb, w którym wśród gruntów ornych przeważają gleby kompleksów żytniego słabego z dużym udziałem gleb kompleksu pszennego dobrego, a wśród użytków zielonych przeważają łąki i pastwiska średniej jakości ,
- narwiańskim (część południowa gminy) - typowo dolinnym z przewagą użytków zielonych.

Struktura własności i wielkość gospodarstw rolnych (według siedziby użytkownika gospodarstwa)

W gospodarce rolnej gminy dominują indywidualne gospodarstwa rolne. Według danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2002 r. w ich posiadaniu znajdowało się 11 899 ha gruntów (93,4% powierzchni gospodarstw rolnych w gminie) i 9 965 ha użytków rolnych (93,0% ogółu użytków rolnych w gminie)..

W stosunku do 1996 r. liczba indywidualnych gospodarstw rolnych wzrosła o 81 (z 1 498 do 1 579), ich powierzchnia zwiększyła się z 11 676 ha do 11 899 ha (o 1,9%) a powierzchnia użytków rolnych w indywidualnych gospodarstwach rolnych wzrosła z 9 523 ha do 9 965 ha (o 4,6%).

Średnia wielkość gospodarstw indywidualnych wynosiła w 2002 r. 7,5 ha i była nieznacznie niższa niż w 1996 r. (7,8 ha).

W gminie przeważają małe gospodarstwa rolne. W 2002 r z ogólnej liczby 1 579 indywidualnych gospodarstw rolnych 264 (16,7%) mieściło się w grupie obszarowej do 1 ha a 665 (42,1%) w grupie 1-5 ha. Gospodarstw średniej wielkości było 341 (21,6%) a dużych 309, w tym o powierzchni 10 - 15 ha - 174 (11,0%) i o powierzchni większej niż 15 ha - 135 (8,5%). W stosunku do 1996 r. zwiększył się udział - w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych - gospodarstw małych o powierzchni 1 - 5 ha (z 30,4% do 42,1%) oraz gospodarstw dużych o powierzchni większej niż 15 ha (z 7,5% do 8,5%).

Rozmiary i struktura produkcji rolnej

Struktura agrarna gminy na tle struktury agrarnej województwa podlaskiego i powiatu białostockiego - według danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2002 r. - przedstawiała się następująco:

- powierzchnia użytków rolnych - 11 937 ha, tj. 83,9% powierzchni ogólnej gospodarstw rolnych (w woj. podlaskim - 84,4%, w powiecie białostockim - 81,3%),
- grunty orne - 8 185 ha, tj. 57,5% powierzchni ogólnej gospodarstw rolnych (w woj. podlaskim - 54,2%, w powiecie białostockim - 49,5%),
- użytki zielone - 3 665 ha, tj. 25,8% powierzchni ogólnej gospodarstw rolnych (w woj. podlaskim - 29,8% , w powiecie białostockim - 31,4%),
- sady - 87 ha, tj. 0,6% powierzchni ogólnej gospodarstw rolnych (w woj. podlaskim - 0,4%, w powiecie białostockim - 0,5%).

W latach 1998 - 2002 zmniejszyła się powierzchnia użytków rolnych z 12 604 do 11 937 ha, czyli o 5,3%. Zmniejszyła się powierzchnia użytków zielonych z 4 381 ha do 3 665 ha, tj. o 16,3%. Wzrosła natomiast powierzchnia sadów z 61 ha do 87 ha, tj. o 42,6%, a także nieznacznie zwiększyła się powierzchnia gruntów ornych - z 8 162 do 8 185 ha (o 0,3%). Udział użytków rolnych w ogólnej powierzchni gminy zmniejszyła się (w latach 1998 - 2002 z 73,2% do 69,4%). Zmiany te świadczą o urbanizacji gminy oraz przemianach w gospodarce rolnej w kierunku intensywnej produkcji roślinnej.

Dominujący udział w zasiewach mają zboża. W 2002 r. zajmowały one 82,6% powierzchni zasiewów ogółem w gminie (w tym zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi - 78,2%). Wśród zbóż najważniejszymi są kolejno: pszenica, żyto, pszenżyto, owies, jęczmień. Udział ziemniaków w powierzchni zasiewów ogółem wynosił w 2002 r. 8%, roślin przemysłowych - 3,7% (głównie buraków cukrowych), pastewnych - 3,2%, pozostałych - 2,5% (w tym warzyw - 1,8%).

W czasie Spisu w 2002 r.. w gospodarstwach rolnych w gminie zanotowano następujące ilości zwierząt gospodarskich:

- bydło ogółem - 3 953 sztuki (w 1996 r. - 5 054 szt.)
- trzoda chlewna - 7 575 sztuk (w 1996 r. - 4 718 szt.)
- owce - 162 (w 1996 r. - 357 szt.)
- kozy - 140 (w 1996 r. - 154 szt.)
- konie - 197 (w 1996 r. - 473 szt.)
- króliki - 284 (w 1996 r.- 387 szt.)
- drób ogółem - 206 165 (w 1996 r. - 38 430 szt.).

W 2002 r. na 100 ha użytków rolnych przypadało w gminie 33,1 sztuk bydła (w woj. podlaskim - 59,9) i 63,5 sztuk trzody chlewnej (w woj. białostockim - 80,2%). Wskaźniki te były wyższe w 1996 r. i wynosiły w gminie odpowiednio: 52,2 i 48,7.

W stosunku do 1996 r. w gminie nastąpił znaczny spadek hodowli bydła i trzody chlewnej i mniejszy owiec, koni, a także kóz i królików. Rozwinęła się natomiast hodowla drobiu.

Wyposażenie techniczne rolnictwa

W 2002 r. 1371 gospodarstw rolnych (63,9% ogółu gospodarstw rolnych) było wyposażonych w budynki i budowle gospodarcze, w tym w:

- stodoły - 1 036 (48,3%)
- obory - 570 (26,6%)
- chlewnie - 418 (19,5%)
- budynki wielofunkcyjne - 376 (17,5%)
- kurniki - 323 (15,1%).

Rolnicy w gminie Juchnowiec Kościelny inwestowali głównie w budynki gospodarcze. W ciągu 12 miesięcy poprzedzających Spis Rolny w 2002 r. 89 gospodarstw poniosło wydatki

na budowę, remont lub modernizację budynków gospodarczych. W tym samym okresie 59 gospodarstw rolnych zainwestowało w zwiększenie stada podstawowego i zmianę kierunku produkcji zwierzęcej, a 29 gospodarstw w nowe nasadzenia i zmianę kierunku produkcji roślinnej.

Instytucje z "otoczenia agrobiznesu"

Rozwój rolnictwa w gminie Juchnowiec Kościelny w kierunku dostosowania do wymagań UE zależy w znacznym stopniu od wsparcia ze strony instytucji prowadzących kształcenie i doradztwo. Instytucje takie koncentrują się w Białymstoku.

Na terenie gminy Juchnowiec Kościelny na rzecz obsługi rolnictwa działały następujące jednostki gospodarcze:

- Spółdzielnia Kółek Rolniczych w Juchnowcu Kościelnym,
- Spółdzielnia Producentów Mleka "Turośnianka" w Juchnowcu Kościelnym,
- Baza Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Dorózkach,
- Baza Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Czerewkach,
- Lecznica zwierząt w Juchnowcu Górnym.

Spółdzielnia Producentów Mleka, która jest grupą producentów utworzoną przez miejscowych rolników w celu utrzymania opłacalności produkcji mleka, dzięki prowadzeniu negocjacji w sprawie cen mleka z ich odbiorcami, odgrywa znaczącą rolę w rolnictwie gminy.

Leśnictwo

Według danych GUS z 2003 r. lasy w gminie Juchnowiec Kościelny zajmują powierzchnię 2 731,1 ha, tj. 15,9% powierzchni ogólnej. Przeważają lasy prywatne (82,8 % ogólnej powierzchni lasów). Lasy publiczne stanowią tylko 17,2% powierzchni ogólnej lasów. Lesistość gminy Juchnowiec Kościelny (15,9%) jest mniejsza niż przeciętna w powiecie białostockim (39 %) i w województwie podlaskim 29,7%).

W drzewostanie lasów dominuje sosna z niewielką domieszką brzozy, świerka i dębu. Na siedliskach olsowych głównie występuje olcha z domieszką świerka, osiki i brzozy. Gospodarka leśna (w tym produkcja surowca drzewnego) prowadzona jest w oparciu o plany urządzenia lasów i gospodarstw leśnych.

Powierzchnia lasów i gruntów leśnych zmniejszyła się w ostatnich latach - z 3 094 ha w 1987 r. do 2 919 ha w 1998 r. i 2 731,1 ha w 2003 r. W 2003 r. 5,7 ha gruntów nieleśnych zostało zalesionych.

Nieruchomości gminne

Gmina jest właścicielem gruntów o łącznej powierzchni 512, 1873 ha, co stanowi 3% jej ogólnej powierzchni.

Struktura gruntów gminnych przedstawia się następująco:

- grunty pod budynkami komunalnymi - 11,0732 ha (2,2%)
- grunty budowlane - 69,1856 ha (13,5%)
- grunty rolne - 26,0507 ha (5,1%)
- grunty rekreacyjne - 20,9990 ha (4,1%)
- drogi - 320,0913 ha (62,5%)
- kopalnie (piasku, żwiru, gliny) - 39,1392 ha (7,6%)
- grzebowiska zwierząt - 5,9900 ha (0,01%)
- pozostałe - 19,6583 ha (4,0%).

Zasób gruntów budowlanych o powierzchni 69,1856 ha umożliwia gminie realizację inwestycji komunalnych. Część z tych gruntów (o powierzchni 7,9135 ha) przeznaczono pod budownictwo mieszkaniowe.

Stan finansów lokalnych

Struktura dochodów budżetu gminy Juchnowiec Kościelny w 2003 r. przedstawiała się następująco:

- dochody ogółem - 17 481,6 tys. zł (100,0%)
- dochody własne - 8 433,4 tys. zł (48,2%)

- dotacje i subwencje - 8 711,1 tys. zł (49,8%)
- środki z innych źródeł - 337,1 tys. zł (2,0%)

Struktura ta jest podobna do przeciętnej struktury budżetów gmin wiejskich w powiecie białostockim (dochody własne - 48,4%, dotacje i subwencje - 49,6%, inne środki - 2,1%). Dochody na 1 mieszkańca w gminie wynoszą 1 376 zł i są niższe niż przeciętne na terenach wiejskich powiatu białostockiego (1 479 zł) i w całym województwie podlaskim (1 398 zł). Natomiast dochody własne na 1 mieszkańca gminy o wysokości 664 zł są porównywalne z dochodami na 1 mieszkańca terenów wiejskich w powiecie białostockim (669 zł) i wyższe od przeciętnych w województwie podlaskim (492 zł).

Wydatki w budżecie gminy w 2003 r. kształtowały się w poszczególnych działach następująco:

- Gospodarka mieszkaniowa	- 193,8 tys. zł (1,1%)
- Administracja publiczna	- 1 777,2 tys. zł (10,3%)
- Oświata i wychowanie	- 6 757,9 tys. zł (9,3%)
- Ochrona zdrowia	- 73,9 tys. zł (0,4%)
- Opieka społeczna	- 1 394,0 tys. zł (8,1%)
- Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	- 1 006,5 tys. zł (5,8%)
- Kultura i ochrona dziedzictwa kulturowego	- 192,7 tys. zł (1,1%)
- Kultura fizyczna i sport	- 118,0 tys. zł (0,7%)
-	-
- Ogółem	- 17 207,8 tys. zł (100,0%)

Najwięcej wydatków gmina Juchnowiec Kościelny, podobnie jak pozostałe gminy wiejskie w powiecie białostockim, ponosi na oświatę i wychowanie (39,3%). Drugą w kolejności

wysokości wydatkowania jest administracja publiczna (przede wszystkim Urząd Gminy) - 10,3%. Trzecią dziedziną jest opieka społeczna. Zauważalne są kwoty wydatkowane z budżetu gminy na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska (5,8%).

Wydatki na 1 mieszkańca w gminie w 2003 r. wyniosły 1 354 zł i były niższe od odpowiednich wskaźników dla terenów wiejskich powiatu białostockiego (1 494 zł) oraz dla całego województwa podlaskiego (1 421 zł).

Nakłady inwestycyjne w 2003 r. wyniosły w gminie 4 912,2 tys. zł, co stanowiło znaczną część budżetu - 28,5%. Wydatki inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy wyniosły 387 zł i były wyższe od przeciętnych wskaźników dla terenów wiejskich powiatu białostockiego (328 zł), jak również dla województwa podlaskiego (293 zł).

Pozarolnicza działalność gospodarcza

Z ogólnej liczby 1 059 podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w 2003 r. w Systemie REGON 871 (82%) to zakłady prowadzone przez osoby fizyczne. Spółek cywilnych w 2003 r. na terenie gminy było 70, a spółek handlowych - 44, w tym 4 z udziałem kapitału zagranicznego.

Najwięcej podmiotów gospodarczych prowadziło działalność w handlu i naprawach - 376. Działalność przemysłową prowadziły 123 podmioty, w tym 121 przetwórczą. Znaczną była liczba podmiotów zajmujących się obsługą nieruchomości i firm - 112 oraz transportem i gospodarką magazynową - 111. 43 firmy prowadziły pośrednictwo finansowe, a 17 firm - hotele i restauracje. 35 pozostałych podmiotów gospodarczych działało w rolnictwie, łowiectwie i leśnictwie (dane GUS z 2003 r.).

Poziom przedsiębiorczości w gminie był relatywnie wysoki. W 2003 r. na 1 000 mieszkańców przypadało 68 zakładów osób fizycznych, podczas gdy w całym województwie podlaskim wskaźnik ten wynosił 66, a w powiecie białostockim 55. Wskaźnik liczby spółek na 1 000 mieszkańców w 2003 r. wyniósł w gminie 8,9, natomiast w województwie podlaskim 8,2, a w powiecie białostockim 5,5 (na terenach wiejskich powiatu białostockiego 2,7).

Według danych Urzędu Gminy obecnie na terenie gminy działają 953 zakłady osób fizycznych, z których 901 (94,5%) prowadzi działalność handlową i usługową, a 52 (5,5%) - działalność produkcyjną. Zakłady osób fizycznych koncentrują się w północnej części gminy w następujących sołectwach: Kleosin - 392, Księżyno - 75, Hryniewicze - 46, Horodniany - 39, Olmonty - 39, Śródlesie - 32, Ignatki - 26, Ignatki Osiedle - 22, Solniczki - 25 oraz w Juchnowcu Dolnym - 25.

Do ważniejszych jednostek gospodarczych zlokalizowanych w gminie Juchnowiec Kościelny należy zaliczyć:

- firmę KAN w Kleosinie, produkującą nowoczesne systemy grzewcze i wodne,
- Przedsiębiorstwo Ceramiki Budowlanej w Koplanych, produkujące cegłę,
- LECH zakład w Ignatkach Osiedlu,
- Zakład Akcesoriów Meblowych AS w Kleosinie ul. Zdrojowa,
- firmę SUPERBRUK w Hryniewiczach, produkującą kostkę brukową,
- firmę WIPROBET w Hołówkach Małych, produkującą kostkę brukową,
- PPHU VEGA MEBLE w Księżynie, prowadzące produkcję i sprzedaż mebli,
- Firmę CHM w Lewickich, produkującą sprzęt medyczny (chirurgiczny),
- Miejskie Przedsiębiorstwo Robót Drogowych w Hryniewiczach, prowadzące budowę i naprawę dróg,
- Rolniczą Spółdzielnię Produkcyjną w Dorożkach, zajmującą się tuczem trzody chlewnej,
- Spółdzielnię Usług Rolniczych w Juchnowcu Górnym, prowadzącą usługi dla rolników oraz firmy powstałe po likwidacji mleczarni w Ignatkach.

Turystyka

Bazę turystyczną w gminie tworzą następujące podmioty gospodarcze: hotel "Trzy sosny" w Ignatkach, hotel "Kleosin" w Kleosinie, pensjonat "Nad Potokiem" w Klewinowie, gospodarstwo agroturystyczne "Wodnik" w Horodnianach oraz Ośrodek Hodowlano-Jeździecki "Małwid" w Stacji Lewickie i Klub Jeździecki "Białystok" w Ignatkach.

Obiekty sakralne w:

Juchnowcu Kościelnym: kościół parafialny p.w. Św. Trójcy,
Klewinowie – kaplica,
Koplanach – kaplica p.w. Przemienienia Pańskiego,
Kozanach—cerkiew prawosławna p.w. Podwyższenia Świętego Krzyża, kapliczka ze źródłem p.w. Matki Boskiej Koząńskiej,
Kleosinie – Dom Księży Werbistów, Dom Sióstr Eucharystek,
Solniczkach – kapliczka,
Szerenosach – kaplica p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa,
Wojszkach – kaplica prawosławna,
Zajączkach – kapliczka prawosławna ze źródłem,
Złotnikach - kapliczka prawosławna p.w. Św. Jana Złotoustego.

Cmentarze w: Juchnowcu Kościelnym, Ignatkach, Kozanach, Szerenosach, Bielach (zamknięty), Tryczówce i Księżynie.

Inne usługi i urzędnienia to:

- Remizy OSP w Czerewkach, Dorożkach, Hermanówce, Hołówkach Dużych, Janowiczach, Juchnowcu Dolnym, Koplanach, Lewickich, Rostołtach, Szerenosach, Tryczówce, Wojszkach i Złotnikach.
- Urzędy pocztowe w Juchnowcu Kościelnym i Kleosinie,
- Administracja i instytucje finansowe: Urząd Gminy, Komisariat Policji i Bank Spółdzielczy w Juchnowcu Kościelnym i w Kleosinie, filia Komisariatu Policji w Kleosinie.

Perspektywy rozwoju gospodarczego

Przemiany dokonujące się w ostatnich latach w gospodarce gminy są korzystne. Świadczy o tym prywatyzacja gospodarki, wzrost liczby miejsc pracy poza rolnictwem, rosnąca liczba podmiotów gospodarczych, intensyfikacja produkcji rolnej (zmniejszanie upraw roślin mało pracochłonnych a wzrost produkcji sadowniczej i warzywniczej).

W gminie występują korzystne warunki rozwoju gospodarczego, a przede wszystkim:

- dobry stan środowiska przyrodniczego, przyczyniający się do produkcji rolnej o odpowiedniej jakości, do rozwoju produkcji ekologicznej oraz agroturystyki,
- występowanie lokalnych surowców mineralnych, leśnych i rolniczych, które mogą być wykorzystane przez miejscowe zakłady produkcyjne,
- bliskość chłonnego rynku zbytu w Białymstoku oraz w krajach za wschodnią granicą.

Dalszy wielofunkcyjny rozwój gminy wymaga wsparcia ze strony odpowiednich instytucji z tzw. "otoczenia biznesu", działających na szczeblu powiatowym i wojewódzkim. Rolą gminy jest natomiast tworzenie warunków do rozwoju działalności gospodarczej poprzez:

- racjonalną gospodarkę terenami,
- modernizację i budowę infrastruktury technicznej i drogowej,

- rozwój infrastruktury społecznej, a także racjonalną gospodarkę finansową.

10. Planistyczne instrumenty urbanistyczne gminy

Plany zagospodarowania przestrzennego

Wykaz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, których ustalenia zostały zrealizowane:

- m. plan ogólny z. p. gm. Juchnowiec Dolny zatw. Uchwałą Nr III/11/88 GRN z 29.12.1988 r. (Dz. Urz. Nr 2 poz. 16 z późniejszymi zmianami z lat: 1988, 1990, 1991, 1992, 1994, 1996, 1997),
- m. plan szczegółowy zespołu wsi Juchnowiec Dolny i Juchnowiec Kościelny zatw. Uchwałą Nr VI/12/90 RG z 29.07.1990 r. (Dz. Urz. Nr 22/90 poz. 255 z 1994 r. Nr 8 poz. 39),
- m. plan szczegółowy z. p. zespołu wsi Kleosin, Księżyno, Horodniany, PGO Ignatki zatw. Uchwałą Nr III/10/88 GRN z 29.12.1988 r. (Dz. Urz. Nr 2/89 poz. 15 z późniejszymi zmianami),
- m. plan szczegółowy terenów mieszkaniowych (os. Śródleśie) w Hryniewiczach, Uchwałą Nr VII/35/89 GRN z dnia 24.09.1989 r. ze zm. (Dz. Urz. Nr 29 poz. 100 z 1996 r.)
- m. plan szczegółowy terenów budownictwa jednorodzinnego w Księżynie zatw. Uchwałą Nr IV/29/94 R.G. z dnia 14.11.1994 r. (Dz. Urz. Z. 1994 r. Nr 20 poz. 100),
- m. plan szczegółowy terenów rekreacyjnych nad rzeką Narew w Wojszkach, zatw. Uchwałą Nr IV/30/94 R.G. z dnia 11.11.1994 r. (Dz. Urz. WB Nr 5 poz. 21),
- m. plan zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej na terenie oznaczonym w ewidencji geodezyjnej Nr 29 w Stanisławowie zatwierdzonej uchwałą Nr III/11/88 GRN z dnia 29.12.1988 r. (Dz. Urz. WB z 1989 Nr 2 poz. 16),
- m. plan zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej części wsi Olmonty na działkach oznaczonych w ewidencji geodezyjnej Nr: 172/6 - 10, 174/1, 172,2, 175/7, 366/1 i 460.

Wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uchwalonych do końca 2004 r.:

- MPZP wyodrębnionych zespołów zabudowy mieszkalnej z usługami towarzyszącymi w Ignatkach,
- MPZP wyodrębnionych zespołów zabudowy mieszkalnej jednorodzinnej z usługami towarzyszącymi w Ignatkach, URG nr XXVIII/234/2001 z 21.08.2001
- MPZP terenu zabudowy jednorodzinnej na działce nr 28 w Stanisławowie,
- MPZP terenów zabudowy jednorodzinnej w Kleosinie (rej. ul. Baczyńskiego, Morcinka),
- MPZP terenu cmentarza we wsi Czerewki,
- MPZP zabudowy mieszkaniowej z towarzyszącymi usługami w miejscowości Ignatki Osiedle URG nr XVII/140/04 z dn. 28.09.2004 r.,
- MPZP terenów przemysłu, składów, rzemiosła we wsi Olmonty z 2001 r.,
- MPZP części wsi Olmonty w granicach A-Ł (dotyczy działek zabudowy jednorodzinnej)

Wykaz uchwalonych w 2005 r. miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:

1. MPZP gminy Juchnowiec Kościelny części wsi Izabelin (9 działek MN),
2. MPZP gminy Juchnowiec Kościelny wieś Olmonty (2 działki MNU),
3. MPZP gminy Juchnowiec Kościelny wieś Olmonty (boiska),
4. MPZP gminy Juchnowiec Kościelny cz. obszaru wsi Juchnowiec Dolny (4 działki MNU),
5. MPZP gminy Juchnowiec Kościelny cz. obszaru wsi Juchnowiec Dolny (4 działki MNU),
6. MPZP gminy Juchnowiec Kościelny cz. wsi Juchnowiec Kościelny (27 działek zab. mieszkalnej jednorodzinnej),
7. MPZP gminy Juchnowiec Kościelny cz. obszaru wsi Horodniany (11 działek MNU),
8. MPZP gminy Juchnowiec Kościelny wieś Księżyno kol. (15 działek MNU = 1 U),
9. MPZP gminy Juchnowiec Kościelny cz. wsi Solniczki (2 działki 1U, 2U),
10. MPZP gminy Juchnowiec Kościelny cz. wsi Koplany (55 działek MNU, P),
11. MPZP gminy Juchnowiec Kościelny cz. wsi Koplany Folwark (10 działek UMN),
12. MPZP gminy Juchnowiec Kościelny wieś Śródlesie (osiedle zabudowy jednorodzinnej z usługami),
13. MPZP zabudowy mieszkaniowej, usługowej i produkcyjnej cz. (dz. Nr 103,104,105 i 199/1) obrębu Koplany Folwark, URG nr XXI/208/05 z dn.31.03.2005 r.,
14. MPZP terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami (dz. Nr 16/2) we wsi Olmonty, URG nr XXI/209/05 z dn.31.03.2005 r.,
15. MPZP terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami (dz. Nr 117/2 i 117/5-10) w Juchnowcu Kościelnym, URG nr XXI/210/05 z dn.31.03.2005 r.,
16. MPZP terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (dz. Nr 5/1,5/2) w Izabelinie, URG nr XXI/211/05 z dn.31.03.2005 r.,
17. MPZP terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami (dz. Nr 175/52-67) w Księżynie, URG nr XXI/212/05 z dn.31.03.2005 r.,
18. MPZP terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami (dz. Nr 514/2) w Juchnowcu Dolnym, URG nr XXI/213/05 z dn.31.03.2005 r.,
19. MPZP terenu zabudowy usługowej (dz. Nr 256/2)) w Solniczkach, URG nr XXI/214/05 z dn.31.03.2005 r.,
20. MPZP terenu zabudowy boiska sportowego (dz. Nr 155)w Olmontach, URG nr XXI/215/05 z dn.31.03.2005 r.,
21. MPZP terenu zabudowy mieszkaniowej z usługami (dz. Nr 77/6 i 78/2) w Księżynie Kol., URG nr XXI/216/05 z dn.31.03.2005 r.,
22. MPZP terenu zabudowy mieszkaniowej z usługami we wsi Śródlesie, obr. Księżynie Kol., URG nr XXI/217/05 z dn.31.03.2005 r.,
23. MPZP terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (dz. Nr 610/4) w Juchnowcu Dolnym, URG nr XXI/225/05 z dn.20.05.2005 r.,
24. MPZP terenu zabudowy rzemieślniczej i usługowej w zakresie usług rolniczych z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej (dz. Nr 182) we wsi Solniczki, URG nr XXI/226/05 z dn.20.05.2005 r.,
25. MPZP terenu zabudowy produkcyjnej i usługowej z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej (dz. Nr 52, 53.54 i 55) we wsi Hołówki Małe, URG nr XXI/227/05 z dn.20.05.2005 r.,
26. MPZP terenu zabudowy mieszkaniowo-usługowej (dz. Nr 305) w Juchnowcu Dolnym, URG nr XXI/235/05 z dn.28.06.2005 r.,

W trakcie opracowania (w czasie opracowywania studium) były:

cz. wsi Wojszki-tereny rekreacji (z obsługą turystów: US, U, ZzP),

Wnioski do studium o zmiany ustaleń obowiązujących planów

Wśród wniosków przeważały te które dotyczą przeznaczenia terenów pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną z możliwością lokowania usług. Mniejsza grupa dotyczyła przeznaczenia terenów pod zabudowę usługową i usługowo - produkcyjną, a tylko nieliczne wnioski dotyczyły przeznaczenia pod zabudowę zagrodową i letniskowo - rekreacyjną.

Największa koncentracja wniosków występuje w obszarach wsi: Księżyno, Ignatki, Horodniany, Kleosin, b. PGO Ignatki, Hryniewiczze, Olmonty, Izabelin i Stanisławowo. Mniejsze ilości wniosków odnoszą się do wsi: Lewickie, Bronczany, Juchnowiec Dolny i Kościelny, Niewodnica Nargilewska. W pozostałych wsiach wnioski są b. nieliczne. W kierunkach studium należy wziąć pod uwagę możliwość zmiany przeznaczenia w terenach o największych koncentracji wniosków, pod warunkiem nie kolizyjności z wymogami ochrony środowiska przyrodniczego.

Zarówno wykaz obowiązujących planów miejscowych jak i koncentracja wniosków do studium o zmianę obowiązujących ustaleń planów złożonych obrazuje procesy intensywnej urbanizacji, które objęły część gminy Juchnowiec Kościelny położoną w strefie podmiejskiej Białegostoku.

Aby zapobiec żywiołowej urbanizacji tych terenów, której efektem są m.in.: rozproszenie we wsiach podmiejskich nie rolniczej (mieszkaniowej, usługowej, przemysłowej, produkcyjnej i letniskowej) zabudowy, konieczność wyposażenia terenów w infrastrukturę techniczną, wzmożony obrót nieruchomościami rolniczymi i terenami budowlanymi (często o charakterze spekulacyjnym) oraz liczne parcelacje budowlane należy rozszerzyć stosowaną w gminie zasadę prowadzenia procesów przekształceń w oparciu o instrument miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

11. Szanse i bariery rozwoju gminy

Szanse rozwoju:

1. Intensyfikacja procesów urbanizacyjnych w północnej części gminy na terenach sąsiadujących z miastem Białystok wynikająca z powiązań komunikacyjnych z miastem Białystok, dobrego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną w/w terenów, możliwości otwarcia rynku pracy w drobnym rzemiośle produkcyjnym, usługach i przemyśle oraz walorów krajobrazowo przyrodniczych (liczne zalesienia, drobne ciekły wodne i stawy w wyrobiskach poeksploatacyjnych) podnoszących standard życia mieszkańców.
2. Modernizacja i restrukturyzacja rolnictwa szczególnie w centralnej części gminy, wynikająca z dobrego wyposażenia gospodarstw w majątek produkcyjny (budynki i maszyny rolnicze) i dobrego wyposażenia większości gminy w infrastrukturę techniczną oraz możliwości łatwego pozyskiwania kadr wykwalifikowanych.
3. Rozwój turystyki i rekreacji w oparciu o zachowane obiekty i układy zabytkowe oraz kultywowane tradycje wielokulturowe (np.: w rejonie wsi Wojszki, Kożany) a także atrakcyjne tereny w dolinie rzeki Narwi w rejonie wsi Zajączki i Czerewki.
4. Realizacja przebiegu drogi S19 w projektowanym korytarzu transportowym (Białystok - Stanisławowo - Wojszki - Bielsk Podlaski) - perspektywa aktywizacji inwestycyjnej w rejonie węzłów - budowa urządzeń obsługi komunikacji i turystyki zmotoryzowanej MOP, obiektów usług komercyjnych i produkcji.
5. Rozwój przetwórstwa i składowania w obszarach powiązanych z projektowanym korytarzem komunikacyjnym.
6. Zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców przez realizację obwodnicy Księżyna - zmianę trasy odcinka drogi wojewódzkiej - nr 678.

7. Rozwój usług produkcyjnych, logistycznych i komercyjnych szczególnie w rejonie wsi Ignatki – Koplany z wykorzystaniem istniejącego tam majątku produkcyjnego.
8. Rozwinięcie produkcji i przetwórstwa produktów rolnych i surowców drzewnych (w tym energetycznych z obszarów dolesień) na bazie zasobów gminy.
9. Możliwość usprawnienia zaopatrzenia w energię, w przypadku realizacji perspektywicznego zamierzenia lokalizacji źródła energii (np. gazu szczytowego) na potrzeby aglomeracji białostockiej.

Zagrożenia rozwoju:

1. Stosunkowo wysoka wartość bonitacyjna gruntów rolnych, na niektórych atrakcyjnych dla rozwoju urbanizacji obszarach strefy podmiejskiej, pociągająca za sobą obciążenia finansowe w przypadku wyłączenia ich z produkcji rolnej.
2. Wysokie (spekulacyjne, nie obejmujące nakładów na konieczną tam realizację infrastruktury technicznej) ceny terenów budowlanych i nieruchomości rolniczych hamujące pozyskiwanie ich na cele inwestycyjne.
3. Mały potencjał ludnościowy, usługowy i produkcyjny dla rozwoju wsi gminnej Juchnowiec Kościelny oraz mały dopływ zewnętrznego kapitału inwestycyjnego.
4. Brak lokalnych programów realizacji i modernizacji inwestycji infrastrukturalnych.
5. Uciążliwość składowiska odpadów stałych w Hryniewiczach oraz transportu odpadów na składowisko.
6. Zwiększone potoki ruchu w obszarach północnej części gminy generowane przez intensywną jej urbanizację.
7. Nieprawidłowe tendencje rozbudowy wsi wzdłuż dróg (obudowywanie głównych tras drogowych m.in. w Kleosinie, Księżynie, Hryniewiczach, Stanisławowie, uniemożliwiający poprawę parametrów technicznych dróg (np. poszerzenie lub wykonanie obejść-obwodnic).
8. Narastające kolizje między ruchem samochodowym na głównych trasach komunikacyjnych, a sąsiadującą z nimi zabudową (bezpośrednie liczne wjazdy oraz nadmierne natężenie hałasu i drgań wywoływane przez ciężkie pojazdy).
9. Degradacja sieci i urządzeń kolejowych PKP powodująca spadek znaczenia transportowego linii kolejowej Białystok - Bielsk Podlaski.

Prognoza zmian w sieci osadniczej gminy

Na przekształcenia funkcjonalno-przestrzenne poszczególnych jednostek osadniczych gminy będą miały decydujący wpływ m.in. takie czynniki jak:

- położenie w sąsiedztwie rozwijającej się metropolii Białystok,
- lokalizacja planowanego korytarza komunikacyjnego drogi S 19 (ostateczna decyzja co do przebiegu i realizacji tej drogi zwiększy zainteresowanie inwestorów);
- istniejący potencjał w zakresie wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną,
- możliwości rozwoju produkcji i mieszkalnictwa,
- warunki sprzyjające rozwojowi pozarolniczej działalności gospodarczej (walory rekreacyjno – turystyczne, lokalne surowce produkcyjne),
- jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej i bliskość rynków zbytu surowców rolniczych,
- poziom kwalifikacji, wykształcenia i aktywności gospodarczej społeczności lokalnych.

Biorąc pod uwagę wyżej wymienione czynniki można założyć, że rozwój w jednostkach osadniczych gminy będzie się kształtował następująco:

Juchnowiec Kościelny wraz z Juchnowcem Górnym – będzie się rozwijał jako ośrodek gminny, którego rozwój stymuluje istniejący potencjał usługowy, centralne położenie w obszarze gminy, dobre wyposażenie w infrastrukturę techniczną, bliskie sąsiedztwo linii kolejowej oraz wartościowe rolnicze przestrzenie produkcyjne.

w Kleosinie – osiedlu w bezpośrednim sąsiedztwie Białegostoku, z już rozwiniętym potencjałem społeczno-gospodarczym i rozwinięta infrastrukturą techniczną przekształcenia, z powodu braku rezerw terenów budowlanych, mogą mieć charakter głównie jakościowy, **Księżyno, Ignatki i Ignatki Osiedle** jako osiedla podmiejskie (przy granicy miasta Białystok i drodze wojewódzkiej) z ukształtowanym już potencjałem społeczno-gospodarczym, dość rozwiniętą infrastrukturą techniczną oraz dużymi rezerwami terenów budowlanych. Mają duże szanse wielofunkcyjnego rozwoju,.

Hryniewicze, Olmonty i Stanisławowo jako osiedla podmiejskie z atrakcyjnymi warunkami zamieszkiwania, znacznymi rezerwami terenów budowlanych i stosunkowo dobrym dojazdem i wyposażeniem w infrastrukturę techniczną mogą rozszerzać funkcje mieszkalnictwa jednorodzinnego rezydencjalnego na dużych działkach przy dopuszczeniu funkcji obsługi mieszkańców oraz rzemiosła produkcyjnego, ogrodnictwa i sadownictwa.

Wojszki z kolonią, Czerewki - Kożany, jako miejscowości o wysokich walorach kulturowych w tym sąsiedztwo doliny rzeki Narwi oraz dogodne położenie komunikacyjne są predystynowane do rozwoju turystyki w tym etnicznej i rekreacji,

Horodniany oraz **Hermanówka** głównie z uwagi na walory krajobrazowo-przyrodnicze (głównie lasy czy zbiorniki powyrobiskowe itp.) mogą ożywić rozwój turystyki i rekreacji.

Koplany, Bronczany, Hołówki, Bogdanki, Dorożki i Klewinowo mogą swój rozwój oprzeć o eksploatację, na potrzeby własne, udokumentowanych złóż surowców mineralnych ale też wykorzystać wartości historycznych tradycji i krajobrazu.

Pozostałe jednostki osadnicze, których główną bazą ekonomiczną jest rolnictwo i obsługa ludności mogą wykorzystać szansę rozwoju jaką stwarza restrukturyzacja gospodarki rolnej z preferencją dla rolnictwa ekologicznego, rozwój tradycyjnych rzemiosł i agroturystyka. Naturalne procesy starzenia się ludności (konieczność zapewnienia opieki ludziom starszym, niepełnosprawnym) będą powodowały zmiany struktury demograficznej wsi i co z tym związane zmiany strukturalne w rolnictwie w tym w zagospodarowywania obiektów mieszkalnych i produkcyjnych. Szansą na ożywienie historycznych jednostek osadniczych będzie przygotowanie programów rewitalizacji mogących uzyskać pomoc unijną z funduszy ZPORR.

III KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY JUCHNOWIEC KOŚCIELNY

1. Cele i zadania polityki przestrzennej gminy

Za cele strategiczne rozwoju gminy uznaje się :

- Poprawę standardu życia mieszkańców w ramach wielofunkcyjnego, harmonijnego rozwoju gminy; modernizacji rolnictwa, tworzenie poza rolniczych miejsc pracy, podnoszenia poziomu usług, modernizacji i rozbudowy infrastruktury społecznej, technicznej i komunikacyjnej.
- Wykorzystanie walorów dziedzictwa kulturowego.
- Polepszenie kondycji środowiska przyrodniczego.

Zadaniami w realizacji rozwoju gminy będą:

- Tworzenie warunków sprzyjających podnoszeniu jakości środowiska miejsca zamieszkania, w zakresie min: jakości powietrza i wody, poziomu hałasu, wibracji i promieniowania – w szczególności na terenach intensywnej urbanizacji strefy podmiejskiej Białegostoku i obrzeży głównych ciągów komunikacyjnych.
- Tworzenie warunków dla wielofunkcyjnego, harmonijnego rozwoju zagospodarowania obszarów leżących w podmiejskiej strefie Białegostoku we współpracy z władzami miasta Białystok oraz samorządem regionalnym, co jest szczególnie istotne w przypadku inwestycji ponad lokalnych będących w gestii samorządu województwa.
- Zabezpieczenie i wykorzystanie przebiegu krajowego korytarza komunikacyjnego drogi ekspresowej nr S-19 z południowym obejściem Białegostoku dla rozwoju przestrzennego i gospodarczego (w sposób generujący wzrost przedsiębiorczości– m.in. budowa MOP) oraz modernizacji komunikacyjnych powiązań wewnętrznych z budową urządzeń obsługi komunikacji przy głównych trasach drogowych na obszarze gminy.
- Wzmocnienie roli ośrodka gminnego jako koncentracji administracji lokalnej, kultury, miejsc nauki, miejsc pracy w usługach oraz w obsłudze gospodarki rolnej i leśnej.
- Modernizacja gospodarki odpadami oraz gospodarki wodno-ściekowej we współpracy z gminami sąsiedzkimi.
- Wspieranie rozwoju rolnictwa ekologicznego, a na terenach o wysokiej jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, rolnictwa integrowanego przy racjonalnym wykorzystaniu wartościowych gruntów do rozwoju preferowanych w UE form rolnictwa.
- Rozwój przetwórstwa: rolno spożywczego i leśnego opartego o rozwiniętą lokalną bazę surowcową z wykorzystaniem istniejącego majątku trwałego i infrastruktury technicznej do podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej.
- Realizacja zalesień gruntów marginalnych.
- Zachowanie, poprzez ekstensywne użytkowanie (do celów rekreacji, jak i leśnictwa), wartości przyrodniczo krajobrazowych dolin rzecznych Narwi, Horodnianki, Niewodnicy (Czaplinianki) i Mieńki oraz ochronę ciągłości i naturalnego charakteru obszarów tworzących sieć powiązań ekologicznych, w tym większych kompleksów leśnych, wpływających na wysoką jakość zasobów przyrodniczych regionu.
- Wzmocnienie roli gminy jako obszaru turystyki i rekreacji z wykorzystaniem lokalnych walorów kulturowo-etnicznych (m.in. obiektów zabytkowych, obiektów o wartościach kulturowych, a także miejsc kultu) i przyrodniczo-krajobrazowych przez zwiększenie dostępności komunikacyjnej i rozwój pieszych szlaków turystyki wędrówkowej i pielgrzymkowej.
- Zabezpieczenie reaktywacji transportu kolejowego dla potrzeb przewozów pasażerskich i rozwoju gospodarczego gminy zwłaszcza w rejonie stacji PKP w Lewickich.
- Wspieranie ewolucyjnego rozwoju istniejących struktur przestrzennych – zespołów rolniczej zabudowy siedliskowej, z dopuszczeniem zabudowy „plombowej” dostosowanej do specyfiki form regionalnych oraz adaptacją istniejącej zabudowy na cele mieszkaniowe (agroturystyka, rekreacja) i nieuciążliwe usługowe.

- Wprowadzanie ruchu rowerowego, jako alternatywy dla samochodowego, w obszarach ekologicznych oraz w terenach intensywnej urbanizacji.

W realizacji w/w zadań konieczne będzie rozszerzenie współpracy gminy Juchnowiec z władzami gmin sąsiadujących w tym przede wszystkim z władzami miasta Białystok, a w przypadku wdrażania ponadlokalnych zadań z władzami województwa.

Cele szczegółowe rozwoju przestrzennego gminy, to:

- Przekształcanie zagospodarowania **umożliwiające ochronę krajobrazu kulturowego** z zachowaniem **warunków dla ekorozwoju** poprzez:
 - racjonalne wykorzystanie najwartościowszych kompleksów glebowych dla potrzeb produkcji rolniczej,
 - racjonalne wykorzystanie istniejących złóż surowców mineralnych oraz ochrona złóż nieeksploatowanych.
 - racjonalne wykorzystanie dla celów rekreacji i usług obiektów zabytkowych, a także obiektów o wartościach kulturowych,
 - zapewnienie co najmniej normatywnych warunków sanitarnych zamieszkiwania ludności szczególnie na terenach intensywnej urbanizacji strefy podmiejskiej Białegostoku i obrzeży głównych ciągów komunikacyjnych.
- Przekształcanie zagospodarowania dla **polepszenia warunków zamieszkiwania ludności** poprzez:
 - rozwój zabudowy mieszkaniowej wraz z niezbędnymi dla jej prawidłowego funkcjonowania: infrastrukturą społeczną, techniczną i komunikacyjną,
 - podnoszenie standardu technicznego i estetycznego istniejącej zabudowy mieszkaniowej z doposażeniem jej w niezbędne usługi komercyjne i nie komercyjne oraz przestrzenie publiczne,
 - racjonalne zagospodarowanie niewykorzystanych terenów i obiektów mieszkaniowych oraz usługowych z preferencją dla usług socjalnych (np. opieki społecznej, edukacji itp.).
- Przekształcanie zagospodarowania dla **polepszenia rozwoju ekonomicznego gminy** przez:
 - zagospodarowanie niewykorzystanego lub użytkowanego nieefektywnie majątku trwałego zwłaszcza komunalnego lub Skarbu Państwa w tym terenów budowlanych (szczególnie w rejonie wsi Ignatki, Koplany i Księżyno),
 - tworzenie warunków prawnych, terenowych i infrastrukturalnych dla rozwoju przedsiębiorczości zwłaszcza w sferze usługowo produkcyjnej w strefie podmiejskiej Białegostoku, zgodnie z wymogami przepisów odrębnych zapewniających niekolizyjność sanitarną,
 - tworzenie warunków do wykorzystania dla celów produkcyjnych surowców lokalnych: leśnych i mineralnych,
 - tworzenie warunków do poprawy jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej i otoczenia rolnictwa z promocją dla rozwoju proekologicznego rolnictwa oraz przetwórstwa rolno-spożywczego,
 - rozwój urządzeń obsługi komunikacji przy głównych trasach komunikacyjnych na obszarze gminy,
 - rozwój obsługi turystyki i rekreacji .

2. Kierunki przekształceń struktury funkcjonalno-przestrzennej

Strefy polityki przestrzennej

Dla realizacji celów rozwoju przestrzennego gminy, przy uwzględnieniu wyznaczonych zadań, wyodrębniono strefy o zróżnicowanych funkcjach i zróżnicowanych kierunkach przekształceń. Strefy te nazwane zostały **strefami polityki przestrzennej**.

W poszczególnych strefach, po uwzględnieniu zdiagnozowanych uwarunkowań, określone zostały ustalenia dotyczące dominujących, podstawowych i dopuszczalnych funkcji oraz generalnych zasad zagospodarowania przestrzennego.

W ustaleniach studium wskazane zostały obszary, w których z uwagi na złożoność problemów funkcjonalno-przestrzennych realizacja zagospodarowania wymaga sporządzenia planu miejscowego. Są to, poza terenami dla których sporządzenie planu wynika z przepisów odrębnych (np. zalesienia, zadania publiczne itd.) obszary intensywnej urbanizacji podmiejskiej, obszary rozwoju gminnego ośrodka obsługi oraz obszary rewitalizacji historycznych struktur przestrzennych i tereny chronione ze względu na walory przyrodnicze (krajobrazowe lub ekologiczne, o ile nie są objęte planami ochrony czy planami urządzeniowymi).

Dla obszarów, gdzie nie zachodzi obowiązek opracowania miejscowych planów, ustalenia studium określają ogólne zasady zabudowy i zagospodarowania terenu. Dopuszcza się sporządzenie planu miejscowego dla obszaru w granicach administracyjnych gminy z podziałem na części obejmujące poszczególne miejscowości.

Kierunki rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej zostały przedstawione graficznie na rysunku nr 8 stanowiącym integralną część studium.

Jako generalne zasady przekształceń obowiązujące na całym obszarze gminy przyjęto:

- wielofunkcyjny, zrównoważony rozwój zainwestowania z wyposażeniem w infrastrukturę społeczną, w sieci infrastruktury technicznej, z obsługą komunikacyjną,
- ochronę walorów przyrodniczo-krajobrazowych,
- ochronę wartości dziedzictwa kulturowego,
- przywracanie tożsamości regionalnej.

W obszarze gminy wyróżniono trzy **strefy polityki przestrzennej**, w których obrębie wskazane zostały obszary o charakteryzujących strefę funkcjach. Dla tych obszarów w ustaleniach studium określono kierunki i zasady przekształceń.

1. Strefa intensywnej urbanizacji metropolii białostockiej.

Dominującą funkcją pozostanie mieszkalnictwo. Główne zasady przekształceń to: przywrócenie ładu przestrzennego w istniejącym zagospodarowaniu oraz zrównoważony, wielofunkcyjny rozwój zagospodarowania z poszanowaniem walorów przyrodniczych i kulturowych.

Strefa ta obejmuje:

- 1) **Tereny aktywizacji gospodarczej** - w sąsiedztwie zjazdów z projektowanej trasy drogi ekspresowej S19 - do realizacji miejsc obsługi podróżnych oraz inwestycji towarzyszących i uzupełniających, w tym inwestycji stanowiących dominanty urbanistyczne jak np.: obiekty sakralne, z racjonalnym ograniczeniem zabudowy

mieszkańcовой. Realizacja zagospodarowania w oparciu o miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

- 2) **Tereny wielofunkcyjnego rozwoju** - z podstawową funkcją mieszkalnictwa wraz z funkcją obsługi mieszkańców (m.in.: tereny i obiekty infrastruktury społecznej oraz przestrzenie publiczne) – do realizacji nowych inwestycji i rewitalizacji terenów zdegradowanych. Realizacja inwestycji mieszkaniowych na dużych działkach (od 1000 do 3000m² w obszarach zalesionych) z minimalną powierzchnią biologicznie czynną = 70%, na podstawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Dopuszczalna funkcja usług produkcyjnych w terenach nie stwarzających kolizji z funkcją podstawową,
- 3) **Tereny rozwoju** - z dopuszczalną funkcją mieszkalnictwa wraz z funkcją obsługi mieszkańców (m.in.: tereny i obiekty infrastruktury społecznej oraz przestrzenie publiczne: place skwery, itp). Realizacja inwestycji mieszkaniowych w obszarach zalesionych na działkach od 3000 do 5000m² z minimalną powierzchnią biologicznie czynną = 85%, na podstawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
- 4) **Obszary leśne** – do zachowania istniejącej gospodarki leśnej; dolesień i zalesień gruntów marginalnych w oparciu o operaty urządzeniowe lasów państwowych i prywatnych oraz plany miejscowe na potrzeby zalesień, z dopuszczeniem zachowania terenów obsługi produkcji leśnej.
- 5) **Obszary trwałych użytków zielonych i wód płynących** (tworzące system lokalnych korytarzy ekologicznych) – do zachowania jako tereny otwarte w ekstensywnym użytkowaniu, z możliwością realizacji obiektów „małej retencji” zbilansowanych z zasobami zlewni, z dopuszczeniem penetracji turystycznej i rekreacji, wynikającej z chłonności terenu oraz odporności terenu na antropopresję.

2. Strefa rolno-osadnicza.

Dominującą funkcją pozostaje funkcja agrarna. Główne zasady przekształceń, to: przestrzenny i funkcjonalny rozwój gminnego ośrodka obsługi oraz utrzymanie funkcji rolnictwa z dostosowaniem do dyrektyw UE. Strefa obejmuje:

- 1) **Obszary gospodarki rolnej** – do zachowania charakteru rolnego z preferencją dla rolnictwa integrowanego i ekologicznego (z realizacją upraw roślin energetycznych oraz odtwarzaniem hodowli tradycyjnych lokalnych gatunków zwierząt). Dopuszcza się modernizację istniejącej zabudowy dla podniesienia standardów sanitarnych. Zakaz realizacji nowej zabudowy, poza obiektami niezbędnymi do obsługi produkcji rolnej oraz agroturystyki w terenach o dobrej dostępności komunikacyjnej wyznaczonych w studium do rozwoju zainwestowania.
- 2) **Obszary leśne** – jak w strefie 1,
- 3) **Obszary trwałych użytków zielonych i wód płynących** – do zachowania jako tereny otwarte w ekstensywnym użytkowaniu rolnym z zachowaniem istniejącej zabudowy, z możliwością realizacji obiektów „małej retencji” zbilansowanych z zasobami zlewni, z dopuszczeniem penetracji turystycznej i rekreacji, wynikającej z chłonności terenu oraz odporności terenu na antropopresję.
- 4) **Tereny wielofunkcyjnego ośrodka gminnego** – rozbudowa struktury funkcjonalno - przestrzennej z preferencją dla funkcji „centrowych”; administracji, obsługi bankowej, informacji, doradztwa, kultury, oświaty - we wsiach Juchnowiec Kościelny, Juchnowiec Górny, usługowo-produkcyjnych, logistycznych i obsługi rolnictwa w Lewickich i mieszkalnictwa w Juchnowcu Dolnym, Ogrodnickach i Rumejkach. Rozwój przestrzenny wsi z zachowaniem historycznych układów przestrzennych, poszanowaniem walorów historycznej zabudowy i krajobrazu oraz zachowaniem

powiązań ekologicznych w oparciu o mechanizmy regulacyjne miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

- 5) **Tereny skupionego osadnictwa wiejskiego (siedliskowo-mieszkaniowe) MR** - do zachowania z możliwością modernizacji zabudowy mieszkaniowej dla podwyższenia standardów sanitarnych. Dopuszcza się uzupełnianie i rozbudowę zabudowy gospodarczej ze zmianą funkcji oraz rozbudowę struktury osadniczej dla aktywizacji gospodarczej i mieszkalnictwa na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Rozbudowa struktury zgodnie z wyznaczonym w studium obszarem rozwoju zainwestowania - przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy wsi wzdłuż dróg.

3. Strefa przyrodniczo-kulturowa

Charakter tej strefy kształtuje krajobraz doliny Narwi oraz zachowane elementy krajobrazu kulturowego wsi podlaskiej. Główne zasady gospodarowania, to: ochrona walorów przyrodniczych i krajobrazowych doliny rzeki Narew oraz rewitalizacja obszarów z zachowanymi elementami wartości kulturowych regionu, szczególnie wsi (Wojszki, Zajączki, Czerewki-Kożany i Dorożki), z preferencją dla rozwoju agroturystyki, rekreacji i turystyki pielgrzymkowej (szlak świątyni prawosławnych).

- 1) **Tereny historycznego osadnictwa regionalnego** – do adaptacji istniejącego rozplanowania i obiektów z zachowaniem zasad ochrony konserwatorskiej. Dopuszcza się zmianę dotychczasowej funkcji na agroturystykę i rekreację oraz rozbudowę o funkcje obsługi turystyki w oparciu o plany miejscowe zgodne z programami rewitalizacji tych obszarów.
- 2) **Obszary gospodarki rolnej** – do zachowania charakteru rolnego z preferencją dla rolnictwa ekologicznego (z przywracaniem upraw tradycyjnych roślin, w tym ziół, oraz odtwarzaniem hodowli tradycyjnych lokalnych gatunków zwierząt). Dopuszcza się modernizację istniejącej zabudowy dla podniesienia standardów sanitarnych. Zakaz realizacji nowej zabudowy, poza obiektami niezbędnymi do obsługi produkcji rolnej oraz agroturystyki, dostosowanymi charakterem do istniejącej zabudowy regionalnej, w terenach o dobrej dostępności komunikacyjnej.
- 3) **Tereny zespołów zabudowy rekreacyjnej** – do zachowania i modernizacji istniejących zespołów zabudowy rekreacyjno-letniskowej z doposażeniem w usługi i urządzenia obsługi turystów w oparciu o ustalenia planów miejscowych. Dopuszcza się adaptację zabudowy siedliskowej na cele rekreacji oraz obsługi turystyki.
- 4) **Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi” OChK** – do zachowania i ochrony zgodnej z przepisami odrębnymi. Dopuszcza się adaptację istniejącej zabudowy na cele rekreacji i turystyki z ograniczeniem rozwoju nowych terenów rekreacyjnych. Zakaz zabudowy w wyznaczonej strefie zalewowej.

Generalne zasady realizacji zagospodarowania

Realizacja przekształceń w wyznaczonych strefach polityki przestrzennej opierać się będzie na ustalonych w studium zasadach, które dotyczą: sieci osadniczej, ochrony przyrody, ochrony dziedzictwa kultury i krajobrazu oraz kształtowania nowej zabudowy, poprawy infrastruktury społecznej, kształtowania systemu komunikacji, infrastruktury technicznej oraz zabezpieczenia bezpieczeństwa mieszkańców. Ustalenia studium stanowią ogólne wytyczne do planów miejscowych.

Przy określaniu ustaleń w niniejszym studium oparto się na zasadach zawartych w planie województwa podlaskiego odnoszących się pośrednio i bezpośrednio do obszaru gminy Juchnowiec Kościelny.

Sieć osadnicza

Najistotniejszą zasadą kształtowania sieci ośrodków obsługi będzie dostosowanie rozwoju wsi i osiedli do policentrycznego, hierarchicznego systemu osadniczego województwa podlaskiego zgodnego z „Koncepcją polityki przestrzennego zagospodarowania. Kraju”. W systemie tym miejscowość **Juchnowiec Kościelny** jest **gminnym ośrodkiem obsługi** pełniąc funkcje obsługi ludności na poziomie podstawowym w zakresie: administracji, ochrony zdrowia, opieki społecznej, edukacji, kultury, sportu oraz funkcje gospodarcze. (Wyższą rolę w tym systemie - odgrywać będą węzłowe ośrodki aglomeracji zlokalizowane we wsiach sąsiadujących z gminą Juchnowiec Kościelny, tj.: Turośl Kościelna, Choroszcz, Łapy oraz Zabłudów, gdzie ulokowane są ponadlokalne funkcje m.in. leczenia, kultury, szkolnictwa i przemysłu rolno-spożywczego). Najistotniejsze znaczenie dla polityki przestrzennej gminy ma jednak wyznaczenie **Białegostoku na wojewódzki ośrodek rozwoju metropolitalnego tzw.: „bipolium”** ponieważ w obszarze metropolitalnym Białegostoku leżą juchnowieckie sołectwa: Kleosin, Księżyno, Hryniewicze, Ignatki, Horodniany, Olmonty, Stanisławowo oraz Ignatki Osiedle i Śródlisie.

Odnośnie zagospodarowania jednostek osadniczych gminy w studium ustala się następujące zasady:

- preferowanie **wielofunkcyjności w strukturach przestrzennych jednostek osadniczych i obszarach intensywnej urbanizacji** (w strefie podmiejskiej); wyznaczanie w miejscowych planach terenów wielofunkcyjnych z wyodrębnieniem funkcji dominujących, podstawowych i dopuszczalnych,
- podnoszenie poziomu wyposażenia w infrastrukturę społeczną; **zabezpieczenie rezerw dla przyszłej realizacji** tej infrastruktury i przeciwdziałanie naciskom inwestycyjnym na likwidację istniejących terenów przeznaczonych na te funkcje w zespołach zabudowy mieszkaniowej,
- **kształtowanie przestrzeni publicznych** (placów, parków, skwerów, ciągów i pasaży pieszych) w zespołach mieszkaniowych i usługowych,
- przywracanie ładu przestrzennego szczególnie w obszarach intensywnej urbanizacji w strefie podmiejskiej zwłaszcza wzdłuż tras komunikacyjnych (Kleosin, Księżyno, Horodniany) oraz w terenach rekreacji.

3. Środowisko przyrodnicze

W studium ustala się obowiązki:

- zachowania rygorów ochronnych wynikających z zapisów o ochronie przyrody oraz rozporządzenia Wojewody w sprawie OChK „Dolina Narwi”, przepisów z zakresu ochrony środowiska oraz gospodarki wodnej;
- zapewnienia właściwego funkcjonowania i ciągłości układów ekologicznych tworzących system powiązań przyrodniczych.

Koncepcja struktury przyrodniczej

W studium ustala się zachowanie podstawowych elementów systemu przyrodniczego gminy, który tworzą ekologiczne ciągi dolin rzecznych w powiązaniu z lasami, ochronę i wzbogacanie walorów ekologicznych i wartości użytkowych oraz ich racjonalne wykorzystanie w rozwoju gminy, przy zapewnieniu sprawnego funkcjonowania całego systemu przyrodniczego w powiązaniu z systemem wojewódzkim i krajowym.

Sieć dolin rzecznych

Najcenniejsze przyrodniczo i krajobrazowo tereny gminy (dolina rzeki Narew) pełnią rolę korytarza ekologicznego o znaczeniu ponadregionalnym z funkcjami: ekologiczną, bioklimatyczną, krajobrazową, gospodarczą i rekreacyjną. Cały obszar objęty jest statusem obszaru chronionego krajobrazu i stanowi element Krajowego Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych (K.E.S.O.CH) i jako taki podlega ochronie z mocy przepisów odrębnych. Teren ten wchodzi też w skład sieci obszarów Natura 2000 (obszar PLC200002 - Dolina Górnej Narwi). Na system przyrodniczy gminy składają się ponadto:

- doliny rzek: Horodnianki, Niewodnicy (Czaplinianki), Turośnianki i Mieńki – wielkoprzestrzenny element systemu przyrodniczego o znaczeniu regionalnym i funkcjach: ekologicznej, bioklimatycznej, krajobrazowej, gospodarczej i rekreacyjnej,
- pozostałe mniejsze doliny cieków wodnych oraz obniżenia terenowe – elementy drobnoprzestrzenne systemu przyrodniczego stanowiące ciągi przyrodnicze o znaczeniu lokalnym i funkcjach: ekologicznych, krajobrazowych i gospodarczych,

Jako podstawowe **kierunki zagospodarowania** tych obszarów przyjmuje się:

- zachowanie funkcji i walorów środowiska przyrodniczego, zgodnie z obowiązującymi przepisami o ochronie środowiska i ochronie przyrody,
- ochrona przed zainwestowaniem i degradacją sanitarną.

W celu realizacji w/w kierunków ustala się następujące **zasady zagospodarowania**:

- utrzymywanie dotychczasowych sposobów użytkowania, ciągów naturalnej zieleni łąkowo – pastwiskowej z możliwością realizacji w ich obrębie zbiorników małej retencji wodnej,
- zakaz wykonywania prac ziemnych naruszających rzeźbę terenu i układ stosunków wodnych,
- zakaz odprowadzania ścieków sanitarnych w ilości, która nie pozwala na utrzymanie czystości wód poszczególnych odbiorników,
- zakaz realizacji obiektów kubaturowych oraz zbiorników i rurociągów do magazynowania i transportu olejów i smarów oraz zakaz zakładania i budowy stacji paliw,
- zakaz lokalizacji wysypisk odpadów stałych i płynnych,
- zakaz lokalizacji i realizacji wszelkiej zabudowy (z wyjątkiem obiektów hydrotechnicznych) w granicach zasięgu oddziaływania wód powodziowych rzeki Narwi.

Lasy występują (w rozdrobnieniu) na obszarze całej gminy. Stanowią drobnoprzestrzenne elementy systemu przyrodniczego gminy o znaczeniu lokalnym pełniąc funkcje ekologiczne, gospodarcze, krajobrazowe i rekreacyjne (głównie w sąsiedztwie Białegostoku i rzeki Narew).

Jako podstawowe kierunki zagospodarowania obszarów leśnych wyznacza się:

- ochronę ich walorów przyrodniczych i użytkowych,

- utrzymanie ciągłości przestrzennej ich funkcjonowania w ramach systemu ekologicznego gminy i województwa,
- racjonalne wykorzystanie dla potrzeb gospodarczych oraz wypoczynku i rekreacji zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami.

Dla realizacji w/w kierunków przyjmuje się następujące zasady zagospodarowania:

- zachowanie lasów jako elementów krajobrazu naturalnego,
- prowadzenie gospodarki leśnej zgodnie z ustaleniami planów urzędzenia lasów (niezależnie od struktury własnościowej lasów),
- udostępnianie i racjonalnie ograniczone wykorzystywanie kompleksów leśnych dla potrzeb rekreacyjno – wypoczynkowych (głównie w pobliżu m. Białegostoku i rzeki Narwi)
- powiększanie powierzchni i zasobów leśnych poprzez zalesienie gruntów marginalnych (wg operatów granic polno – leśnych uwzględnianych w planach miejscowych,
- ustala się zakaz:
 - zajmowanie powierzchni leśnej na cele nieleśne, za wyjątkiem sytuacji ekonomicznie i prawnie uzasadnionych,
 - zabudowy (za wyjątkiem urządzeń integralnie związanych z ich funkcją),
 - realizacji przebiegu urządzeń liniowych (linii elektroenergetycznych, gazociągów, ropociągów, kolektorów sanitarnych, linii telekomunikacyjnych, dróg itp.), wymagających znacznej wycinki drzew,
 - melioracji trwale naruszających układ stosunków wodnych i prac ziemnych naruszających w istotny sposób rzeźbę terenu,
 - lokalizacji nowych składowisk odpadów komunalnych i przemysłowych,

Zieleń urządzona parków, skwerów, zieleni przyulicznej (drogowa), przykościelnej i cmentarnej, ogrodów przydomowych i parków podworskich itp. stanowi elementy uzupełniające system przyrodniczy gminy o znaczeniu lokalnym.

Głównym kierunkiem zagospodarowania zieleni urządzonej będzie ochrona jej powierzchni i form zagospodarowania przed likwidacją (maksymalne ograniczenie wycinki drzew w pasach drogowych) z wyjątkiem szczególnych przypadków wynikających z ochrony dóbr kultury oraz realizacji koniecznych elementów komunikacyjnych lub infrastrukturalnych.

Dla realizacji ochrony zieleni urządzonej ustala się:

- zakaz przeznaczania tych terenów na inne cele w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów,
- obowiązek doboru odpowiednich do warunków siedliskowych i układów przestrzennych gatunków zieleni,
- zachowanie funkcji zieleni cmentarnej i parków dworskich łącznie z ich układem przestrzennym, fizjologicznym i przyrodniczym,
- obowiązek przestrzegania wymogów konserwatorskich w użytkowaniu i zagospodarowaniu obiektów stanowiących przedmiot ochrony konserwatorskiej,

Prawne formy ochrony przyrody

Na obszarze gminy Juchnowiec Kościelny ochroną prawną objęte są następujące obszary i obiekty:

- Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi”,
- obszar sieci Natura 2000 „Dolina Górnej Narwi”,

- lasy ochronne,
- pomniki przyrody: 1 klon zwyczajny, 1 lipa drobnolistna, 1 wiąz szypułkowy, aleja 27 drzew prowadząca do założenia pałacowo-parkowego w Niewodnicy.

Podstawowy kierunek zagospodarowania w/w obiektów to:

- zachowanie przed likwidacją i degradacją z jednoczesnym dopuszczeniem możliwości kształtowania zarówno pod względem jakościowym jak i przestrzennym,
- zapewnienie właściwego funkcjonowania i ciągłości układów ekologicznych.

Dla realizacji w/w kierunków zagospodarowania ustala się:

- wykonanie planów lub studiów tych obszarów z zachowaniem zasad zagospodarowania określonych w powołujących je aktach prawnych (Rozporządzenie nr 9/05 Wojewody Podlaskiego z dnia 25.02.2005 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi”), a następnie uwzględnienie tych ustaleń w decyzjach administracyjnych o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu,
- przestrzeganie przepisów ustawy o ochronie przyrody w odniesieniu do obszaru sieci Natura 2000 „Dolina Górnej Narwi”,
- tworzenie rezerwatów przyrody, pomników przyrody oraz innych form ochrony przewidywanych ustawą o ochronie przyrody z obowiązkiem wprowadzenia ich do planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego.

Szczegółowe zasady ochrony zgodne z § 5.1.w/w rozporządzenia określają zakazy:

- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych,
- wydobycia do celów gospodarczych skał w tym torfu oraz skamieniałości,
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu (z wyjątkiem przeciwpowodziowych)
- dokonywania zmian stosunków wodnych,
- likwidowania obszarów wodno-błotnych,
- zabijania dziko występujących zwierząt,
- lokalizowania obiektów budowlanych w pasie 100 m od linii brzegów rzeki.

Zakazy te nie dotyczą sytuacji nadzwyczajnych jak: zapewnienie bezpieczeństwa kraju, prowadzenia akcji ratowniczych, inwestycji celu publicznego.

Ponad to w studium ustala się:

- wyłączenie z zabudowy terenów: o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych (tereny przedstawione na rysunku stanowiącym załącznik nr 3 do opracowania ekofizjograficznego), o niekorzystnych warunkach budowlanych (słaba nośność gruntów), rozlewisk rzek i cieków, zbiorowisk leśnych oraz terenów użytkowanych rolniczo,
- utrzymanie dominującej funkcji przyrodniczej z utrzymaniem użytków zielonych na terenach dolin rzek i cieków z zakazem zabudowy i zmiany użytkowania terenu oraz zakazem zmiany stosunków wodnych,
- ochronę zbiorowisk leśnych oraz utrzymanie i wzbogacanie istniejących zadrzewień,
- ochronę terenów użytkowanych rolniczo z preferencją dla ekstensywnej gospodarki rolnej.

Ochrona sanitarna środowiska

Wody powierzchniowe i podziemne

Jako główne kierunki ochrony ustala się :

- uzyskanie i utrzymanie odpowiednich klas czystości wód powierzchniowych (rzeka Narew – I klasa czystości, pozostałe rzeki – II klasa czystości),
- ochronę wód gruntowych przed zanieczyszczeniami sanitarnymi i przemysłowymi,
- utrzymanie nienaruszalnego przepływu biologicznego w/w rzek.

Dla realizacji w/w kierunków ustala się w szczególności:

- zakaz odprowadzania do wód powierzchniowych (rzek) i gruntu ścieków sanitarnych i przemysłowych w wielkościach, które nie zapewniają utrzymania obowiązującej klasy czystości tych wód oraz o ładunku zanieczyszczeń przekraczającym wartości określone w obowiązujących przepisach z zakresu ochrony środowiska,
- preferencję dla budowy małych oczyszczalni ścieków lub stacji kontenerowych wspólnych dla zespołu wsi zwodociągowanych oraz dla terenów rekreacyjnych koncentrujących się w rejonie rzeki Narew z późniejszym wywozem tych nieczystości do punktu zlewnego oczyszczalni w Juchnowcu Dolnym,
- ochronę sanitarną ujęć wód dla celów komunalnych i przemysłowych z ramach wyznaczonych stref ochronnych,
- realizację programu małej retencji polegającą na budowie zbiorników wodnych w Ignatkach (13 ha), w Lewickich (pow. 1,9 ha V – 11 tys. m³), w Koplanych (pow. 6,0 ha, V – 18 tys. m³), Wólce (pow. 68,0 ha, V – 6 tys. m³). Dodatkową funkcją tych zbiorników będzie funkcja gospodarcza, ekologiczna i turystyczno – rekreacyjna

Powietrze atmosferyczne

Kierunki działań w ochronie powietrza atmosferycznego to:

- przeciwdziałanie wzrostowi zanieczyszczeń powietrza pochodzących z procesów energetycznych, przemysłu oraz komunikacji,
- poprawa warunków życia ludzi zamieszkałych w zasięgu oddziaływania zanieczyszczeń oraz w jednostkach osadniczych o dużej koncentracji lokalnych źródeł ciepła,

Dla realizacji w/w działań ustala się :

- obowiązek stałego monitoringu atmosfery jako podstawy ustalania lokalnych, jednostkowych norm emisji zanieczyszczeń lub ich likwidacji w formie wydawanych decyzji przez uprawnione jednostki państwowe i samorządowe,
- nakaz instalowania urządzeń do redukcji zanieczyszczeń oraz zmian profilu i technologii produkcji w obiektach stanowiących główne źródła zanieczyszczeń a nie rokujących zmniejszenia emisji pyłów i gazów,
- wprowadzanie nośników energooszczędnych (gazu ziemnego i płynnego, oleju opałowego, energii elektrycznej) o mniejszej uciążliwości dla środowiska, zwłaszcza w obrębie chronionego krajobrazu rzeki Narew i leśnego pasa ochronnego m. Białegostoku oraz we wsiach nie wymagających obsługi z systemu scentralizowanego,
- zasadę ograniczenia ponadnormatywnej uciążliwości sanitarnej zakładów do granic własnych działek,
- zwiększenie płynności ruchu na drogach, szczególnie w obrębie obszarów zabudowanych,
- przestrzeganie dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń powietrza określonych w obowiązujących przepisach z zakresu ochrony środowiska.

Ochrona przed hałasem i wibracjami polegać będzie na minimalizacji poziomu hałasu i wibracji głównie w obszarach stałego pobytu ludzi i rekreacji.

Dla realizacji zadań w tym zakresie ustala się :

- eliminację z obszarów zamieszkałych źródeł hałasu o ponadnormatywnym natężeniu poprzez zabezpieczenia techniczne lub zmianę technologii i urządzeń,
- ograniczenie uciążliwości przekraczających dopuszczalne poziomy hałasu i wibracji do granic działki, na której są wytwarzane,
- określanie w miejscowych planach zasad i warunków sytuowania nowej zabudowy w stosunku do dróg o znacznej uciążliwości akustycznej (Białystok – Łapy, Białystok – Bielsk Podlaski),
- wykonywania prognoz oddziaływania uciążliwych inwestycji na etapie sporządzania miejscowych planów w celu eliminowania zamierzeń planistycznych zagrażających środowisku,
- uwzględniania w planach miejscowych oraz w decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu dopuszczalnych norm poziomu hałasu w środowisku określonych w obowiązujących przepisach z zakresu ochrony środowiska.

Ochrona przed szkodliwym promieniowaniem niejonizującym

Ustala się :

- zapobieganie zagrożeniom przez zachowanie w planie miejscowym odpowiedniej strefy ochronnej od linii napowietrznej zgodnej z przepisami odrębnymi * (WN 110 KV - 16,5 m od osi linii) z zakazem realizacji wszelkich stałych obiektów kubaturowych w jej obrębie,
- ustalanie w miejscowych planach przebiegu nowych napowietrznych linii elektromagnetycznych WN z zachowaniem wymogów ochrony ludzi i walorów środowiska przyrodniczego w porozumieniu z gestorem sieci,

Ochrona powierzchni ziemi

Kierunki ochrony powierzchni ziemi i racjonalnego wykorzystania jej walorów użytkowych w rozwoju gminy to:

- ochrona powierzchni ziemi przed zanieczyszczeniami stałymi i płynnymi zgodnie z obowiązującymi przepisami z zakresu ochrony środowiska,
- ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed przeznaczeniem jej na cele inne niż rolnicze,
- ochrona powierzchni ziemi przed negatywnymi skutkami powierzchniowej eksploatacji surowców mineralnych, zgodnie z obowiązującymi przepisami z zakresu ochrony środowiska oraz prawa geologicznego i górniczego..

Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:

- kontynuacji selektywnej zbiórki odpadów stałych z wywozem ich na wysypisko w Hryniewiczach,
- zapobiegania powstawaniu „dzikich” nie urządzonych wysypisk wiejskich, m.in. poprzez ewidencjonowanie , monitorowanie ich lokalizacji oraz bieżącą ich likwidację,
- unieszkodliwiania nieczystości płynnych (ścieków) z obszarów nie osiadających i nie przewidzianych do objęcia scentralizowanym systemem kanalizacji poprzez ich gromadzenie w lokalnych szczelnych zbiornikach, a następnie wywożenia do punktu zlewnego oczyszczalni w Juchnowcu Kościelnym,

- rozwiązań oczyszczania ścieków wspólnych dla zespołów wsi zwodociągowanych lub zespołów rekreacyjnych poprzez budowę „małych” oczyszczalni ścieków w formie stacji kontenerowych,
- zachowania dotychczasowej struktury przestrzennej gruntów rolnych i leśnych z możliwością jej korygowania poprzez wprowadzanie dolesień oraz z możliwością ekologicznego jej wzbogacania (polne drzewa, remizy, użytki ekologiczne),
- utrzymania wartościowych intensywnie użytkowanych gruntów rolnych jako rolniczej przestrzeni produkcyjnej z ew. zachowaniem dotychczasowych form użytkowania i kierunków produkcji przy jednoczesnym prowadzeniu działań inspirowanych na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego,
- na etapie sporządzania planów miejscowych przyjmowania zwartych kompleksów gleb chronionych (od III a do IV b) za ogranicznik rozwoju budownictwa pozarolniczego z zastosowaniem ustawowych przepisów,
- ochrony systemu drenażowego użytków ornych przed ich zabudową kubaturową z uwagi na możliwość przerwania układu podziemnych przewodów i zakłócenia jego funkcjonowania,
- podnoszenia jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej poprzez dalszą regulację stosunków wodnych na gruntach ornych i użytkach zielonych,
- eksploatacja surowców mineralnych może odbywać się jedynie na podstawie koncesji na wydobycie surowców, w której określona zostaje konieczność oraz sposób przeprowadzenia rekultywacji powierzchni ziemi po zakończeniu eksploatacji (zgodnie z wytycznymi planu rekultywacji),
- zachowania w dotychczasowym użytkowaniu terenów uznanych za obszary perspektywiczne występowania surowców mineralnych stałych,

Uwaga: Zakres zmian studium w stosunku do studium z 2000 r. odnosi się do zmiany warunków ochrony w Obszarze Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi” zgodnego z Rozporządzeniem nr 9/05 Wojewody Podlaskiego z dnia 25.02.2005 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi” z 2004 r.

4. **Dziedzictwo kulturowe**

Zasady ochrony dziedzictwa i przywracania tożsamości

Ochrona i utrzymanie w należyтым stanie technicznym i użytkowym obiektów zabytkowych, a także zachowanych obiektów o wysokich wartościach kulturowych wymagać będzie (oprócz wysokich nakładów finansowych) koordynacji działań administracji rządowej i samorządowej.

Dla ochrony dziedzictwa kulturowego w **planie województwa wyznaczono** następujące **zadania**:

w **Zespołach kulturowych**:

- ochronę i konserwację (poprawę stanu zachowania) obiektów architektury i budownictwa,

- poprawę wizerunku zespołów przez promocję i udostępnienie,
- zapewnienie racjonalnego wykorzystania obiektów,
- tworzenie warunków do wykreowania wytypowanych miejscowości na ośrodki kulturowe o znaczeniu regionalnym,
- rozwój różnych form działalności na rzecz kultury: utworzenie jednostek promocyjnych i informacyjnych,
- poprawę infrastruktury turystycznej (hotelarstwo, gastronomia, informacja)
- sporządzanie miejscowych planów i opracowań konserwatorskich dla obszarów ochrony konserwatorskiej,

w **Obszarach archeologicznych:**

- zachowanie walorów archeologiczno krajobrazowych,
- ochronę przed dewastacją i zniszczeniem (np.: błędne przeznaczenie),
- udostępnienie zwiedzającym (tworzenie parków przyrodniczo-archeologicznych).

W **Krajobrazie kulturowym**

- tworzenie zespołów o walorach historyczno-kulturowych i przyrodniczych – **historia, kultura, tradycja, przyroda,**
- kultywowanie tradycji ludowych: rękodzieła, (wikliniarstwa, rzeźby ludowej, koronkarstwa, tkactwa, kowalstwa, garncarstwa), zwyczajów (miodobrania), obrzędów (zapustów, wesel itp.),
- promocję i rozwój zespołów folklorystycznych np.: festiwalu filmów,
- **nadawanie cech regionalnych nowo realizowanym obiektom,**
- **zakaz koncentracji zabudowy letniskowej, minimalna pow. działki 1000 m² ,**
- **ustalenie w miejscowych planach intensywności, gabarytów i form zabudowy.**

Poza ustawową ochroną obiektów zabytkowych oraz obiektów archeologicznych ustalenia studium określają zasady oraz działania ochrony walorów historycznej zabudowy, przywracania tożsamości i tworzenia nowych wartości kulturowych.

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 23.07.2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2003 nr 162 poz.1568) ochroną obejmuje się zabytkowe obiekty wpisane do rejestru zabytków WKZ, obiekty ujęte w ewidencji WKZ i w ewidencji gminnej **oraz obiekty wskazane przez WODK do ujęcia w ewidencji** wyszczególnione w części II-
Uwarunkowania p.4 .

W studium ustala się działania operacyjne dotyczące w/w obiektów :

- uzgadnianie ustaleń stosowanych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (dotyczących ochrony zabytków przed dewastacją, zmianami naruszającymi walory oraz likwidacją) z Podlaskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
- egzekwowanie w decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów, na których występują obiekty zabytkowe i kulturowe, ustaleń zawartych w planach miejscowych, a w przypadku ich braku we wnioskach, opiniach i uzgodnieniach konserwatorskich,
- ścisłej współpracy między właścicielami, gminą i Podlaskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków na rzecz utrzymania obiektów w dobrym stanie technicznym i właściwych formach użytkowania.

- nadzoru budowlanego obiektów zabytkowych oraz o charakterze zabytkowym, egzekwującego od właścicieli, użytkowników i zarządców stosowania się do zapisów ustawy z 23.07.2003 r o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w celu utrzymania ich w należytym stanie technicznym,
- zapewnienia właściwego użytkowania obiektów zagrożonych, a w szczególnych przypadkach pozyskiwania obiektów zagrożonych przez gminę i wtórne ich zbycia nabywcom gwarantującym właściwe ich utrzymanie lub zagospodarowanie,
- uzgadnianie z Podlaskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków projektów dotyczących remontów i modernizacji obiektów zabytkowych.

Zadaniami ustalonymi w studium dla ochrony dziedzictwa kultury będą:

- opracowanie studium wartości kulturowych wsi Juchnowiec Kościelny i Juchnowiec Dolny i objęcie ochroną konserwatorską układu przestrzennego wsi Juchnowiec Kościelny,
- **opracowanie programu rewitalizacji wsi Wojszki,**
- rewaloryzacja zabytkowych parków we wsiach Lewickie i Niewodnica Nargilewska,
- udzielanie przez Urząd Gminy i Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków pomocy organizacyjnej i finansowej właścicielom obiektów zabytkowych zagrożonych dewastacją w celu poprawy ich stanu technicznego i otoczenia,
- obowiązkowe wykonywanie (na koszt inwestora) podstawowej dokumentacji historycznej tj. karty ewidencyjnej zabytku architektury i budownictwa (zgodnej z wymogami Ośrodka Dokumentacji Zabytków w Warszawie) przed rozbiórką obiektów o wartościach historyczno – kulturowych
- przedstawiania do uzgodnienia Podlaskiemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków zakresu prac porządkowych planowanych na terenach cmentarzy.

Ochrona stanowisk archeologicznych wyszczególnionych w punkcie 4 tekstu „uwarunkowań” studium wymagać będzie:

- wprowadzenia, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz decyzjach, odpowiednich (obejmujących miejsca występowania) ustaleń dotyczących ochrony stanowisk przed dewastacją lub likwidacją,
- egzekwowania w/w ustaleń planów miejscowych w wydawanych na ich podstawie decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów, (w przypadku konieczności przeznaczenia terenu ze stanowiskami archeologicznymi na cele inwestycyjne w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania, należy sposób postępowania uzgodnić z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków Archeologicznych),
- ujęcia, zarówno w ustaleniach planów jak i w decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów, obowiązku zawiadamiania służb archeologicznych o natrafieniu w trakcie prowadzenia prac ziemnych na obiekty nieznanego pochodzenia,

Dla zachowania tożsamości lokalnej w studium ustala się następujące zadania przy tworzeniu nowych wartości kulturowych:

- indywidualizowanie form zabudowy i zagospodarowania przestrzeni publicznych w dostosowaniu do otaczającej zabudowy i krajobrazu, poprzez odpowiednie

ustalenia (dotyczące gabarytów, formy, barwy itd.) w planach miejscowych i decyzjach administracyjnych o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu,

- wprowadzanie w planach miejscowych oraz decyzjach administracyjnych o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu ustaleń dotyczących nawiązywania do istniejących form zabudowy poprzez kultywowanie regionalnych form architektonicznych oraz tradycji materiałowych i konstrukcyjnych

Ustala się następujące rygory ochrony obiektów zabytkowych i kulturowych:

- nakazuje się zachowanie rygorów wynikających z zapisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (ustawa z dnia 23.07.2003 r. art. 18, 19, 32 itd.) w zakresie postępowania z obiektami, w tym stanowiskami archeologicznymi, wpisanymi do: rejestru WKZ, ewidencji WKZ oraz objętych gminną ewidencją zabytków (**do gminnej ewidencji zabytków powinny być wpisane obiekty o walorach historycznych wskazane przez służby konserwatorskie WODZ**), ochrona obejmuje również strefy ekspozycji obiektów w krajobrazie,
- zakazuje się ingerencji w strukturę i estetykę obiektu zabytkowego bez zgody Konserwatora Wojewódzkiego,
- dopuszcza się racjonalne wykorzystanie obiektów o wartościach kulturowych, a także obiektów zabytkowych, dla celów rekreacji, turystyki i usług, pod warunkiem zgody WKZ,
- **postuluje się przedłużenie „szlaku świątyń prawosławnych” do wsi Wojszki i Kożany dla włączenia doń świątych źródeł – miejsc kultu prawosławnego.** (trasa proponowanego szlaku zaznaczona na rysunku nr 8 studium)

Uwaga: wytłuszczonym drukiem zaznaczono uzupełnienia - zmiany w stosunku do zapisu ustaleń odnośnie zagadnień ochrony dziedzictwa kulturowego w studium z 2000 r.

Potencjalnymi zadaniami o charakterze ponadlokalnym wynikającymi z polityki i zamierzeń inwestycyjnych zawartych w dokumentach programowych i wnioskach samorządów będą dla gminy Juchnowiec Kościelny:

z programu wojewódzkiego

- rewitalizacja zabytkowej zabudowy drewnianej wsi podlaskiej,
- ożywienie szlaku świątyń prawosławnych przez włączenie doń obiektów kultu w Wojszkach, Zajączkach i Kożanach oraz doposażenia w urządzenia obsługi turystów-pielgrzymów.

z programu rozwoju kultury i turystyki

- organizacja izb rękodziela ludowego i warsztatów rękodzielniczych,
- utworzenie filii centrum turystyki etnicznej (Wojszki lub Kożany).

z analizy wniosków samorządów

- opracowanie szlaku grodzisk ruskich - w dolinie rz. Narwi: Suraż – Zawyki – **Zajączki** – Doktorce – Stabla,
- oznakowanie kurhanów.

5. 6. Warunki życia mieszkańców Rozwój demograficzno-społeczny i gospodarczy

Prognoza rozwoju demograficznego

Dotychczasowy rozwój ludności w gminie Juchnowiec Kościelny charakteryzuje sukcesywny wzrost liczby mieszkańców i korzystna struktura wieku mieszkańców oraz stosunkowo dobre wykształcenie mieszkańców.

Uwzględniając postępujący rozwój funkcji mieszkaniowej i pozarolniczej działalności gospodarczej przyjęto dalszy wzrost zaludnienia gminy szczególnie w sołectwach położonych w północnej (szczególnie na obszarze graniczącym z Białymstokiem) i środkowej części gminy. W południowym obszarze gminy można się spodziewać dalszego wyludniania się niektórych wsi spowodowanego zaprzestaniem produkcji rolnej.

Trudna sytuacja na lokalnym rynku pracy (wysoka stopa bezrobocia oraz ukryte bezrobocie w gospodarstwach rolnych) może ulec poprawie jedynie w przypadku przedsiębiorczości społeczności lokalnej. Większego wzrostu miejsc pracy można się spodziewać w obszarze wpływu metropolii białostockiej – północne tereny gminy.

Wzrost liczby ludności, wymagać będzie przygotowania (wyposażenia w infrastrukturę techniczną i komunikacyjną) terenów do realizacji nowej zabudowy, podniesienia standardu istniejącej zabudowy zwłaszcza na terenach północnych już zainwestowanych oraz rozbudowy infrastruktury społecznej.

Mieszkalnictwo

Głównymi działaniami w kierunku wzrostu jakości życia w gminie będą:

- podnoszenie standardu istniejącej zabudowy, przede wszystkim pod względem wyposażenia w gaz z sieci, kanalizację sanitarną z oczyszczaniem ścieków, ekologiczne źródła energii służące ogrzewaniu mieszkań,
- utrzymanie, modernizacja oraz wymiana zużytej technicznie starej zabudowy obok rewitalizacji obszarów zdegradowanych,
- wykorzystanie starej zabudowy mieszkaniowej dla funkcji turystycznej, rekreacyjnej i letniskowej,
- uzupełnienie zespołów zabudowy mieszkaniowej funkcją usługową,
- ochrona zespołów zabudowy przed uciążliwościami związanymi z rozwojem gospodarczym gminy, przebudową układu komunikacji, wzrostem intensywności ruchu tranzytowego i lokalnego,
- wznoszenie nowej zabudowy w koordynacji z zasobami środowiska przyrodniczego i istniejącym zainwestowaniem, w szczególności historycznie ukształtowanymi układami przestrzennymi wsi i obiektami zabytkowymi,
- preferowanie wielofunkcyjnego charakteru zabudowy w strefie podmiejskiej Białegostoku, ograniczenie skali i nadmiernej koncentracji wznoszonej zabudowy, uzupełnienie wyposażenia w infrastrukturę społeczną, łagodzenie dysproporcji w tym zakresie na obszarze gminy w porozumieniu i koordynacji z Białymstokiem i gminami sąsiednimi.

Perspektywy rozwoju infrastruktury społecznej

Rozwój demograficzny gminy Juchnowiec Kościelny wymaga odpowiedniego jej wyposażenia w usługi z dziedziny: edukacji i wychowania, ochrony zdrowia i opieki społecznej kultury, sportu i wypoczynku.

Obiekty i urządzenia usługowe infrastruktury społecznej powinny koncentrować się w dotychczasowych ośrodkach, tj. w Juchnowcu (Dolnym i Górnym), Kleosinie, Księżynie i Bogdankach.

Poprawa poziomu zaspokojenia potrzeb mieszkańców gminy w zakresie szkół podstawowych i gimnazjów, placówek służby zdrowia oraz bibliotek dotyczyć powinna szczególnie poprawy bazy materialnej, w tym urządzeń sportowych oraz wyposażenia dydaktycznego i naukowo-badawczego.

Usługi ponadpodstawowe

Utrzymuje się realizację obsługi ludności na poziomie ponadpodstawowym w zakresie: szkolnictwa średniego i wyższego, lecznictwa zamkniętego i specjalistycznego, kultury, sportu kwalifikowanego, specjalistycznego, handlu i rzemiosła, administracji, obsługi finansowej, ubezpieczeń i innych w Białymstoku.

Jako **główne zadania** w zakresie usług ponad podstawowych wyznacza się utrzymanie, modernizację i rozbudowę:

- obiektów Domu Pomocy Społecznej w Czerewkach,
- bazy naukowo – dydaktycznej i doświadczalnej Politechniki Białostockiej, która znajdują się na terenie gminy w miejscowości Kleosin oraz
- realizację nowych obiektów wynikających ze zgłoszonych potrzeb.

Podstawowe usługi komunalne

W miarę wzrostu liczby ludności wzrastać będzie sukcesywnie ilość usług edukacji, zdrowia, kultury, sportu oraz innych. Istniejące obiekty usługowe wymagać będą utrzymania w dobrym stanie technicznym oraz podnoszenia jakości ich wyposażenia.

Główne zadania w zakresie usług podstawowych komunalnych to:

- zabezpieczenie w budżetach gminy odpowiednich środków finansowych na utrzymanie, modernizację, rozbudowę oraz budowę obiektów obsługi ludności:
 - szkół podstawowych w miejscowościach: Juchnowiec Górny, Kleosin, Księżyno, Bogdanki,
 - szkół gimnazjalnych w Juchnowcu Górnym i Kleosinie,
 - przedszkola w Kleosinie,
 - ośrodków zdrowia w miejscowościach: Kleosin, Księżyno i Bogdanki, Juchnowiec Dolny,
 - Gminnego Ośrodka Kultury w Juchnowcu Kościelnym,
 - odtworzenie klubów wiejskich w miejscowościach: Baranki, Biele, Czerewki, Doróżki, Hołówki Małe, Janowicze, Klewinowo, Olmonty, Koplany, Rostoły, Rumejki i Wojszki,
 - boisk: sportowego w Juchnowcu Dolnym oraz szkolnych w miejscowościach: Juchnowiec Górny, Kleosin, Księżyno, Ignatki Osiedle i Bogdanki,
 - remiz Ochotniczej Straży Pożarnej w miejscowościach: Czerewki, Doróżki, Hermanówka, Hołówki Duże, Janowicze, Juchnowiec Dolny, Koplany, Lewickie, Rostoły, Szerenosy, Tryczówka, Wojszki i Złotniki,
- tworzenie warunków do wykorzystywania nieużytkowanych obiektów i terenów usługowych na cele aktywizacji społeczności lokalnej (zmiana przeznaczenia na

podstawie planów miejscowych) w zależności od potrzeb i warunków ochrony przyrody.

Inne obiekty i urządzenia usługowe

Zakłada się podniesienie standardu świadczonych usług przy utrzymaniu istniejących obiektów i urządzeń. Przewiduje się także rozwój innych obiektów i urządzeń usługowych w zależności od powstających potrzeb.

Główne zadania w tym zakresie, poza modernizacją i dopuszczalną rozbudową istniejących obiektów, to tworzenie warunków do budowy nowych obiektów z zakresu:

- handlu gastronomii, rzemiosła oraz urządzeń obsługi turystyki i wypoczynku,
- placówek opieki socjalnej w celu zabezpieczenia godziwych warunków życia mieszkańcom pozbawionym opieki rodzinnej,
- innych urządzeń usługowych wynikających ze zgłaszanych potrzeb.

W studium dopuszcza się lokalizowanie nieuciążliwej działalności usługowej w obrębie zabudowy mieszkaniowej, a innych usług w powiązaniu z obiektami i terenami składowo-przemysłowymi oraz obsługi rolnictwa. W przypadku niezgodności z tym ustaleniem obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, konieczna będzie zmiana planu.

Dla terenów obejmujących realizację usług produkcyjnych również w powiązaniu z terenami mieszkaniowymi ustala się zasadę opracowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Sfera gospodarcza

Zgodnie z generalnym założeniem wielofunkcyjnego rozwoju gminy lokalizację usług produkcyjnych dopuszczono (przy dostosowaniu do wymagań przepisów odrębnych) w obszarach rozwoju jednostek osadniczych.

Główne zadania w zakresie:

- **zabezpieczenia rozwoju działalności gospodarczej:**
 - tworzenie warunków do utrzymania i rozwoju istniejących zakładów,
 - zagospodarowanie rezerw terenowych w przygotowanych pod inwestycje obszarach (m.in. tzw. „Południowego Zespołu Przemysłowego”) po sporządzeniu planu miejscowego,
 - opracowanie nowych planów zagospodarowania przestrzennego w miarę występującego zainteresowania na tereny wyznaczone do rozwoju aktywności gospodarczej,
 - wyznaczenie terenów eksploatacji surowców mineralnych w trybie planowania miejscowego,
 - zabezpieczanie terenów lokalizacji dla przetwórstwa rolno - spożywczego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, w szczególności z wykorzystaniem istniejących nie użytkowanych obiektów przydatnych do tego celu,

- rozbudowa systemów infrastruktury technicznej.
- **tworzenia warunków do rozwoju rolnictwa i jego otoczenia:**
 - ochrona i poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej :
 - ochrona kompleksów wartościowych gruntów przed przeznaczaniem na cele nierolnicze,
 - kontynuacja regulacji stosunków wodnych na gruntach ornych i użytkach zielonych przeznaczonych w studium do produkcji rolniczej,
 - ochrona systemów drenażowych i melioracyjnych przed zniszczeniem lub dewastacją,
 - ekologizacja produkcji rolniczej na terenach posiadających najkorzystniejsze warunki do produkcji zdrowej żywności,
 - eliminacja zanieczyszczeń gleby, wody i powietrza,
 - zalesianie gruntów marginalnych (szczególnie stanowiących własność skarbu państwa),
 - poprawa struktury własnościowej obszarów gospodarstw rolnych poprzez:
 - sukcesywne prowadzenie scaleń i wymianę gruntów, dla uzyskania zwartych kompleksów (szczególnie gruntów skarbu państwa i komunalnych)
 - usprawnienie obrotu gruntami i nieruchomościami rolnymi skarbu państwa i komunalnymi, przewidzianymi w studium do użytkowania rolniczego,
 - wspieranie doradztwem i instrumentami fiskalnymi rozwoju specjalistycznych i ekologicznych gospodarstw rolnych.
 - wspieranie rozwoju otoczenia rolnictwa, w zakresie mechanizacji prac rolniczych, zaopatrzenia w środki produkcji, zbytu produkcji rolniczej, przetwórstwa rolniczego oraz obsługi weterynaryjnej poprzez:
 - tworzenie warunków do utrzymania istniejących urzędów obsługi rolnictwa
 - stosowanie priorytetów i ulg podatkowych na rzecz podmiotów gospodarczych świadczących usługi na rzecz rolnictwa i tworzących miejsca pracy na wsi.
 - podnoszenie standardu życia na wsi:
 - rozwój wyposażenia wsi w urządzenia infrastruktury technicznej: wodociągowej, kanalizacyjnej, elektroenergetycznej, gazowniczej, telekomunikacyjnej oraz usuwania i utylizacji odpadów,
 - podnoszenie standardu istniejących urzędów obsługi ludności, w zakresie: szkolnictwa, ochrony zdrowia, kultury, sportu, bezpieczeństwa przeciwpożarowego,
 - tworzenia warunków do powstawania nowych usług,
 - tworzenie warunków do zwiększenia zatrudnienia pozarolniczego

Kierunki rozwoju gospodarki leśnej

- Wykorzystanie lasów do produkcji surowca drzewnego głównie na potrzeby własne ludności.
- Rozwój zbieractwa runa leśnego na potrzeby konsumpcyjne miejscowej ludności, a także na potrzeby rynku, jako źródło dodatkowych sezonowych dochodów.

- Powiększanie powierzchni lasów poprzez zalesienie marginalnych terenów rolniczych, co wymagać będzie współpracy gminy z samorządem wojewódzkim i administracją leśną, w zakresie pozyskiwania środków z budżetu centralnego.

Turystyka i wypoczynek

Za dodatkowy czynnik ekonomicznego rozwoju gminy uznano wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego gminy, które tworzą: dolina Narwi, tereny rozlewisk mniejszych rzek i cieków wodnych, tereny leśne (szczególnie zwarte kompleksy leśne), a także tereny powyrobiskowe (w Horodnianach, Księżynie i Koplanych) do rozwoju turystyki i rekreacji.

Jako wiodące formy turystyki i wypoczynku w gminie w studium wyznacza się: turystykę przyrodniczą, kulturowo-etniczną, agroturystykę oraz wypoczynek w ekosystemach wodnych, łąkowych i leśnych.

Dla realizacji wyznaczonych form turystyki w studium ustala się zadania:

Turystyka przyrodnicza (piesza, konna, rowerowa i kajakowa):

- budowa szlaków turystycznych, ścieżek rowerowych oraz ścieżek dydaktycznych,
- rozbudowa usług hotelarskich i wypożyczalni sprzętu,
- rozbudowa sieci informacji turystycznej, kulturalnej i rozrywkowej, usług handlowych i bankowych (zwłaszcza w miejscowościach gminnych i rejonach turystycznych).

Turystyka kulturowo-etniczna

- rewitalizacja zachowanych historycznych zespołów ruralistycznych (Wojszki, Czerewki-Kożany),
- udostępnienie obiektów architektury sakralnej różnych wyznań (m.in.: kościoły, cerkwie, kaplice),
- adaptacja unikalnych obiektów architektury świeckiej (wiatraki),
- rehabilitacja cmentarzy wyznaniowych,
- ekspozycja grodzisk, kurhanów oraz stanowisk archeologicznych,
- promocja miejsc kultu religijnego, imprez kulturalnych i folklorystycznych,
- rozbudowa informacji oraz usług hotelarsko noclegowych i gastronomicznych w powiązaniu ze szlakami turystyki kulturowo-etnicznej.

Agroturystyka

- przygotowanie kadry menagerskiej dla organizacji agroturystyki,
- edukacja - organizacja profesjonalnych szkoleń dla prowadzących gospodarstwa agroturystyczne,
- podnoszenie standardu technicznego wiejskich obiektów mieszkalnych (remonty struktury budowlanej, modernizacja urządzeń sanitarnych),
- powrót do tradycji lokalnych: produkcji rolnej, rzemiosła i rękodzieła wpisanych w krajobraz kulturowy regionu,
- promocja lokalnych obrzędów i świąt religijnych,
- modernizacja sieci drogowej,
- zapewnienie dostępności do urządzeń obsługi bankowej, handlowej oraz medycznej.

Potencjalnymi zadaniami rozwoju turystyki o charakterze ponadlokalnym wynikającymi z polityki i zamierzeń inwestycyjnych zawartych w dokumentach programowych i wnioskach samorządów będą dla gminy Juchnowiec Kościelny:

z programu wojewódzkiego

- ożywienie szlaku świątyń prawosławnych (szlak 4-ech wyznań),
- rozwój komputerowego systemu informacji turystycznej i promocji regionu.

z programu rozwoju kultury, sportu i turystyki

- organizacja muzeów społecznych, izb rękodzieła ludowego, warsztatów rękodzielniczych,
- tworzenie filii centrum turystyki etnicznej.

z analizy wniosków samorządów: tworzenie ośrodków szkolno-rehabilitacyjnych dla dzieci niepełnosprawnych („dogoterapia”, hipoterapia), tworzenie gminnych świetlic terapeutycznych, budowa terenów sportowo-rekreacyjnych (w Koplanych).

Główne zadania w rozwoju turystyki i wypoczynku, to:

- 1) utrzymanie, modernizacja, rozbudowa istniejących obiektów turystyczno - wypoczynkowych
- 2) urządzenie terenów wypoczynku codziennego i oraz tworzenie bazy wypoczynku pobyтового z urządzeniami towarzyszącymi (infrastruktura techniczna i usługowa) w rejonie wsi Wojszki,
- 3) tworzenie warunków do organizacji wypoczynku w zagrodach wiejskich – agroturystyki głównie w miejscowościach położonych w dolinie rzeki Narew,
- 4) wykorzystanie do celów turystyki i wypoczynku nieużytkowanych budynków mieszkalnych w miejscowościach posiadających walory rekreacyjne.

Instrumentem realizacji zadań polityki przestrzennej gminy w zakresie turystyki i wypoczynku są zapisy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów przewidywanych do rozwoju turystyki i wypoczynku (z uszczegółowionymi zasadami i warunkami zagospodarowania oraz kształtowania zabudowy).

7. Transport i komunikacja

Sieć drogowa

Prognozowany wzrost międzynarodowego ruchu tranzytowego z Finlandii, republik nadbałtyckich oraz Białorusi w kierunku południowej części Polski i Europy spowoduje zwiększenie obciążenia istniejących tras. Przewiduje się zapewnienie priorytetów w modernizacji i budowie infrastruktury transportowej dla dróg spełniających funkcje powiązań transgranicznych ważnych dla rozwoju gospodarczego kraju i województw przez które przechodzą.

Dostosowanie drogi krajowej S 19 do prognozowanego zwiększonego ruchu wymagać będzie wielokierunkowych działań zarówno w kierunku poprawy jej parametrów technicznych, jak i zmiany jej przebiegu. Zakłada się docelowo, przebudowę trasy drogi krajowej Nr S 19 (prowadzącej do wschodniej granicy państwa i doprowadzenie jej do projektowanej ekspresowej drogi klasy S. Droga ta składałaby się z dwujezdniowej trasy ekspresowej południowego obejścia miasta Białystok, łączącej się z nową dwujezdniową ekspresową trasą Nr S 19 (na terenie gminy odcinek Stanisławowo – Wojszki z obejściem

wsi Wojszki po wschodniej stronie) oraz docelowo przez nowy most na rzece Narew. Po przebudowie postuluje się włączenie drogi Nr S 19 do uzupełniającej sieci europejskich korytarzy transportowych **TINA**.

Według **Uproszczonego studium techniczno – ekonomicznego na przystosowanie drogi krajowej Nr 19 Granica Państwa – Kuźnica Białostocka - Białystok – Lublin – Rzeszów na odc. Białystok - Międzyrzec Podlaski do parametrów drogi ekspresowej** dostosowanie standardów technicznych drogi krajowej S 19 do parametrów klasy (S) oraz potrzeb ruchu krajowego i międzynarodowego na obszarze gminy Juchnowiec Kościelny polegać będzie na:

- przyjęciu parametrów technicznych drogi klasy S¹⁰;
- zmianie trasy przebiegu drogi, przy wykorzystaniu korytarza istniejącej drogi powiatowej Nr 1484 B (Białystok –ul. A. Mickiewicza - Stanisławowo – Solniki – Rzepniki - Wojszki) na odcinku Niewodnica Nargilewska - Wojszki, z obejściem miejscowości Wojszki, następnie poprowadzeniu trasy drogi w kierunku Kuźnicy Białostockiej (granicy państwa) korytarzem nowoprojektowanej obwodnicy Białegostoku. Wykonanie obejścia wsi Wojszki ma za zadanie zlikwidowanie kolizyjności przebiegu drogi Nr 19 z ruchem lokalnym oraz ograniczenie jej uciążliwości dla mieszkańców.

Powiązania drogi ekspresowej z istniejącym układem dróg przewiduje się przez budowę bezkolizyjnych węzłów, znajdujących się w następujących miejscach:

- węzeł **Kudrycze** - na przecięciu południowej obwodnicy Białegostoku z drogą powiatową Nr 1484 B,
- węzeł **Nowosady** - a przecięciu z drogą powiatową Nr 1488 B,
- węzeł **Ploski** - punkcie włączenia nowego szlaku drogi S–19 do przebiegu istniejącego.

Projektowana Południowa Obwodnica Białegostoku przecinać będzie istniejącą infrastrukturę drogową i kolejową obszaru gminy Juchnowiec Kościelny na przestrzeni niecałych 10 km. Węzły komunikacyjne drogowe na trasie obwodnicy powstaną w okolicy miejscowości Ksieżyyno i Kudrycze. Węzeł **Ksieżyyno** będzie miał największe znaczenie, gdyż powstanie w miejscu skrzyżowania projektowanej obwodnicy Białegostoku z drogą wojewódzką Nr 678. Pozostałe węzły stanowić będą skrzyżowania z drogami powiatowymi (Hryniewiczze - Nr 1483 B, Kudrycze - Nr 1484 B). Zamierzenia dostosowawcze przewidują także skrzyżowania dwupoziomowe do przepędu bydła i dzikich zwierząt, przepusty oraz drogi serwisowe do obsługi ruchu lokalnego. Lokalizację węzłów komunikacyjnych przyjęto w studium na podstawie **Uproszczonego studium techniczno – ekonomicznego na przystosowanie drogi krajowej Nr 19 na odcinku Białystok – Międzyrzec Podlaski do parametrów drogi ekspresowej** rekomendowanego przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad oddział w Białymstoku (2004 r).¹¹ W studium tym zawarto prognozę ruchu na 2020 r., która ma uzasadniać przyjęte rozwiązania.¹²

¹⁰/ Przewidywane parametry drogi:

- obciążenie 115 Kn/oś
- prędkość projektowa = 100km/h
- przekrój poprzeczny: docelowo jezdnia 2 x 7,0m + pasy awaryjne 2 x 2,5m (w I etapie 7+2 x 2,0 m)

¹¹/ Ścisła lokalizacja węzłów możliwa będzie po podjęciu przez Generalną Dyрекcję decyzji po uzgodnieniu jej z sąsiednimi gminami. Do września 2005 nie podjęto decyzji o ostatecznym przebiegu dróg.

¹²/ Według pomiaru generalnego w 2000r – ruch wyniósł 3230 poj/dobę, prognoza ruchu na 2020 rok podana przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad oddz. w Białymstoku) na odcinku trasy Zabłudów – Ploski przedstawia się następująco:
- 8900poj/dobę na odc. **Węzeł Kudrycze – Węzeł Nowosady**

Ze względu na wielką wagę tej inwestycji dla rozwoju gminy w studium przewiduje się zagospodarowanie funkcją obsługi ruchu transportowego wyznaczonego obszaru w okolicy miejscowości Niewodnica Nargilewska Kolonia i Niewodnica Nargilewska wieś.

Zgodnie z powyżej przyjętymi rozwiązaniami w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dotyczących obszaru gminy Juchnowiec Kościelny należy:

- uwzględnić właściwe parametry drogi łącznie z warunkami zagospodarowania ich obrzeży, wynikających z oceny oddziaływania drogi na środowisko oraz
- wprowadzić urządzenia zabezpieczające w miejscach wskazanych w ocenie oddziaływania drogi na środowisko,
- przewidzieć urządzenia zabezpieczające w miejscach możliwego powstawania największych kolizji na drodze z ruchem lokalnym i pieszym,
- wykonać zabezpieczenia istniejącej i projektowanej zabudowy przed uciążliwościami ruchu samochodowego w miejscach w/g oceny oddziaływania drogi na środowisko,
- minimalizować ilość zjazdów z ulic, zwłaszcza z lewoskrętami, z wyznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego terenów budowlanych i uzgodnić je z zarządcą drogi.¹³

Dostosowanie drogi wojewódzkiej 678 (Białystok – Sokoły – Wysokie Mazowieckie) do parametrów klasy G polegać będzie na:

- dostosowaniu standardów technicznych drogi do jej klasy funkcjonalnej i potrzeb ruchu tranzytowego i lokalnego (na odcinku Białystok – Markowszczyzna przewiduje się: drogę dwujezdniową o szerokości w liniach rozgraniczających 45 m)
- wykonaniu obejścia miejscowości Księżyno.

Dostosowanie dróg powiatowych do potrzeb ruchu tranzytowego i lokalnego polegać ma na:

- przystosowaniu dróg do zmian układu komunikacyjnego w obszarze gminy związanych z przebudową drogi krajowej S – 19 i budową południowej obwodnicy Białegostoku, w tym polegających na budowie węzłów komunikacyjnych **Księżyno Kudrycze** i **Nowosady** w miejscu skrzyżowań i włączeń dróg powiatowych z południową obwodnicą Białegostoku i trasą drogi ekspresowej Nr 19,
- modernizacji (w pierwszej kolejności) dróg powiatowych o nawierzchniach niedostosowanych do pełnienia funkcji sprawnych powiązań komunikacyjnych między ośrodkami gminnymi w powiecie i ośrodkiem wojewódzkim, w tym wykorzystywanych do transportu zbiorowego dzieci do szkół oraz transportu mieszkańców.

Dostosowanie dróg gminnych do potrzeb lokalnego ruchu polegać będzie na:

- przystosowaniu istniejącego układu dróg do nowych rozwiązań komunikacyjnych dróg krajowych i powiatowych,
- uzupełnieniu sieci dróg gminnych w związku z planowanymi i dokonującymi się inwestycjami,
- modernizacji istniejących dróg i podwyższenia ich standardu.

- 5950poj/dobę na odc. Węzeł Nowosady – Węzeł Płoski

¹³ / Według omawianych zamierzeń należy liczyć się z potrzebą zarezerwowania pasa wolnego od zabudowy o szerokości ok. 100m (w tym 31 m. – korona drogi ekspresowej + 2 x 7,0 = 14,0 - skarpy i rowy + 2x10m – drogi wewnętrzne – serwisowe – dla dojazdów do działek + 2x10 – pasy zieleni lub ekrany akustyczne ziemne – razem ok. 85 m + 15 m rezerwy). Uściślenie parametrów i tras przepustowych obwodnic nastąpi na etapie planu miejscowego. Zgodnie z art. 43 ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, zmienionej art. 52 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej w związku z reformą ustrojową państwa (Dz. U. Nr 106, poz. 668, obiekty budowlane przy drogach publicznych powinny być usytuowane w odległości od zewnętrznej krawędzi jezdni drogi ekspresowej co najmniej na obszarach zabudowy miast i wsi 20 m poza terenem zabudowy 40 m.

Trasa drogi ekspresowej przebiega przez Obszar chronionego Krajobrazu Doliny Narwi. Do czasu wykonania oceny oddziaływania drogi na środowisko, postuluje się dla obiektów budowlanych przeznaczonych na pobyt ludzi zachować linie zabudowy minimum 100 m. od krawędzi jezdni.

Zasady koordynacji lokalnych i ponadlokalnych inwestycji drogowych

Studium przewiduje konieczność współpracy ze wszystkimi gminami sąsiadującymi w zakresie:

- 1) koordynacji przedsięwzięć modernizacyjnych i konserwacyjnych w odniesieniu do dróg międzygminnych,
- 2) koordynowania lokalizacji urządzeń obsługi turystyki i komunikacji na obrzeżach dróg krajowych i ewentualnie wojewódzkich z sąsiadującymi gminami.

Komunikacja autobusowa

Zapewnienie właściwego standardu obsługi podróżnych wymagać będzie:

- a) utrzymania we właściwym stanie technicznym dróg, po których kursują autobusy,
- b) sukcesywnej wymiany starych autobusów na nowoczesne, bardziej funkcjonalne, dostosowane dla ludzi niepełnosprawnych i mniej uciążliwe dla środowiska,
- c) wprowadzenia na rynek konkurencyjnych podmiotów obsługi podróżnych,¹⁴
- d) uzupełnienia linii autobusowych, dla obsługi miejscowości położonych poza strefą dostępności – 2 km do przystanku autobusowego i – 0,5 km do przystanku komunikacji miejskiej (sołectwa Baranki i Olmonty).

Kolej

Dostosowanie infrastruktury kolejowej do regionalnych i lokalnych potrzeb przewozowych polegać będzie na:

- modernizacji infrastruktury kolejowej pierwszorzędnej jednotorowej linii kolejowej (Bałystok – Bielsk Podlaski – Czeremcha – granica państwa) w tym trzech przystanków kolejowych (Lewickie, Hołówki Duże, Zimnochy),
- wykorzystaniu kolei w większym stopniu do transportu ładunków masowych,
- zwiększeniu bezpieczeństwa przy transporcie kolejną ładunków niebezpiecznych poprzez zastosowanie przepisów bezpieczeństwa i ich rygorystyczne egzekwowanie,
- budowie tunelu pod trasą planowanej obwodnicy Białegostoku.

Trasy rowerowe

Sieć tras rowerowych łączyć będzie następujące miejscowości:

- Białystok – Stanisławowo – (Halickie – Bogdaniec – Skrybiczne – Kudrycze – Nowosaddy – Zabłudów – Dobrzyniówka – Rafałówka – Kuriany – Sobolewo – Grabówka),
- Białystok – Hryniewicze – Lewickie – Juchnowiec Kościelny – Juchnowiec Dolny – Szerenosy – (Turośń Kościelna – Juraszki – Pomigacze) – Koplany Cegielnia – Ignatki – Księżyno – Kleosin – Białystok,
- Białystok – Kleosin – Horodniany – Księżyno – (Zalesiany – Topolany – Niewodnica Kościelna – Klepacze – Białystok).

¹⁴ Ustawa o odpadach z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz U. Nr 62 poz. 628 z późniejszymi zmianami)

8. Infrastruktura techniczna

Zaopatrzenie w wodę.

Dostosowanie systemów zaopatrzenia w wodę do potrzeb wynikających z rozwoju gminy, zapewnienie wody odbiorcom w sposób ciągły, o jakości zgodnej z obowiązującymi normami sanitarnymi, w ilości pokrywającej zarówno bieżące potrzeby mieszkańców, jak i potrzeby związane z zapobieganiem zagrożenia pożarowego, dokonane będzie poprzez:

- utrzymanie w należyтым stanie technicznym z ewentualną modernizacją i rozbudową ujęć wody w Juchnowcu Kościelnym i Wojszkach,
- modernizację technologii uzdatniania wody wodociągu w Kleosinie,
- rozbudowę i modernizację stacji uzdatniania wody w Ignatkach – Osiedlu i docelowo jej współpraca z wodociągiem Kleosin,
- modernizację sieciowej pompowni wody w Rumejkach, budowę magistrali wodociągowej wzdłuż ulicy Mickiewicza (Bisłystok) i doprowadzenie miejskiej sieci wodociągowej do Stanisławowa oraz jej połączenie z wodociągiem Juchnowiec,
- zwiększenie pewności i sprawności dystrybucji wody oraz zmniejszenie ilości sytuacji awaryjnych w wyniku diagnozowania stanu technicznego sieci wodociągowej i wymiany niesprawnej armatury oraz odcinków sieci o dużej awaryjności,
- utrzymanie studni wierconych w należyтым stanie technicznym z możliwością sprawnego uruchomienia eksploatacyjnego, dla ewentualnych potrzeb ochrony cywilnej. (Likwidację studni każdorazowo należy uzgodnić z odpowiednim organem obrony cywilnej).

System odprowadzania ścieków

- Przyjmuje się, że w gminie będzie istniał system kanalizacji typu rozdzielczego. System odprowadzania i oczyszczania ścieków składać się będzie z niezależnego systemu kanalizacji sanitarnej do odprowadzenia ścieków bytowo – gospodarczych i poprodukcyjnych do oczyszczalni ścieków oraz oddzielnego dla kanalizacji deszczowej z urządzeniami podczyszczającymi do odprowadzania wód opadowych z terenów zabudowanych.
- Orientacyjne wskaźnikowe ilości ścieków na mieszkańca przyjmuje się w wysokości 230 dm³/1Mk/dobę, przy czym ustala się wymóg utylizacji ścieków bytowych z zastosowaniem technologii przydomowych oczyszczalni ścieków, na działkach zagrodowych, mieszkaniowych i rekreacyjnych o powierzchni min. 2000 m² z zachowaniem wymogów ochrony środowiska.
- Ustala się docelowo realizację rozbudowy kanalizacji sanitarnej dla obszarów wielofunkcyjnych – zabudowy mieszkaniowo – usługowej – produkcyjnej oraz terenów gęsto zabudowanych.
- Rozbudowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości gminnej Juchnowiec powinna być prowadzona w takim zakresie, który umożliwi podłączenie do niej całej istniejącej i projektowanej zabudowy wielofunkcyjnej.
- Systemy scentralizowanej kanalizacji sanitarnej na terenie gminy powinny być rozwiązywane w pierwszej kolejności w tych miejscowościach gdzie istnieją następujące uwarunkowania: duże zaludnienie w skali gminy, zakład produkcyjny, obiekty infrastruktury społecznej, usytuowanie w Obszarze

Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi”, dobre warunki do usytuowania nowych inwestycji z dziedziny mieszkalnictwa, gospodarki i turystyki.

Przewiduje się rozwój scentralizowanych systemów kanalizacji sanitarnej wg kryteriów podanych wyżej w następujących miejscowościach:

- kanalizacji sanitarnej we wsiach: Lewickie – Stacja, Janowicze, Szerenosy, i odprowadzenie ścieków za pomocą ewentualnych przepompowni do oczyszczalni w Juchnowcu Dolnym,
- kanalizacji sanitarnej w północnej części gminy z odprowadzeniem ścieków, za pomocą przepompowni do kanalizacji sanitarnej w Kleosinie i przetłoczenie do kanalizacji m. Białegostoku, obejmującą miejscowości: Kleosin, Ignatki – Osiedle, Hryniewicze, Śródlisie Olmonty, Stanisławowo, Niewodnica Nargilewska, Horodniany, Księżyno, kol. Księżyno, Ignatki – wieś, Ignatki – tereny przemysłowe, Koplany, Koplany Kolonia, Brończany, Lewickie i ewentualnie projektowaną zabudowę wzdłuż drogi Lewickie – kol. Lewickie,
- odprowadzenie ścieków w układzie grawitacyjno pompowym do kanalizacji m. Białegostoku w rejonie ul. Ciołkowskiego z miejscowości: Olmonty Kolonia, Stanisławowo, Solniczki, Niewodnicy Nargilewskiej do miejskiej sieci kanalizacyjnej, wybudowanej wzdłuż ulicy Mickiewicza w Białymstoku.
- odprowadzenie ścieków z miejscowości Hermanówka do projektowanej sieci kanalizacyjnej w miejscowości Kudrycze na tereny gminy Zabłudów i dalej do miejskiej sieci kanalizacyjnej,
- budowę kanalizacji sanitarnej we wsiach: Biele, Złotniki do Juchnowca Kościelnego, a Czerewki, Zajączki, Wojszki z terenami rekreacyjnymi nad Narwią i Dorożki, Bogdanki, Tryczówka oraz Zalesie - odprowadzenie ścieków za pomocą przepompowni do istniejącej oczyszczalni ścieków przy Domu Pomocy Społecznej w Czerewkach,

Sposób rozwiązania gospodarki ściekowej w pozostałych miejscowościach, w szczególności o zwartej zabudowie powinno być poprzedzone szczegółową analizą techniczno – ekonomiczną. W studium przewiduje się następujące możliwości rozwiązań:

- w oparciu o zbiorczą kanalizację sanitarną z oczyszczalnią ścieków,
- metodą przetłoczenia ścieków do najbliższej skanalizowanej wsi,
- metodą indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków,

Podjęcie decyzji co do budowy oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej w danej wsi wymagać będzie każdorazowo:

- sondażu wśród mieszkańców co do chęci i możliwości partycypacji w kosztach budowy,
- rozeznania możliwości uzyskania zewnętrznego wsparcia finansowego,
- wyznaczenia lokalizacji oczyszczalni ścieków, przepompowni i kanałów sanitarnych w trybie planowania miejscowego

Na obszarach zabudowy rozproszonej, w której budowa systemów scentralizowanych jest nieracjonalna, przewiduje się preferowanie indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków w budownictwie mieszkaniowym, a dla ewentualnych zakładów produkcyjnych kontenerowe oczyszczalnie ścieków. Należy dążyć do eliminowania odprowadzania ścieków

do szczelnych zbiorników bezodpływowych, gdyż jest to rozwiązanie uciążliwe dla użytkowników: nie zapewnia ochrony środowiska, zwłaszcza wód gruntowych. Zbiorniki szczelne należy traktować jako rozwiązanie przejściowe, na terenach jeszcze nieuzbrojonych, ale przewidzianych do objęcia kanalizacją zbiorczą. Wywóz ścieków z urzędzeń lokalnych, (których ilość będzie maleć w miarę porządkowania gospodarki ściekowej w gminie) przewiduje się do punktu zlewnego przy oczyszczalni ścieków w Juchnowcu. W długofalowym procesie porządkowania gospodarki ściekowej w gminie, szybki postęp technologiczny w dziedzinie oczyszczania ścieków może zaowocować rozwiązaniami dziś nieprzewidywalnymi, a pozwalającymi oczyścić ścieki znacznie mniejszymi nakładami finansowymi, niż jest to możliwe przy obecnie znanych technologiach.

System gromadzenia, usuwania i unieszkodliwiania odpadów stałych

Stworzenie systemu gromadzenia, usuwania i unieszkodliwiania odpadów stałych w sposób racjonalny, gwarantujący ochronę środowiska i maksymalne wykorzystanie składników użytkowych, a przy tym odpowiadającego nowym przepisom prawnym i wymogom Unii Europejskiej, wymagać będzie:

- podpisania porozumienia z Zarządem Miasta Białystok w sprawie korzystania z wysypiska odpadów stałych w Hryniewiczach,
- utrzymania i doskonalenia selektywnej zbiórki odpadów,
- prowadzenia w sposób ciągły edukacji i pracy ze społeczeństwem, szczególnie dziećmi i młodzieżą w zakresie proponowanego systemu zbiórki odpadów stałych,
- tworzenia warunków i zachęt do rozwoju lokalnego przetwarzania surowców wtórnych,
- przyjęcia orientacyjnego wskaźnika nagromadzenia odpadów komunalnych z uwzględnieniem obiektów infrastruktury społecznej i obiektów drobnej działalności gospodarczej pozarolniczej około 300 kg – 2m³ na mieszkańca rocznie.

System energetyczny

Dostosowanie systemu do potrzeb wynikających z długofalowego rozwoju województwa, współpracy z innymi państwami w ramach wzajemnej wymiany energii elektrycznej oraz wzmocnienia powiązań energetycznych wysokiego napięcia wymagać będzie w perspektywie budowy linii 400 kV łączącej stację Narew (w gminie Turośl Kościelna) z granicą RP (systemem Elektroenergetycznym Białorusi). Przebieg tej linii będzie ustalony w trybie negocjacji między P.S.E. – Centrum Spółka z.o.o., a gminą na etapie planowania miejscowego. Dla trasy przebiegu tej linii (wg wariantu 1) należy zabezpieczyć pas terenu o szerokości 90m (po 45m na każdą stronę od osi linii). W pasie terenu zarezerwowanym pod w/w linię zabrania się lokalizowania jakichkolwiek obiektów. Przebieg trasy wg wariantu I pokazany na rysunku nr 8 niniejszego Studium.

Istniejące i projektowane urządzenia elektroenergetyczne o napięciu do 110 kV (będące w gestii Zakładu Energetycznego Białystok S.A) na obszarze gminy Juchnowiec Kościelny wymagają rezerwy terenu pod linie energetyczne i stacje transformatorowe (zgodnie z Ustawą z dnia 10 kwietnia 1997 roku – *Prawo energetyczne*, z późniejszymi zmianami oraz aktami wykonawczymi do tej ustawy). Są to następujące urządzenia elektroenergetyczne:

- Istniejące:
 - linie 110 kV – wyjścia liniowe ze stacji 400/110 kV Narew,
 - linie 110 kV pierścienia miejskiego,
 - stacje transformatorowe 15/0,4 kV,
 - linie 1,5 kV,
 - linie niskiego napięcia.
- Projektowana przez P.S.E. – CENTRUM Spółka z.o.o. linia 400 kV relacji Narew – granica RP,
- Projektowane przez ZEB S.A.:
 - stacja 110/15 kV RPZ Przemysłowy,
 - linie 110 kV zasilające stację 110/15 kV RPZ Przemysłowy,
 - linia 110 kV Narew – Zimnochy – Brańsk,
 - stacje transformatorowe 15/0,4 kV,
 - linie 15 kV zasilające w/w stacje transformatorowe 15/0,4 kV,
 - linie niskiego napięcia.¹⁵

Zmniejszenie uciążliwości urządzeń systemu elektroenergetycznego wymagać będzie:

- budowy linii elektroenergetycznych w sposób nie kolizyjny z długofalowym rozwojem osadnictwa oraz chronionymi elementami środowiska przyrodniczego,
- preferowania rozwiązań technicznych w mniejszym stopniu terenochłonnych.

Linie zabudowy od istniejących i projektowanych linii elektroenergetycznych należy przyjmować zgodnie z obowiązującymi normami i przepisami odrębnymi.

Ostateczna ilość projektowanych urządzeń SN i nn (linie napowietrzne i kablowe 15 kV, stacje transformatorowe 15/0,4 kV i linie napowietrzne i kablowe nn) wyniknie z potrzeb opracowywanego terenu i warunków przyłączenia poszczególnych obiektów. W związku z powyższym przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego należy:

- wystąpić o wytyczne w zakresie zasilania do ZEB S.A.
- uwzględnić przebieg istniejących urządzeń elektroenergetycznych, ograniczając do minimum konieczność ich przebudowy,
- uzgodnić sposób zagospodarowania działek w sąsiedztwie linii 110 kV, z ZEB S.A.
- uzgodnić sposób zagospodarowania działek w sąsiedztwie linii SN i nn z właściwym Rejonem Energetycznych.

^{15/} Ostateczna ilość projektowanych stacji transformatorowych 15/0,4 kV, linii 15 kV i niskiego napięcia oraz ich lokalizacja wyniknie z przewidywanych potrzeb. Należy przewidzieć zasilanie w energię elektryczną projektowanych na terenie gminy inwestycji, rezerwując tereny pod projektowane linie elektroenergetyczne i stacje transformatorowe 15/0,4 kV w trybie planowania miejscowego.

System gazowniczy

Zapewnienie dostaw gazu ziemnego do wszystkich wsi gminy jest podstawową przesłanką rozwoju systemu gazownictwa. Zakłada się więc kontynuację rozpoczętej gazyfikacji, której priorytetami są:

- pierwszeństwo wsi o największym zadeklarowanym przez mieszkańców zapotrzebowaniu na gaz, w tym położonych najbliżej stacji redukcyjno – pomiarowych I^o,
- pierwszeństwo wsi, w których można przewidzieć względnie duże odbiory gazu na potrzeby urządzeń ciepłowniczych,
- pierwszeństwo terenów istniejącej i projektowanej zabudowy o wzmożonej intensywności zagospodarowania.

Na rysunku studium pokazano projektowane przebiegi gazociągów średniego ciśnienia. Realizowana sieć gazowa w gminie Juchnowiec Kościelny uwzględnia powiązania z siecią gazową gminy Turośl Kościelna oraz zasilenie 2 wsi w gminie Zabłudów (Krynickie i Ryboły).

Konsekwencją takiego układu jest konieczność przyjęcia większych średnic gazociągów w gminie Juchnowiec, którymi będzie przesyłany gaz poza granice tej gminy.

System ciepłowniczy

Główne zadania w zakresie rozwoju ciepłownictwa to:

- sukcesywne zwiększanie udziału proekologicznych nośników energetycznych dla zmniejszenia zanieczyszczeń środowiska, takich jak: gaz, energia elektryczna, olej opałowy oraz energia słoneczna i wiatr,
- zmniejszanie strat ciepłych w konstrukcjach nowych budynków i poprzez modernizację starych, o złych warunkach termoizolacyjnych,
- wprowadzanie nowych rozwiązań technologicznych dla nośników energetycznych, w kierunku zastosowania proekologicznych technologii spalania zwiększających efektywność ich wykorzystania, ułatwiających obsługę i zmniejszających w efekcie koszty eksploatacji. Dotyczy to instalacji wewnętrznych grzewczych, a w szczególności sprawności kotłów energetycznych i różnych rodzajów instalacji grzewczych, a także sprawności dostaw nośników energetycznych,
- kontrola i restrykcje w stosunku do emiterów największych ponadnormatywnych zanieczyszczeń energetycznych,
- rozwój systemu gazowniczego z uwzględnieniem potrzeb ciepłownictwa,
- egzekwowanie proekologicznych rozwiązań w trakcie przebudowy źródeł dla zwiększenia ich mocy oraz dotacje na ten cel z funduszy strukturalnych,
- propagowanie najnowszych osiągnięć techniki ciepłowniczej w zakresie instalacji wewnętrznych dla (gazu, oleju opałowego itp.),
- ekologiczacja nośników energetycznych, która powinna być wprowadzona w pierwszej kolejności (o ile to możliwe ze względów technicznych) w większych źródłach tj. komunalnych obiektach użyteczności publicznej (np. szkołach).

System telekomunikacji

Podstawowym kierunkiem rozwoju telekomunikacji będzie dostosowanie systemu do potrzeb wynikających z rozwoju zagospodarowania przestrzennego gminy, przy zachowaniu odpowiedniego standardu pod względem jakości i ilości świadczonych usług.

Wymagać to będzie:

- utrzymania w należytej sprawności technicznej istniejących urządzeń systemu,
- wymiany istniejących central automatycznych analogowych na nowoczesne centrale cyfrowe o pojemnościach zabezpieczających potrzeby gminy,
- budowy linii kablowej światłowodowej relacji Turośl Kościelna – Juchnowiec Kościelny – Zabłudów,
- rozbudowy sieci rozdzielczych wg potrzeb na obszarze całej gminy,
- zapewnienia możliwości rozbudowy i modernizacji istniejącej sieci telefonicznej oraz budowy nowej sieci dla potrzeb przyszłych wnioskodawców na terenach zurbanizowanych lub przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniowo – usługową,
- zapewnienia w pasach drogowych rezerwy terenu pod urządzenia telekomunikacyjne.

Ilość zgłoszonych wniosków o przyłączenia oraz wielkość terenów potencjalnej zabudowy mieszkaniowej i handlowo–usługowej świadczy o pilnej potrzebie modernizacji istniejącego systemu. Telekomunikacja Polska planuje budowę sieci telefonicznej opartej na kablach doziemnych oraz napowietrznej sieci abonenckiej w następujących miejscowościach: Juchnowiec Kościelny, Juchnowiec Górny, Juchnowiec Dolny, Lewickie, kol. Lewickie, Stacja Lewickie, Brończany, Koplany, Wólka, Biele, Klewinowo, Złotniki, Rostoły, Simuny, Hołówki Małe, Hołówki Duże, Janowicze, kol. Janowicze, Rumejki, Hermanówka, Baranki Kożany, Pańki, Zaleskie, Czerewki, Zajączki Szerenosy, Doróżki, Bogdanki, Olmonty, Księzyno, Kleosin, Ignatki.

Przez obszar gminy przebiega pas ochronny dla **urządzeń radiokomunikacji i teletransmisji** relacji SLR Topczewo – SLR Białystok.

Dla zapewnienia prawidłowej pracy urządzeń radiokomunikacji i teletransmisji oraz uniknięcia kolizji z obiektami projektowanymi na tym obszarze – należy utrzymać pasy ochronne.

Zasady koordynacji lokalnych i ponadlokalnych inwestycji

Studium zakłada konieczność współpracy ze wszystkimi gminami sąsiadującymi w zakresie infrastruktury technicznej w celu:

- a) utrzymania spójnych przestrzennie korytarzy i ciągów: linii elektroenergetycznych WN 110 i ŚN 15 kV, projektowanych gazociągów, światłowodowych linii telekomunikacyjnych oraz kanalizacji sanitarnej międzygminnej,
- b) spójnego projektowania i realizacji systemów infrastruktury technicznej w obszarach stykowych gmin z uwzględnieniem wspólnego korzystania z niektórych urządzeń, co może dotyczyć zwłaszcza energetyki, gazownictwa, wodociągów i kanalizacji sanitarnej.

9. Generalne zasady obrony cywilnej i ochrony przeciwpożarowej

W sporządzonych dla poszczególnych obszarów gminy miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania przestrzennego terenów i projektach budowlanych należy: w rejonach budownictwa wielorodzinnego zaplanować rezerwę terenów pod budowlę ochronne (schrony, ukrycia, szczeliny),

- w rejonach budownictwa jednorodzinnego przewidzieć ukrycia typu II, t.j. wykonywane w okresie podwyższonej gotowości obronnej państwa, realizowane w podpiwniczeniach budynków /w przypadku ich realizacji/ przez mieszkańców we własnym zakresie,
- w budynkach przemysłowych, usługowych, użyteczności publicznej, mieszkalno – usługowych i mieszkalnych – na etapie sporządzania planów zagospodarowania działek i terenów przewidzieć ukrycia oraz opracować dokumentację projektową w formie „Aneksów obrony cywilnej” na przystosowanie tych budynków do spełnienia zadań OC. W tej fazie należy dokonać uzgodnień z Wydziałem Zarządzania Kryzysowego, Ochrony Ludności i Spraw Obronnych, co do zaplanowania w w/w obiektach ukryć dla ludności,
- bez względu na typ zabudowy zarezerwować tereny pod budowę awaryjnych studni wody pitnej (przyjmując normę = 7,52 na osobo/ dobę. Odległość studni od budynków mieszkalnych powinna wynosić do 800 m.
- istniejące studnie zabezpieczyć przed likwidacją i przystosować do sprawnego uruchomienia eksploatacyjnego w sytuacjach kryzysowych,
- oświetlenie zewnętrzne (ulice, zakłady pracy) przystosować do zaciemnienia i wygaszania,
- uwzględnić system alarmowania i powiadamiania mieszkańców w wypadku zagrożenia poprzez syreny alarmowe (promień słyszalności syreny zakłada się do 300 metrów),
- układy projektowanych oraz modernizowanych dróg i ulic powinny spełniać warunki określone przez WZKOLiSO ,
- przedsięwzięcia z zakresu OC uzgodnione z Wydziałem Zarządzania Kryzysowego, Obrony Ludności i Spraw Obronnych, należy uwzględnić w sporządzanych w gminie planach miejscowych.

10. Instrumenty oceny zmian zagospodarowania przestrzennego

Polityka planistyczna - standardy urbanistyczne do planów miejscowych

Rozwój zagospodarowania przestrzennego gminy zgodny z kierunkami i zasadami określonymi w niniejszym studium wymagać będzie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w obszarach realizacji inwestycji (w tym zadań celu publicznego i zadań podmiotów gospodarczych). Dobór terenów obejmowanych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, oraz terminy sporządzania tych planów będą istotnym instrumentem polityki przestrzennej gminy określonej w ustawie z

27.03.2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Poza określonym w w/w ustawie obowiązkiem sporządzania miejscowego planu, w miarę wzrostu potrzeb rozwojowych gminy planami miejscowymi powinny być obejmowane tereny wyznaczone w studium do rozwoju urbanizacji, rozwoju działalności inwestycyjnej oraz rewitalizacji. Dotyczy to w szczególności obszarów oznaczonych w studium symbolami MUP, CUP, UG oraz MRR, w których zachodzi konieczność utrzymania lub przywrócenia ładu przestrzennego rozumianego jako nienaruszenie wymogów ochrony środowiska oraz utrzymanie zwartości zabudowy (przeciwdziałanie rozpraszaniu). Decyzje Rady Gminy o celowości sporządzenia planu miejscowego w w/w terenach winny być uzasadnione wynikami przeprowadzonych analiz m.in.: finansowych.

Obowiązkiem sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania obejmuje się tereny:

- na których przewiduje się realizację programów zadań rządowych centralnych i wojewódzkich oraz samorządowych wojewódzkich. Dotyczy to szczególnie terenów przedsięwzięć ponadlokalnych z zakresu: komunikacji (drogi krajowe i wojewódzkie) oraz infrastruktury technicznej (elektroenergetycznej, gazowniczej i telekomunikacyjnej), a także ponadlokalnych elementów infrastruktury społecznej (np. ponadpodstawowego szkolnictwa, obiektów zdrowia i opieki społecznej),
- na których przewiduje się zadania dla realizacji lokalnych celów publicznych. Dotyczy to szczególnie lokalnych (gminnych i powiatowych) przedsięwzięć z zakresu: komunikacji, infrastruktury technicznej realizowanych poza wyznaczonym pasem drogowym oraz utylizacji odpadów stałych, a także komunalnej infrastruktury społecznej z zakresu: edukacji, zdrowia, opieki społecznej, kultury, sportu, rekreacji itp. oraz komunalnego budownictwa mieszkaniowego.

Ustala się obowiązek:

- prowadzenia przez władze gminy we współpracy z władzami powiatu ciągłego monitoringu zmian w zagospodarowaniu przestrzennym poprzez rejestrację (w tym graficzną) decyzji wpływających na stan zagospodarowania przestrzennego gminy, tym szczególnie zmian we władaniu gruntami, wniosków o plany miejscowe, zmiany planów miejscowych, rejestry planów i decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, decyzji powiatu o pozwoleniu na budowę, podziałów nieruchomości, rejestru zmian w gminnej ewidencji zabytków.
- przedstawiania wyników monitoringu w postaci oceny stanu i zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy nie rzadziej niż w ciągu kadencji rady gminy.
- sporządzania miejscowych planów dla obszarów wyznaczonych w studium w zależności od priorytetów inwestycyjnych gminy,
- koordynacji działań (spójność decyzji) prowadzących do realizacji efektywnego zagospodarowania w obszarach nie objętych obowiązkiem sporządzenia planu miejscowego dla zapewnienia ładu przestrzennego,
- sporządzania strategii, lokalnych programów rozwoju oraz miejscowych planów dla realizacji zainwestowania w określonych w studium strefach funkcjonalno-przestrzennych,
- koordynacji działań między gminami sąsiednimi w odniesieniu do terenów granicznych przy uwzględnieniu strategicznych i operacyjnych celów rozwoju.

11. Synteza ustaleń projektu zmiany studium Uzasadnienie przyjętych rozwiązań

Prognoza demograficzna

Sukcesywny wzrost liczby mieszkańców gminy Juchnowiec Kościelny, korzystna struktura wieku mieszkańców i relatywnie wysoki udział ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz lepsze niż ogólnie wykształcenie mieszkańców, a także postępujący rozwój funkcji mieszkaniowej i pozarolniczej działalności gospodarczej są czynnikami sprzyjającymi dalszemu wzrostowi zaludnienia gminy.

Przewiduje się, że koncentracja ludności powiększała się będzie w sołectwach położonych w północnej i środkowej części gminy. Ponieważ w najbliższych latach można się spodziewać wzrostu liczby ludności w wieku produkcyjnym trudna sytuacja na lokalnym rynku pracy może ulec poprawie tylko w przypadku zwiększenia przedsiębiorczości społeczności lokalnej. Podejmowanie nowych inicjatyw gospodarczych będzie zależało od dalszego wzrostu poziomu wykształcenia ludności.

Główne problemy do rozwiązania

Problemy w rozwoju przestrzennym gminy wynikają z przyszłych wyzwań i uwarunkowań rozwoju regionalnego i lokalnego. Najistotniejsze z nich, które wymagają określenia zasad realizacji w „*Kierunkach*”, to przede wszystkim:

- żywiolowa urbanizacja strefy podmiejskiej Białegostoku, zagrażająca łądowi przestrzennemu i zasobom środowiska przyrodniczego,
- ograniczenie dostępności komunikacyjnej związane z przyszłą realizacją korytarza transportowego drogi krajowej nr S 19 (szczególnie na odcinku tzw. obwodnicy południowej),
- konieczność tworzenia warunków dla wielofunkcyjnego rozwoju wsi wynikająca z polityki rolnej UE, przy jednoczesnej ustawowej ochronie gruntów rolnych wysokich klas przed zmianą przeznaczenia na cele nierolnicze,
- koordynacja rozwoju osadnictwa z jednoczesną ochroną zasobów środowiska przyrodniczego,
- wykorzystanie walorów przyrodniczych i krajobrazowo-etnicznych - aktywizacja społeczności lokalnej w przywracaniu tożsamości regionu .

W studium przyjęto, że cele strategiczne rozwoju gminy: **tworzenie warunków do poprawy standardu życia mieszkańców gminy oraz wzmocnienie kondycji środowiska przyrodniczego i ochrona walorów dziedzictwa kulturowego**, realizowane będą **poprzez wielofunkcyjny, harmonijny rozwój przestrzenny gminy**. Rozwój ten powinien uwzględniać nie tylko modernizację rolnictwa, ale również tworzenie poza rolniczych miejsc pracy, podnoszenie poziomu usług, w tym niekomercyjnych oraz rozbudowę infrastruktury technicznej i komunikacyjnej stanowiącą warunek rozwoju nowych inwestycji mieszkaniowych, usługowych i produkcyjnych.

W wyniku analizy wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań rozwoju gminy Juchnowiec Kościelny wyodrębniono obszary problemowe, które wymagają skoordynowanych działań w zakresie gospodarki przestrzennej. Są to:

- obszary w bezpośrednim sąsiedztwie miasta Białystok, które znalazły się w zasięgu jego presji urbanizacyjnej, predystynowane do włączenia w obszar metropolitalny z zachowaniem zasad skoordynowanego z miastem zrównoważonego rozwoju zagospodarowania oraz ochrony walorów środowiska przyrodniczego,
- obszar wzdłuż projektowanego korytarza drogi nr S19 (szczególnie w rejonach zjazdów z tej drogi) wymagający zweryfikowania dotychczasowych trendów rozwoju w związku z przyszłym ograniczeniem dostępności tej drogi,
- obszary kompleksów leśnych i dolin cieków wodnych wraz z ich biologiczną obudową tworzące wraz z doliną rzeki Narew system przyrodniczy gminy- wymagające ochrony przed degradacją przez objęcie prawnymi formami ochrony oraz zwiększenia bioróżnorodności poprzez m.in. rozwój rolnictwa ekologicznego i agroturystyki,
- ośrodek gminny w Juchnowcu Kościelnym – wymagający wzmocnienia roli ośrodka obsługi mieszkańców gminy oraz rozbudowy struktury funkcjonalno-przestrzennej w powiązaniu z bezpośrednio przyległymi miejscowościami,
- historycznie ukształtowane układy przestrzenne wsi – wymagające rewitalizacji istniejących struktur przestrzennych z podkreśleniem walorów kulturowych i krajobrazowych.

Jako generalne kierunki rozwoju gminy w niniejszym studium przyjęto:

- 1. wzrost efektywności wykorzystania istniejącej bazy gospodarczej przez**
 - zwiększanie dostępności transportowej do jednostek osadniczych (w celu podniesienia atrakcyjności dla przedsięwzięć gospodarczych oraz poprawy obsługi komunikacyjnej),
 - koncentracja działalności usługowo-produkcyjnej w obszarach zaopatrzonych w infrastrukturę - oszczędne gospodarowanie terenami dla celów działalności gospodarczej,
 - minimalizowanie kosztów zagospodarowania (ograniczanie transportochłonności i energochłonności)
- 2. dostosowanie wsi do wymogów UE przez**
 - **zapewnienie terenów dla rozwoju i modernizacji zagospodarowania wsi, a szczególnie restrukturyzacji ośrodków gminnych** (rozwój infrastruktury społecznej: edukacja, ochrona zdrowia, opieka socjalna, kultura, sport i bazy obsługi ludności i rolnictwa: obsługa finansowa, serwisowa, logistyczna oraz skup i zaopatrzenie).
 - **koncentracja zabudowy nierolniczej stref podmiejskich i turystyczno-rekreacyjnych** w bezpośrednim sąsiedztwie zwartej zabudowy miast i wsi,
 - podniesienie poziomu wyposażenia w infrastrukturę techniczną,
 - ekologizacja źródeł energetycznych oraz technologii przetwórstwa rolno-spożywczego,
 - rozwój infrastruktury drogowej,

- restrukturyzacja rolnictwa: dostosowanie produkcji rolnej do specyfiki przyrodniczej obszaru zagospodarowania, tworzenie gospodarstw wielkoobszarowych-chów bydła i owiec lub rozwój rolnictwa ekologicznego i tworzenie gospodarstw agroturystycznych na bazie zabudowy zagrodowej,
- ochrona przed nierolniczym zainwestowaniem obszarów o uregulowanych stosunkach wodnych (zdrenowanych, zmeliorowanych),
- rozwój małej retencji dla rolnictwa, rekreacji i turystyki – rezerwowanie w studiach i miejscowych planach obszarów pod zbiorniki wodne i funkcje towarzyszące,
- zalesianie gruntów marginalnych zgodnie z operatami ustalania granic polno-leśnych,
- wykorzystanie gruntów w strefach ograniczonego użytkowania (przy drogach, składowiskach odpadów, oczyszczalniach ścieków, pod liniami WN) do uprawy roślin przemysłowych,

W studium określono generalne zasady realizacji kierunków obejmujące przekształcenia funkcjonalno-przestrzenne sieci osadniczej, kształtowania nowej zabudowy i ochrony dziedzictwa kultury, walorów przyrody, kształtowania systemu komunikacji, infrastruktury technicznej, zabezpieczenia bezpieczeństwa i obronności oraz wskazano instrumenty planistyczne realizacji polityki przestrzennej.

Struktura funkcjonalno przestrzenna

Biorąc pod uwagę istniejące uwarunkowania oraz potrzeby i wymagania rozwoju gminy w studium wyznaczono następujące strefy funkcjonalno przestrzenne:

1. Strefa intensywnej urbanizacji metropolii białostockiej

Obejmuje północne tereny gminy od granicy Białegostoku do projektowanej trasy S19 tzw. „południowej obwodnicy miasta”. Aktualne w tym obszarze tendencje urbanizacyjne będą się rozszerzać na tereny rolne i częściowo leśne z uwagi na lepsze niż w mieście warunki zamieszkiwania. Przebieg trasy S 19 przewidzianej w planie zagospodarowania województwa jest dodatkowym argumentem przemawiającym za wyznaczeniem w tym obszarze funkcji rozwojowych związanych z nieuchronną urbanizacją metropolitalną. Główne zasady przekształceń obszaru, którego dominującą funkcją zostanie mieszkalnictwo, to: przywrócenie ładu przestrzennego w istniejącym zagospodarowaniu oraz zrównoważony, wielofunkcyjny rozwój zagospodarowania z poszanowaniem walorów przyrodniczych i kulturowych.

Spośród zadań ustalonych dla tego obszaru najważniejsze, to:

- przeciwdziałanie żywiołowemu rozprzestrzenianiu się zabudowy (w większości mieszkaniowej) na tereny cenne przyrodniczo przez wyznaczenie obszarów rozwoju zainwestowania do objęcia planami miejscowymi,
- wprowadzenie zasady wielofunkcyjności zainteresowania,
- wykorzystanie terenów w sąsiedztwie projektowanych węzłów trasy S 19 na lokalizację działalności usługowej i produkcyjnej zwiększającej atrakcyjność gminy (CUP) realizowanej na podstawie planów miejscowych,
- ochrona wartościowych przyrodniczo terenów tworzących system lokalnych korytarzy ekologicznych, przed zainwestowaniem.

2. Strefa rolno-osadnicza.

Obejmuje największy powierzchniowo obszar gminy, w którym obecna funkcja agrarna jako podstawowa dla gospodarki gminy pozostanie dominującą. Najistotniejszym wyzwaniem będzie przestrzenny i funkcjonalny rozwój gminnego ośrodka obsługi zlokalizowanego w centrum strefy oraz dostosowanie rolnictwa (integrowane i ekologiczne) do dyrektyw UE

Spośród zadań ustalonych dla tego obszaru najważniejsze, to:

- zachowanie charakteru rolnego z preferencją dla rolnictwa ekologicznego (z realizacją upraw roślin energetycznych oraz odtwarzaniem hodowli tradycyjnych lokalnych gatunków zwierząt)
- zakaz realizacji nowej zabudowy, poza obiektami niezbędnymi do produkcji rolnej oraz agroturystyki w terenach o dobrej dostępności komunikacyjnej,
- modernizacja istniejącej zabudowy dla podniesienia standardów estetycznych i sanitarnych z zakazem rozbudowy wzdłuż dróg,
- ochrona wartościowych przyrodniczo terenów tworzących system lokalnych korytarzy ekologicznych, przed zainwestowaniem.
- rozbudowa struktury funkcjonalno-przestrzennej **ośrodka gminnego** z preferencją dla funkcji „centrowców”

3. Strefa przyrodniczo-kulturowa

Charakter tej najcenniejszej przyrodniczo, krajobrazowo i kulturowo strefy kształtuje krajobraz doliny Narwi. Dla realizacji przyjętych w strefie zasad gospodarowania (ochrona walorów przyrodniczych i krajobrazowych oraz rewitalizacja obszarów z zachowanymi elementami wartości kulturowych regionu) wyznaczono główne zadania:

- ochrona krajobrazu doliny Narwi zgodna z przepisami odrębnymi
- adaptacja istniejącego rozplanowania i obiektów z zachowaniem zasad ochrony konserwatorskiej z dopuszczeniem zmiany funkcji na agroturystykę i rekreację oraz rozbudowy o funkcje obsługi turystyki (w oparciu o programy rewitalizacji tych obszarów i plany miejscowe)
- rozwój agroturystyki, rekreacji i turystyki pielgrzymkowej (szlak świątyni prawosławnych).
- modernizacja istniejących terenów rekreacyjno-letniskowych z adaptacją zabudowy siedliskowej na cele rekreacji oraz obsługi turystyki i ograniczeniem rozwoju nowych terenów rekreacyjnych
- zakaz zabudowy w wyznaczonej zgodnie z przepisami odrębnymi, strefie zalewowej.

Uzasadniając przyjętą koncepcję rozwoju funkcjonalno-przestrzennego gminy oparto się na analizie przydatności poszczególnych obszarów do zagospodarowania.

Predyspozycje terenów do różnych form zagospodarowania i co za tym idzie do różnego kształtowania struktury przyrodniczej terenu przedstawiają się następująco:

- **Północna część gminy** predysponowana jest do zrównoważonego rozwoju gospodarczego. Obejmuje ona następujące sołectwa: Hryniewiczze, Olmonty,

Stanisławowo, Solniczki, Niewodnica Nagilewska, Koplany, Ignatki, Księżyno + Kolonia Horodniany, Ignatki Osiedle, Kleosin. Na tych terenach najsilniej odczuwana jest presja urbanizacyjna związana z rozwojem Białegostoku. Należałoby zatem umożliwić urbanizację tych terenów przygotowując je pod wielofunkcyjny rozwój zainwestowania z dominującą funkcją mieszkaniową i obsługi mieszkańców oraz dopuszczonymi funkcjami usług produkcyjnych. Kontrolowane stymulowanie tych procesów daje szansę na zapewnienie wysokiej estetyki zabudowy i zachowanie ładu przestrzennego, który jest obecnie jednym z najważniejszych atutów gminy i decyduje o jej atrakcyjności. W północnej części gminy proponowany jest rozwój zabudowy mieszkaniowej ekstensywnej (duże działki o powierzchni 3-5 tys. m² i 70-85% powierzchni biologicznie czynnej), kształtowanej w oparciu o istniejące kompleksy leśne i tereny z nimi sąsiadujące. Zachowanie leśnego charakteru działek jest wymogiem takiego zagospodarowania. W terenach poza obszarami leśnymi dopuszczalny jest też rozwój zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej o wyższej intensywności zabudowy (na działkach o powierzchni 800 m² z zachowaniem 50% minimalnej powierzchni biologicznie czynnej). Rozwojowi zabudowy mieszkaniowej powinien towarzyszyć rozwój usług, zwłaszcza zapewniających podstawową obsługę „nowych” mieszkańców, jak również usług produkcyjnych, dzięki którym dokonałaby się aktywizacja tych terenów. Wszystkie działki o funkcjach usługowych, mogących powodować uciążliwości, powinny być oddzielone od terenów sąsiednich pasem zieleni izolacyjnej i krajobrazowej sytuowanej wzdłuż granic działki. Wytypowane zostały też obszary predysponowane do zalesień. Dolesienia mają przede wszystkim na celu wzmocnienie i kształtowanie systemu przyrodniczego w gminie ale również produkcję drewna. Nowe zalesione tereny będą także tworzyć korytarze ekologiczne sprzyjające łączeniu terenów zalesionych w większe kompleksy leśne. Pełnić będą też funkcję rekreacyjną przede wszystkim dla mieszkańców Białegostoku oraz okolicznych miejscowości.

- **W środkowej części gminy** powinien się rozwinąć obecny gminny ośrodek obsługi, obejmujący: Juchnowiec Kościelny, Dolny i Górny obejmując też St. Lewickie i Juchnowszczyznę. Na pozostałym, rolniczym obszarze środkowej części gminy dopuszczalna powinna być tylko zabudowa ekstensywna, niska (dwie kondygnacje w tym jedna poddaszowa), o stonowanej kolorystyce i dwuspadowych dachach. Minimalny procent powierzchni biologicznie czynnej przy wprowadzaniu nowej zabudowy to 70 %. Dla zabezpieczenia podstawowych potrzeb mieszkańców wsi. korzystne będzie też dopuszczenie lokalizacji nieuciążliwych usług.
- **W południowej części gminy**, dopuszczalna winna być tylko zabudowa ekstensywna, niska (dwie kondygnacje w tym poddasze użytkowe), dostosowana do zabudowy istniejącej. Minimalny procent powierzchni biologicznie czynnej przy wprowadzaniu nowej zabudowy to 70 %. Dla zabezpieczenia podstawowych potrzeb mieszkańców wsi. korzystne będzie tam dopuszczenie nieuciążliwych usług. Ze względu na silną presję inwestycyjną w obrębie wsi Wojszki (powrót dawnych mieszkańców z Białegostoku), należy chronić zabudowę wsi przed zmianą stylu. W tym celu należy dopuścić nową zabudowę na terenie położonym na zachód od wsi. Obszar ten został zaproponowany i przedstawiony na rysunku nr 8 „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego - Kierunki”.

Dla zrównoważonego rozwoju w wyżej omówionych strefach konieczna jest rozbudowa infrastruktury technicznej, przede wszystkim kanalizacji sanitarnej, a na obszarach nie zwodociągowanych - sieci wodociągowej. Aby ograniczyć wysokie nakłady na rozbudowę kanalizacji sieciowej, proponuje się systemy grupowych oczyszczalni ścieków, obsługujące poszczególne osiedla lub grupy domów.

Preferowana jest także zmiana systemu ogrzewania w indywidualnych gospodarstwach i zastąpienie spalania węgla spalaniem gazu, oleju opałowego niskosiarkowego, biomasy lub zastosowanie alternatywnych źródeł energii.

Należy wziąć pod uwagę konieczność rozwoju i modernizacji (zmiana technologii gromadzenia odpadów, szczególnie organicznych, dla zmniejszenia emisji odorów) składowiska odpadów komunalnych we wsi Hryniewicze oraz rozszerzenie selektywnej zbiórki odpadów na teren całej gminy, a przede wszystkim na teren Białegostoku. W celu zmniejszenia uciążliwości transportu odpadów na wysypisko dla mieszkańców proponuje się wyznaczyć nową drogę do przewożenia odpadów w śladzie drogi prowadzącej od drogi nr 03438 do drogi nr 03440 na granicy wsi Hryniewicze i Olmonty. Propozycja nowego przebiegu drogi została przedstawiona na rysunku nr 8 „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego - Kierunki”.

W związku z lokalnie płytkim występowaniem wód gruntowych, przez rozpoczęciem działań inwestycyjnych, konieczne jest przeprowadzanie dodatkowych badań wodno-gruntowych. Tereny położone w otoczeniu cieków oraz wszystkie inne tereny podmokłe, ze względu na niekorzystne warunki wodno-gruntowe ale również ze względu na ważną rolę tych terenów w funkcjonowaniu środowiska, nie nadają się do zabudowy i nie powinny być zabudowywane. Wolne od zabudowy powinny pozostać także lasy.

Okolice doliny rzeki Narew predystynowne są do rozwoju turystyki kwalifikowanej. Nie należy tam wprowadzać jakiegokolwiek zabudowy trwałej ze względu na zagrożenie powodziowe i coroczne wylewy rzeki. Granica zasięgu wody o prawdopodobieństwie wystąpienia 1% umieszczona została na podstawowym rysunku nr 8 „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego – Kierunki” oraz na rysunku „Opracowanie ekofizjograficzne podstawowe do Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego - Uwarunkowania przyrodnicze” (Załącznik 3).